

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
בהר בחקתי
כ' – כ"ו אייר תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

או דלמא בפנים נמירי שהייה – בטומאה שאירעה לו בתוך העזרה. **תלה עצמו באויר** – כדי שהייה. **טימא עצמו במזיד** – ואם תמצי לומר צריך שהייה למלקות בטומאת אוכל ושהייה מזיד, טומאת מזיד מי בעיא שהייה או לא? **נזיר בקבר** – נזיר שנטמא באוכם בתוך בית הקברות, דומיא דנטמא בעזרה שלא נתחייב (בפנים) בכניסתו. כגון שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל, ובא חבירו ופרע עליו את מעזיבת גג האהל, ונטמא באויר בית הקברות, והתרו בו ״צא״ ולא יצא, ומיהו לא שהה כדי השתחוואה. **צריך שהייה למלקות או לא** – קרבן לא שייך הבא כלל, שאין כרת בנזיר שנטמא. וקרבן נזיר טמא לאו אוען טומאה אתי, אלא למיחל עליה נזירות טהרה כשאר מחוסרי כפרה. ובענין זה מפורש שהייה זו במסכת נזיר. **בפנים נמירי שהייה** – בטומאת עזרה, דשייכא בה השתחוויה. **אפילו כל היום כולו** – שהה בהליכתו, שהיה הולך ויוצא בנחת – פטור. **מהו שיצטרפו** – היה יוצא בקצרה ושהה מעט, וחזר והלך דרך יציאתו ושהה מעט, מהו שיצטרפו לכשיעור? **תפשוט ליה מדרידיה** – דלא מצטרפי, דהא אידהו הוא דאמר: אפילו כל היום כולו. **התם בדלא שהה** – בלא הילוך כלל. **בעא מיניה אבי מרכה** – בר נחמני, שהיה רבו. ובכל היכא דאיכא ״בעא מיניה״ רבה הוא ולא רבא. **בא לו באריכה כשיעור קצרה** – שיצא בדרך הארוכה, אבל רץ במרוצה עד שלא שהה ביציאתו אלא כשיעור דרך קצרה בהילוך בינוני, מהו? **שיעור** – ארוכה גמירי לחיוב, וליכא. **או דלמא דוקא נמירי באריכה חייב** – לא שנא רץ לא שנא לא רץ. **לא ניתנה אריכה לידחות אצלו** – להתיר אפילו במרוצה. **דקיימא לן** – בסנהדרין ב״אלו הן הנשרפין״ (פג, א): כהן טומא ששימש בעזרה במיתה בידי שמים. **היכי משכחת לה** – דאין בה כרת? על כרחך בנטמא בעזרה הוא דמשכחת לה, דאי בנטמא בחוץ ונכנס – איחייב ליה כרת בכניסתו. **אי לא שהה** – בעבודתו כדי השתחוויה. **היכי עביד עבודה** – איזו עבודה קטנה תיעשה בפחות מכדי שהיית השתחוואה. **אי אמרת בשלמא** – בכל שיעורי המתנתיקן, בין בשהייה בין ביציאת ארוכה. שיעורא נמירי לחיוב, כגון שיעור שהייה ביציאת קצרה או שיעור יציאת ארוכה בלא שהייה. **משכחת לה** – שהייה בלא חיוב כרת. **בגון דאנים נפשיה בקצרה** – לאחר ששימש ושהה בשימושו כדי שהייה, יצא לו בקצרה, ואנס עצמו במרוצה עד שלא שהה שיעור עבבתו ושנטמא שיעור שהייה ויציאת קצרה בהילוך בינוני.

אלא

תלה עצמו באויר עזרה מהו – אית ספרים דגרסי: אויר עזרה כעזרה דמי או לא. ונקשה: דבפרק ״כל הפסולין״ (זבחים לב, א) אמר: טמא שהכניס ידו לפנים חייב, דביאה במקצת שמה ביאה. ובפרק ״כל הפסולין״ (שם לב, ב) נמי אמר: ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה בבהונות? משמע דאויר נמי נתקדש. ועוד, אי לאו בעזרה דמי, אם כן כשמוליך דם ואיברים למזבח – יפסל ביוצא! ונראה כגירסת הספרים דגרסי ״כי נמירי שהייה היכא דבר השתחואה הוא״.

צריך שהייה למלקות – בטימא עצמו בשוגג איירי. אבל אם היה שרץ במקדש והתרו בו שלא יטמא עצמו – בלא שהייה נמי מילקא לקי, כדמוכח בפרק ״מי שאמר דרינהי נזיר״ (נזיר יז, א). דקאמר התם, בעי רבא: נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה או לא? וקאמר: היכי דמי? אילימא דקאמר ״לא תנזור״ – מי בעי שהייה כו׳. ואין לתמוה דהתם בעי רבא אי נמירי שהייה אבראי, אבל בפנים למלקות פשיטא ליה דגמירי שהייה. דהתם בעי: אם תמצי לומר דבפנים נמירי שהייה למלקות, בחוץ מהו? ורבינו תם גרס התם ״רב אשי״, דרב אשי בעי לה הבא בסמוך. [שייך לעיל טז, ב] **או** אין צריך – שהייה למלקות. הכא משמע דלקי אשהייה, דלא קמיבעיא ליה אלא אי צריך שהייה בשיעור השתחואה או לא. ונקשה: בפרק בתרא דמכות (כא, א) תנן גבי היה לובש כלאים ואמרו לו ״אל תלבש״ ״אל תלבש״ והוא פושט ולובש – חייב על כל אחת ואחת. ואמר ר׳ ביבי בנמארא: לא פושט ולובש ממש אלא מבניס ומוציא ידו בבית אונקלי שלו. רב אשי אמר: אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש. מכלל דרב ביבי לא מחייב בשהייה! ויש לומר: דרב ביבי לא פליג אדרב אשי, אלא דלא נחת לאשמועינן חידוש של שהייה, אלא לאשמועינן דבהכנסת בית אונקלי חייב אף על פי שאינו לובש כל המלבוש. אי נמי, לרב ביבי לא לקי אשהייה משום דהוי לאו שאין בו מעשה, והכא איירי למאן דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. אי נמי, איירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב. ורב אשי דפליג עליה התם וחשב שהייה במעשה. בין דתחילת הלבישה על ידי מעשה. והכא אפילו אי לא בעינן שהייה כדי השתחואה, מכל מקום בעינן כדי יציאה ובניסה, אבל בפחות מיכן לא, כי היכי דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה ולבישה. ונראה דאפילו אי תמצי לומר דגמירי שהייה כדי השתחואה למלקות במקדש ובנזיר – היינו משום דדמו לשהייה דקרבן דגבי מקדש, אבל לגבי כלאים פשיטא ליה דגמירי, דלא שייך התם השתחואה כלל. **טימא** עצמו במוד מאי – צריך לומר דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהייה במקדש, דאי ידע שהייה היכא דבר השתחואה הוא.

או דילמא בפנים נמירי שהייה, לא שנא לקרבן ולא שנא למלקות? תיקו. בעי רבא: תלה עצמו באויר עזרה, מהו? כי נמירי שהייה - שהייה דבת השתחואה, דילאו בת השתחואה לא נמירי. או דילמא בפנים שהייה נמירי, לא שנא דבת השתחואה ולא שנא דילאו בת השתחואה? תיקו. בעי רב אשי: טימא עצמו במזיד, מהו? באונס נמירי שהייה, במזיד לא נמירי שהייה. או דילמא בפנים נמירי שהייה, לא שנא באונס ולא שנא במזיד? תיקו. בעי רב אשי: נזיר בקבר, בעי שהייה למלקות או אינו צריך? בפנים נמירי שהייה, בחוץ לא נמירי שהייה. או דילמא באונס ולא שנא בפנים ולא שנא בחוץ? תיקו. "בא לו באריכה - חייב, בקצרה - פטור" וכו'. אמר רבא: קצרה שאמרו - אפילו עקב בצד גודל, ואפילו כל היום כולו. בעי רבא: שהיות מהו שיצטרפו? - ותיפשוט ליה מדרידיה! - התם בדלא שהה. בעא מיניה אבי מרכה: בא לו באריכה שיעור קצרה, מהו? שיעור נמירי, וכי בא לו באריכה שיעור קצרה - פטור, בקצרה - פטור? אמר ליה: לא ניתנה ארוכה לידחות אצלו. מתקיף לה רבי זירא: אלא דקיימא לן כל המשמש בבזיון כהונה במיתה בידי שמים, אפילו שהה כדי הדחת שה, כי היכי דלא ליתי לידי חילול. אלא דאנים נפשיה בקצרה ועבד עבודה.

וטימא עצמו במזיד – אפילו שכח אחר כך לא מיחייב קרבן, דהא לא שב מידיעתו הוה. ואי למלקות בעי, צריך לומר דלא התרו בו אלא לאחר שטימא עצמו, דאם התרו בו קודם לא בעי שהייה כדפרישתי לעיל. **נזיר** בקבר צריך שהייה למלקות או לא – ואם תאמר: והאמר בפרק ״שלשה מינין״ (נזיר מב, א) גבי נזיר שהייה מת מונח על בתיפו והושיטו לו מת אחר ונגע בו, יכול יהא חייב? תלמוד לומר ״ולא יחלל״ – במי שאינו מחולל, יצא זה שמחולל ועומד. ופריך מדתנן: היה מטמא ואמרו לו ״אל תטמא״ ״אל תטמא״ חייב על כל אחת ואחת. ומשני: כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין. משמע: כל זמן שלא פירש מן המת אינו חייב במה שהושיטו לו מת אחר, משום דאין מוסיף טומאה על טומאה, וכל זמן שמונח טומאה על בתיפו, מי שנוגע בו טומא טומאת שבעה. ולא מיחייב אלא שלא בחיבורין, שכבר פירש מן הראשון, דמי שהייה אז נוגע בו לא היה טמא אלא טומאת ערב – לבר כשחזר ונוגע בו חייב שהוסיף טומאה בנגיעה זו, דמי שהייה נוגע בו בשעת נגיעה זו יהיה טמא טומאת שבעה. ואם כן, הכא אמאי ילקה על השהייה כל זמן שלא פירש! ויש לומר: דהא דפטר ליה כשהושיטו לו מת אחר, היינו בשלא הספיק להשליך מת הראשון מעליו, לפיכך אינו מוסיף טומאה. אבל הכא הוא מוסיף טומאה, שבכל שעה הוא מוחזר לפרוש מן הקבר. ורבינו תם מפרש: דהכא איירי בשנטמא סמוך לחשיכה, דבלא פירש נמי מוסיף לו יום אחד על ידי שהייה. ונראה דההיא דגזיר דמפליג בין בחיבורין בין שלא בחיבורין אתי כמאן דאמר במסכת שמחות (פרק ד) דאפילו באותו יום שנטמא אינו יכול לחזור ולטמא, לפי שמוסיף טומאה בחיבורין כדפרישית. אבל למאן דשרי התם לטימא באותו יום עצמו, דלא חשיב ליה תוספת טומאה כיון שאינו מוסיף ימים, לא אתיא **אי** דשהה בר כרת הוא – הקשה רבינו תם: מה בכך אם הוא בר כרת? מכל מקום איכא נפקותא טובא, דהא קיימא לן (מכות כג, א): חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן, ואם בטל כרת נשאר עליו מיתה! ועוד נפקא מינה דמיתה, כגון שהזיד בשימוש טומאה ושגג בטומאת מקדש.

אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור – ואם נכנס דרך פניו, משנכנס רובו – טמא, אבל במיעוט – לא, דדרכי אושעיא דהכא אית ליה אפילו גבי טמא שנכנס למקדש ביאה במקצת לא שמה ביאה, דבפרק "כל הפסולין" (זבחים לב, ב) פריך לעולא דאמר ביאה במקצת שמה ביאה. ועוד, דאפילו עולא דאמר שמה ביאה – דוקא גבי מקדש, כדמפרש התם, משום דכתיב "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא" מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת שמה ביאה, אבל גבי בית המנוגע מודה דלא שמה ביאה, דלא מצינו שהקיש הכתוב. דאי לא תימא הכי, תקשה לעולא ממתניתין דמסכת ידים (פרק ג משנה א) ומייתי לה בפרק שני דחולין (לג, ב): המכניס ידיו לבית המנוגע, ידיו תחלות דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים ידיו שניות. ומפרש במסכת חולין דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה, ובגזירה ידיו אטו גופו קמיפלגי. ומיהו, כשנכנס רובו הוי טמא, דרובו ככולו. ותימה: דדרך אחוריו נמי, כשנכנס רובו יהא טמא מטעם דרובו ככולו, ומשנכנס כולו הוי טמא, מידי דהוה אבלים שבבית! ויש לומר: דאם כן לא היה חילוק בין דרך ביאה לדרך אחוריו, ואנאי כתיב "והבא אל הבית", דמשמע דרך ביאה? וליכא למימר דאיצטריך לומר דהכא טעון ביטוב בגדים כששהה בבדי אבילת פרס. דסברא הוא דאפילו נכנס דרך אחוריו כולו, אם שהה כשיעור שהייה דטעון ביטוב בגדים, דבכל ענין כתיב (והבא אל הבית) "והאוכל בבית יכבס בגדיו".

דרך ביאה אסרה תורה – אף על גב דאמר בפרק קמא דחולין (י, ב) דיציאה דרך אחוריו שמה יציאה, דקאמר: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח דכתיב ביה יציאה, ותנן: יצא ובא לו דרך כניסתו – היינו משום דדרך לצאת כן, כתלמיד הנפטר מרבו, כדמפרש בפרק "הוציאו לו" (יומא נג, א). **ואין** אוכלין שם קדשי קדשים – אפילו יש נקב לראות שם דרך פתח עזרה, דבעינן שיראה פתח עזרה בשעת אבילה, כדאמר בפרק "איזהו מקומן" (זבחים נו, א).

ואין שוחטים שם קדשים קלים – והוא הדין דאין אוכלין, דרגים ועליות לא נתקדשו, כדאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים פה, ב) אלא נקט שחיטה משום דאבילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים. **וטמא** שנכנס דרך גגין להיכל פטור – תימה: אמאי פטור? תיפוק ליה דחזיב משום גג דהיכל גופיה, שדרי נתקדש, כדמשמע בסוף פרק "כיצד צולין" (פסחים פה, ב) גבי הא דאמר רב: גגין ועליות לא נתקדשו, ופריך (שם פו, א) מהא דתניא: עליית בית קדשי קדשים חמורה מקדשי הקדשים, ומשני רב יוסף: שאני היכל בר – משמע שנתקדשו עליות, ומסתבר דגגין ועליות דין אחד להם! וצריך לומר דאף על פי שנתקדשו עליות – גג לא נתקדש, דעליה גופה לא ידעינן אלא מקרא דדוד, והתם לא כתיב אלא עליות. וכן מוכח התם בהריא, דקאמר: תא שמע וגגו קודש, ולא משני: מהיכל מותיב אינישי, כדפרש שם בקונטרס: משום דבקרא לא כתיב גגין. **אבל** חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה – ואף על גב דאמר בפרק בתרא דמכות (יג, ב) דבעינן דומיא דעבודה זרה, דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מיחייבי, יצא פסח ומילה – עשה דנדה לא תעביד הוא, דלא תפרוש בהנאה מרובה. **אי** בתלמיד חכם – חדא הוא דמיחייב. אף על פי שהוא מוזד על הפרישה, מכל מקום על הבניסה חשבינן ליה שב מידיעה, דאימא יצר אלבשיה, כדאשכחן בכתובות בפרק "נערה" (נא, ב).

אי

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּוָקָא גְּמִירִי, הֵיכִי מַשְׁכְּחַתְּ לָהּ? אֲמַר אַבָּיֵי: מַאי קוּשְׁיָא? מַשְׁכְּחַתְּ לָהּ - בְּגוֹן שֶׁבָּא בְּקַנְדָּרָה וְהָפַךְ בְּצִינּוֹרָא, וְכִדְרַב הוּנָא; דְּאָמַר רַב הוּנָא: זָר שֶׁהָפַךְ בְּצִינּוֹרָא - חַייָב מִיתָה. גּוּפָא, אָמַר רַב הוּנָא: זָר שֶׁהָפַךְ בְּצִינּוֹרָא - חַייָב מִיתָה. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּלָא הָפַךְ לָהּ לָא מְעַכְּבִי - פְּשִׁיטָא! וְאִי דְּלָא הָפַךְ בְּהוּ נַמִּי מְעַכְּבִי - מַאי קָא עָבֵיד? - לָא צְרִיכָא, דְּאִי לָא הָפַךְ בְּהוּ מְעַכְּבִי בְּתַרְתֵּי שָׁעֲו, וְהַשְׁתָּא מְעַכְּבִי בְּחַד שִׁיעֲרָא. וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּכָל קְרוֹבֵי עֲבוֹדָה - טָהוֹר, דִּכְתִיב: "וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת", דֶּרֶךְ בִּיאָה אֲמָרָה תּוֹרָה. וּמִסְתַּפֵּינָא מֵהָכָא, אִי הָכִי פּוּלּוֹ נַמִּי! אָמַר רָבָא: פּוּלּוֹ - לָא גָּרַע מִכֵּלִים שֶׁבַּבַּיִת, דִּכְתִיב: "וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בַּבַּיִת". תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: גִּגִּין הַלָּלוּ - אֵין אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים, וְאֵין שׁוֹחֲטִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים, וְטָמֵא שֶׁנִּכְנַס דֶּרֶךְ גִּגִּין לְהֵיכָל - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא", דֶּרֶךְ בִּיאָה אֲמָרָה תּוֹרָה. "זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין עֲשֵׂה כָּאן", דְּקָאָמַר "זוֹ הִיא"? - הָתָם קָאֵי: אֵין חַייָבִין עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, וְאֵין מְבִיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ, וְאֵין מְבִיאִין אֶשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּנְדָה, וְקָאָמַר: זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין חַייָבִין עָלֶיהָ. וְאֵיזוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבְּנְדָה שֶׁחַייָבִין עָלֶיהָ? הֱוֵי מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה, וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי" וּפֵירֵשׁ מִיָּד - חַייָב, מִפְּנֵי שֶׁיְּצִיאָתוֹ הֲנָאָה לוֹ מִבִּיאָתוֹ. אֵיתְמַר, אַבָּיֵי אָמַר מְשַׁמְּשִׁיהּ דְּרַבִּי חִיָּא בַּר רַב: חַייָב שְׁתַּיִם; וְכֵן אָמַר רָבָא אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר שָׁבָא אָמַר רַב הוּנָא: חַייָב שְׁתַּיִם, חָדָא אִבְּנִיסָה וַחֲדָא אֲפֵרִישָׁה. הֱוֵי בָּהּ רַבָּה: בְּמַאי? אִילֵימָא מִמּוּחַ לְמוּחָתָהּ, וּבְמַאן? אִילֵימָא בְּתַלְמִיד חָכָם, בְּשִׁלָּמָא אֲפֵנִיסָה לִיחַייֵב קָסָבַר: יָכוֹלְנִי לְבָעוֹל, אֶלָּא אֲפֵרִישָׁה אַמַּאי לִיחַייֵב? מֵזִיד הוּא!

אי

אלא אי אמרת דוקא גמירי – שהה כדי השתחוייה חייב, ואפילו יצא לו בקצרה במרוצה נתחייב בשהייתו. **היכי משכחת לה** – בלא ברתי? **משכחת לה** – בעבודה בלא שהייה. שנטמא ויצא מיד בקרנה, ודרך יציאתו היה אוחז מזלג בידו, והכה בו באחד מן האברים שעל המערכה והפך מה שלמעלה למטה. **כדרב הונא דאמר** – זר שהפך בצינורא עבודה היא, שמקרב עיכולו, ויש כאן עבודה בלא שהייה. **חייב מיתה** – משום "והזר הקרב יומת" (במדבר יח). **חוץ מחומטו** – שהוא בולט להלן משאר הגוף. **מבלים שבבית** – שהיו בו מתחלתו, ולא קרינא בהו "והבא אל הבית", ואפילו הכי טמאים כדתניא (ויקרא יד) "ופנו את הבית", כדי שלא יטמא כל אשר בבית. גגין הללו – שבעזרה. **אין אובלין שם קדשי קדשים** – הנאכלים לפנים מן הקלעים. דקסבר גגין ועליות לא נתקדשו, אלא קרצפה האויר עד הגג. **וטמא שנכנס כו'** – אלמא כל היכא דכתב ביאה, דרך ביאה בעינן. **היכא קאי דקאמר זו היא** – היכא שנה: אין חייבין על עשה שבמקדש, דקאמר הכא: זו היא מצות עשה שבמקדש כו'? **התם קאי** – במסכת הוריות. **אין חייבין** – בית דין בהוראתם, על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. כלומר על הוראת טומאת מקדש וקדשיו, בין שהוא של עשה, כגון שנטמא בעזרה דהיינו עשה ד"וישלחו", בין שהוא של לא תעשה, כגון נטמא בחוץ דאיכא אזהרת "אל המקדש לא תבא" (שם יב). **והתם** מפרש טעמא דאין חייבין, משום דאין מביאין פר בהוראה אלא על העלם דבר ששגגתו חטאת קבועה ליחיד, אבל טומאת מקדש – קרבן עולה ויורד הוא. **ואין מביאין אשם תלוי** – היחידים שבא לידם ספק כרת והצריכן הכתוב אשם תלוי – אין מביאין אותו על ספק טומאת מקדש, לפי שאינו בא אלא על ספק דבר ששגג ודאי חטאת קבועה. **והתם** יליף לה מקראי. **שבנדה** – לחבי נקט נדה, משום דמשכחת לה עשה דומיא דנטמא בעזרה באותם שהוא מחזר לצאת, כגון שהייה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי. **מביאין אשם תלוי** – היחידים. דאין אשם בצבור, ד"נפש" כתיב ביה, **וקאמר** – הכא במתניתין. **וזו מצות עשה** – ששנויה התם. **וחייב שתים** – הפורש מן הנדה בקישור. **אילימא** ממוך **לוסתה** – שאינו אנוס על כניסתו, דהוי ליה לאסוקי אדעתיה שנמא תראה בשעת תשמיש. **ומיהו** מזיד לא הוי. **כמבור יבולי לבעול** – לפרוש קודם שתראה. **אי בתלמיד חכם** – שיודע שהמשמש עם הטהורה ואמרה לו "נטמאתי" צריך להמתין עד שימות [והאבר].

ואי

ואי בעם הארץ – שהוא שוגג על שתיתן. **אכל שני זיתי חלב כהלעם אחד הוא** – שלא נודע לו בין זה לזה, ואינו חייב אלא אחת. אף זה, לא נודע לו בין כניסה לפרישה שחטא, שבשאמרה לו "נטמאתי" אינו יודע שנתחייב על הכניסה, כסבור: אנוס אני עליה, שהרי לא למד שמותהרון ישראל לפרוש מן נשותיהן סמוך לוסתן, ואין זה אנוס אלא שוגג. וכיון דלא למד – נמצא שלא ידע בין כניסה לפרישה שחטא, והוה ליה זה בא על נדה שתי בעילות בהעלם אחד. **אלא בשלא** סמוך **לוסתה** – זה אנוס על הכניסה הוא, שלא ידה לו לעלות בדעתו. **ואי בתלמיד חכם ולא חזא לא מיחייב** – דאכניסה אנוס ואפרישה מזיד. **ואי בעם הארץ חזא הוא דמיחייב אפרישה** – דאומר מותר, אבל אכניסה אנוס. **ובתלמיד חכם לזו** – כלומר, יודע שישראל מוזהרין לפרוש מנשותיהן סמוך לווסתן, כדאמר לקמן מ"והזהרתם את בני ישראל מטומאתם", ואין יודע שהמשמש עם הטהורה ואמרה "נטמאתי" צריך לפרוש באבר מת. דהוה ליה שוגג על שתיתן, אכניסה – דסבור יכולני לבעול, ואפרישה – אומר מותר. ושני זיתי חלב בהעלם אחד לא הויא, שהרי תלמיד חכם הוא לזו, שלא היה לו לבעול סמוך לווסתה, ואין זה אנוס אלא שוגג, כסבור יכולני לבעול קודם, וכי אמרה לו "נטמאתי" ידע שחטא אכניסה, והויא ליה ידיעה בין כניסה לפרישה. ואם תאמר: מזיד הוא בבעילת סמוך לוסתה! אין זו קשיא, שאין ברת חיזוב בעילת סמוך לוסתה עד שתטמא, ובבעילת הטמאה שוגג לוסתה, כסבור יכולני לבעול. **נמצא על שלו** – דם על המפה שקנח בה אדר תשמיש. **מטמאים** – שניהם טומאת שבעה, היא משום נדה, והוא משום בועל נדה. דזדאי ראתה דם קודם בעילה או בשעת בעילת תשמיש. וחייבין – שניהם בקרבן. **שלא בסמוך לוסתה** – דאכניסה אנוס, ואפרישה הוא דמיחייב ליה, כגון שאמרה לו "נטמאתי" ופירש בקושי. לקמן פריך: הא "נמצא" קתני. **פרישה למה לי** – לרבי שסידר את המשנה לאשמועינן. **הא תנא ליה** – הך מתניתין דשבועות. **אידי דרבי למיתני נמצא על שלה** – שמחלק שם בין קנחה מיד לקנחה לאחר שעה, שבקנחה מיד קתני: טמאים וחייבים בקרבן, ובלאחר זמן דאיכא למימר לאחר תשמיש ראתה, קתני: פטורין מן הקרבן. **בתר הכי** – בקינוח שאחר תשמיש קאמר. **אמר ליה רבא** – לרב אדא. **צייתי מאי דקאמר לך** – רבינא רבך, דלא בפרישה מצית לאוקמה. **אמר ליה חיכי מצית** – לאוקומה בבניסה? דתני עלה דההיא נמצא על שלו: וזו היא מצות עשה שבגדה. **ואם איתא** – דבבניסה איירי, מצות לא תעשה היא ואין כאן עשה! **אמר ליה אי תנית חכר ותני חכי** – אם אתה שונה הברייתא, תקן אותה בלשון "חסורי מחסרא", ותני חכי: וזו היא מצות לא תעשה שבגדה. היה משמש עם הטהורה ואמרה לו "נטמאתי" ופירש מיד – זו מצות עשה שבגדה. כל זה צריך להוסיף על משנתך. **נועץ צפרניו** – כלומר, יעמיד עצמו בלא דישה עד שימות האבר. **ובוזבז** = **ואשייר**. בלומי. **זו היא המובה לו. ואת אומרת** – מתניתין דקתני: פירש מיד, דמשמע: הא פירש באבר מת פטור – שמעינן מינה שהמשמש בעריות באבר מת פטור. **דאי סלקא דעתך** – בעלמא חייב, הכא מאי טעמא פטור? **משום דאנוס הוא** – דאין לו עוד מה לעשות. **כי פירש מיד נמי ליפטר** – דהואיל ואין חלוק פטור לאבר מת ומשמש בקושי. **מצינו אריזה וקצרה** – חילוק בין קצרה וארוכה, שאם האריך ושהה – פטור, ואם פירש בקצרה, כלומר מיד – לדוי חייב. ואנן

**וְאִי בְּעַם הָאָרֶץ, אִידִי וְאִידִי אָכַל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד הוּא! וְאֶלָּא בְּשֶׁאֵין סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וּבְמַאן? אִילֵימָא בְּתַלְמִיד חָכָם - וְלָא חָדָא לָא מִיחַיֵּיב, אֲנוּס, אַפְרִישָׁה מְזִיד! אִי בְּעַם הָאָרֶץ - חָדָא הִיא דְּמִיחַיֵּיב, אַפְרִישָׁה! הֲדַר אֲמַר רָבָא: לְעוֹלָם בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וּבְתַלְמִיד חָכָם, וְתַלְמִיד חָכָם לָזוֹ וְאֵין תַּלְמִיד חָכָם לָזוֹ. אֲמַר רָבָא: וְתַרְוַיְיהוּ תָּנֵינְהוּ, כְּנִיסָה תָּנֵינָא, פְּרִישָׁה תָּנֵינָא; פְּרִישָׁה תָּנֵינָא, דְּקָתָנֵי: הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה, וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי", וּפֵירֵשׁ מִיָּד - חַיָּיב; כְּנִיסָה תָּנֵינָא: נִמְצָא עַל שֶׁלּוֹ - טְמֵאִין וְחַיָּיבִין בְּקָרְבָּן; מַאי לָאו בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וְאִפְּכָא? אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא לְרָבָא: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וְאַפְרִישָׁה. וְכִי תֵּימָא: פְּרִישָׁה לָמָּה לִי? הָא תְּנֵא לֵיהּ! הָא אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן: נִמְצָא עַל שֶׁלָּהּ - טְמֵאִים בְּכָפֵּל וּפְטוּרִין מִן הַקָּרְבָּן, וְאִידֵי דְּבָעֵי מֵיתְנָא נִמְצָא עַל שֶׁלָּהּ, תְּנָא נַמֵּי נִמְצָא עַל שֶׁלּוֹ. אֲמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אַדָּא: מִי מְצֵית לְאוֹקְמָהּ לְהָהִיא בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, וְאִפְּרִישָׁה? וְהָא "נִמְצָא" קָתָנֵי, וְ"נִמְצָא" לְבָתַר הָכִי מַשְׁמַע, וְאִי אִפְּרִישָׁה - מֵעִיקָּרָא כִּי פָּרִישׁ לֵיהּ, מֵעִיקָּרָא הֲוָיֵא לֵיהּ יְדִיעָה! אֲמַר לֵיהּ רָבָא: צַיְיתִי מַאי דְּקָאֲמַר רַבָּךְ. - הֵיכִי מָצֵית? דְּתָנֵיא עָלָהּ: זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּגְּדָה שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ, וְאִם אֶיתָא, מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה הִיא! אֲמַר לֵיהּ: אִי תָּנֵיתָא - חָסֵר, וּתְנֵי הָכִי: זוֹ הִיא מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבַּגְּדָה - שֶׁחַיָּיבִין עָלֶיהָ. הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי" וּפֵירֵשׁ מִיָּד - חַיָּיב, זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּגְּדָה כו'. אָמַר מָר: פֵּירֵשׁ מִיָּד - חַיָּיב. הֵיכִי עָבֵיד? אָמַר רַב הוּנָא מְשַׁמְּשָׁהּ דְּרָבָא: נוֹעֵץ עֶשֶׂר צִפָּרְנָיו בַּפְּרָקָע עַד שֶׁיָּמוּת, וְטוֹבִיבָה. אָמַר רָבָא, זֹאת אוֹמֶרֶת: הַמְשַׁמֵּשׁ מֵת בְּעֲרָיוֹת - פָּטוּר; דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיב, הָכָא מַאי טַעְמָא פָּטוּר - מִשּׁוּם דְּאָנוּס הוּא; אִי אָנוּס הוּא, כִּי פֵּירֵשׁ מִיָּד נַמִּי נִיפָּטַר, אָנוּס הוּא! אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: הַמְשַׁמֵּשׁ מֵת בְּעֲרָיוֹת - חַיָּיב, וְהָכָא מַאי טַעְמָא פָּטוּר? מִשּׁוּם דְּאָנוּס הוּא. וְהָא דְּאָמְרַתְּ: כִּי פֵּירֵשׁ מִיָּד אַמַּאי חַיָּיב? שֶׁהָיָה לוֹ לִפְרוֹשׁ בְּבַהֲנָאָה מוּעֶטֶת וּפֵירֵשׁ בְּהַנָּאָה מְרוּבָּה. אֲמַר לֵיהּ רָבָה בַּר חָנָן לְאַבַּיֵי: אִם כֵּן, מָצִינוּ אֲרוּכָּה לִקְצָרָה בִּנְדָּה, וְאִם בָּעֵי לְמִיתְנֵי כִּי הַאי גַּוְונָא, לִיתְנֵי בְּהָא. אֶלָּא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי: פֵּירֵשׁ מִיָּד, דְּמַשְׁמַע: הָא פֵּירֵשׁ בְּאַבַּר מֵת פָּטוּר – מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי: פֵּירֵשׁ מִיָּד, דְּמַשְׁמַע: הָא פֵּירֵשׁ בְּאַבַּר מֵת פָּטוּר – מַאי אוֹמְרַתְּ? מַצִינוּ אֲרוּכָּה לִקְצָרָה בִּנְדָּה, שֶׁאִם הֶאֱרִיךְ וְשָׁהָה – פָּטוּר, וְאִם פֵּירֵשׁ בְּקִצְרָה, כְּלוֹמַר מִיָּד – לְדוֹי חַיָּיב. וְאִם בָּעֵי לְמִיתְנֵי כִּי הַאי גַּוְונָא, לִיתְנֵי בְּהָא.

אִי בְּעַם הָאָרֶץ אִידִי וְאִידִי אָכַל שְׁתֵּי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד הוּא – מִשּׁוּם הָכִי לָא נָדַע לוֹ בֵּין זֶה לָזֶה, אֲבָל אִי שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד הוּא – שֶׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ שֶׁנִּתְחַיֵּב חַטָּאת, שֶׁסָּבוּר לְהִיוֹת אָנוּס – חִשְׁבִינַן לֵיהּ בְּהֶעְלֵם אֶחָד. וְכֵן פֵּירֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס. וְאִם תֹּאמַר: דְּאָמַר בְּפֶרֶק "כְּלַל גָּדוֹל" (שבת עא, א) בְּעֵי מִינֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה מִדְּבֵי זִירָא: קְצַר וְטָחַן כִּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת בְּשַׁבָּת שֶׁבַּת וְחָזַר וְקָצַר כִּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת בְּזוֹתָן שֶׁבַּת וְשִׁגֹּגֶת מִלְּאָכוֹת, מַהוּ שֶׁיְּצַטְרְפוּ? אָמַר לֵיהּ: חִלּוּקִים הֵן לְחַטָּאוֹת וְלֹא מְיַצְטְרְפִי, פִּירוּשׁ: שֶׁאִם הָיָה בְּכָל פַּעַם כְּגְרוֹגֶרֶת הָיָה חַיָּיב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיְתָה יְדִיעַת אִיסּוּר בֵּינְתַיִם! וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּרַבִּי לְטַעְמֵיהּ, דְּסָבִירָא לֵיהּ הָתָם דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אִי נָמֵי, הָתָם חָשִׁיב לֵיהּ יְדִיעָה כֵּיוָן שֶׁנּוֹדַע לוֹ כֹּל מַה שֶּׁהִיה סָפֵק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ שֶׁלֹּא בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ וְאַפְרִישָׁה – וְהוּא הַדִּין דְּהוּה מְצִי לְמֵימַר: בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ וְאַפְרִישָׁה. **וְהָא** נִמְצָא קָתָנֵי – תִּימָה: דְּעִדִּיפָא מִינֵיהּ הָוֵה מְצִי לְמֵיפְרֵךְ מֵהָא דְּקָתָנֵי סִיפָא: נִמְצָא עַל שֶׁלָּהּ טְמֵאִים מִשּׁוּם סָפֵק וּפְטוּרִין מִן הַקָּרְבָּן, וְאַמַּאי פְּטוּר כֵּיוָן דְּאָמְרָה "נִטְמֵאתִי"?.

הַמְשַׁמֵּשׁ מֵת בְּעֲרָיוֹת פְּטוּר – וְהָא דְּתָנֵן בְּפֶרֶק שֵׁנִי דִּנְדָה (יד, א): נִמְצָא עַל שֶׁלָּהּ בְּשִׁעוּר וְסָתָהּ חַייבִין בְּקָרְבָּן, וּמְפֹרָשׁ בְּגְּמָרָא: מִשּׁוּל שְׁמֹשׁ וְעַד, וְזֶה נִכְנַס וְזֶה יוֹצֵא. וְצָרִיךְ לְאוֹקוֹמֵהּ דְּפֵירֵשׁ בְּקִשְׁיוֹת, דְּאִי בְּפֵירֵשׁ מֵת – אֵין זֶה שִׁעוּר וְסָתָהּ.

דְּאִי סְלְקָא דַּעְתָּךְ חַייב כו' – כְּלוֹ מַה שֶׁמְּדַקְדֵּק רִבָּא מִן הַמִּשְׁנָה יְכוֹל לְדַקְדֵּק מִן הַפְּסוּקִים, דִּנְפְקָא לַן בְּשִׁמְעַתִּין אֲזְהָרָה לְמְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי" מִדְּרַבִּינִי "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב", דְּלֹא תִּפְרוֹשׁ מִשְּׁמַע, אֶלְמָא מִשְּׁמַע מִת פָּטוּר, דְּבֵיוָן שֶׁהוּזְהַר שֶׁלֹּא לִפְרוֹשׁ יֵשׁ לוֹ לְהִמָּתֵן עַד שִׁימּוֹת הָאֵבֶר. וְתִימָה: דִּבְפֶרֶק "הֶבֵא עַל יְבָמְתּוֹ" (יבמות נה, ב) נִפְקָא לֵיהּ לְרַבִּי מִ"שִּׁבְעַת זְרֹעַ" דִּבְתִיב בְּאִשַּׁת אִישׁ, דְּמִשְּׁמַע מֵת פָּטוּר. **אִם** כֵּן מִצִינוּ אֲרוּכָּה וּקְצָרָה בִּנְדָּה – יֵשׁ מְפֹרָשִׁים: אִם כֵּן, כְּדַרְכּוֹ הוּנָא דְּאָמַר נוֹעֵץ צִפָּרְנָיו, וְקָשֶׁה: דִּתְקֵשֶׁי לֵיהּ מִתְּנִיתִין, דְּמַשְׁמַע שִׁישׁ תְּקוּפָה בְּשֶׁלֹּא פֵּירֵשׁ מִיָּד! אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ דְּאַדְּאֵבְעִי פְּרִיךְ: דִּבְשֶׁלְּמָא אִי מִשְּׁמַע מִת פָּטוּר – אֵין שַׁייָךְ כָּאן אֲרוּכָּה וּקְצָרָה, כֵּיוָן שֶׁאֵין אִיסּוּר בְּעִילַת נִדָּה בְּשִׁתִּיקַת, כְּמוֹ גַּבֵּי מִקְדָּשׁ שִׁישׁ בְּשִׁתִּיקַת טוּמְאַת מִקְדָּשׁ. וּלְהֵכִי לֹא תְּנָא אֲרוּכָּה וּקְצָרָה בִּנְדָּה, שֶׁהַפְּטוּר אֵינוֹ עַל יְדֵי שֶׁהִיא בְּעִילָה קְצָרָה, אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁאֵין כָּאן בְּעִילָה כְּלָל. אֶלָּא לְאַבַּיֵי דְּאָמַר חַייב, וּבְעִילָה הִיא בְּשִׁפּוּרִים דְּאַבַּר מֵת, הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי: פֵּירֵשׁ בַּאֲרוּכָה, וְהַדְּיֵינוּ הָנְאַה מְרוּבָּה – חַייב, וּבְקִצְרָה, שֶׁמִּקְצַר הָנְאַת שִׁמּוּשׁ הַדְּיֵינוּ הָנְאַה מוּעֶטֶת – פָּטוּר. דְּלֹא נִטְעֵי לְמֵימַר מִשְּׁמַע מֵת בְּעֲרָיוֹת פָּטוּר, מִדְּשַׁנְקִינַן לְהַאי לִישָׁנָא דְּתָנֵן גַּבֵּי מִקְדָּשׁ! וּמִשְּׁנֵי: דִּלְהֵכִי שַׁנְקִינַן, מִשּׁוּם דְּלֹא מִיתְנֵי שְׁפִיר, כֵּיוָן דַּאֲרוּכָה דַּהְדַּהְכָה קְצָרָה דַּהְכָה. וְכִי תֵּימָא דְּלִיתְנֵי אֲיפְכָא: בְּקִצְרָה חַייב בַּאֲרוּכָה פָּטוּר – כֵּיוָן דְּלָא מְצִי לְמִיתְנֵי כִּי הָתָם שֶׁבְּקִינַן לְהָהוּא לִישָׁנָא לְגַמְרֵי. וְעוֹד, שֶׁאִם כֵּן לָא הֵיה שׁוֹנֶה טַעַם הַפְּטוּר וְהַחִיּוּב, דְּאַדְּרַבָּה, אֲרוּכָה מְשַׁמַע שֶׁפִּי חִיּוּב וּקְצָרָה פָּטוּר.

אֶלְמָא

ואנן

אלמא שלא בסמוך לוסחה עסקינן – פירש בקונטרס: דאי בסמוך לוסחה, כיון דמשמש מת חייב – כי פירש באבר מת נמי חייב. משמע מתוך פירושו דחייב שתים אפילו כי פירש באבר מת, ולהכי אף על גב דחייב אבניסה מיחייב נמי אפרישה. וכן פירש בסמוך גבי "כי איתמר דאביי בעלמא איתמר", דפירש: מילתא באפי נפשה היא, והכי איתמר: המשמש עם הטהורה בסמוך לוסחה ושגג ביכולני לבעול, ואמרה לו נטמאתי – חייב שתים, ואין חילוק בין פירש בקושי לפירש מת. ונראה שכן דעתו, דכיון דבא עליה סמוך לוסחה – מתחלה שגג בשתיהן אבניסה ואפרישה, ובשאמרה לו נטמאתי הוי ידיעה בין שגגת בניסה לשגגת פרישה. ששעת פרישה חשיבה שגגה, אף על פי שיודע בשעת פרישה שהוא עכשיו בועל נדה, כיון שעל ידי בניסה באה לו. וקשיא: דהא משמע לעיל דלא משכחת חייב שתים אלא בתלמיד חכם לזו ולא לזו, ולהאי פירוש משכחת לה בתלמיד חכם לשניהן, ובגון שפירש מתו! ויש לומר: דהא דאוקים בתלמיד חכם לזו ולא לזו – משום דסבר משמש מת פטור, ולא מיחייב שתים אלא בפירש מיד. ומה שהזכיר כאן בקונטרס ובתלמיד חכם לזו ולא לזו כדאוקימנא – משום פירש בקושי פירש כן. אבל קשיא: דבמסכת שבת שילהי פרק "הזורק" (קב, א) גבי ההיא דתנן: זה הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה, מוכח דאם זרק אבן ונזכר לאחר שיצאה מידו – פטור, ואף על גב שנתחלה יצאה מידו בשוגג ולא היה יכול להחזירה עוד! ונראה לפרש: דדייק מדקרי ליה אביי אנוס – מכלל דבשלא סמוך לוסחה עסקינן, דאי בסמוך לוסחה לא שייך למיקרייה אנוס כיון שפשע בשעת בניסה, ולא מיפטר אלא משום דהויא חדא שגגה שהבל בא על ידי שגגה ראשונה. ואם תאמר: מי דחקו לאביי לאוקומה מתניתין שלא בשעת וסחה, ולפטור לגמרי היכא דפירש מת? לוקמה בסמוך לוסחה, ולוקי פטור דמתניתין אפרישה! ויש לומר: דלישנא דמתניתין משמע ליה דפטור לגמרי בשלא פירש מיד.

אמר קרא ותהי נדתה עליו – מ"עליו" דריש. אבל מ"ותה" לא דריש, דהא איצטריך לכדדריש ב"והוא" (ויכמות מט, ב) דאפילו בשעת נדתה קדושין תופסין בה. **לא** תעשה מנא לן – דלא מיחייב חטאת אלא אם כן יש בה לאו, מידי דהוה אפסח ומילה.

מדבעי

ואגן במקדש תנן – והוה ליה למיתני נמי בנדה בהדה. ומשני: **משום דלא רמו** – דהא ארובה דהכא פטור בקצרה דהתם, וקצרה דהכא חייב בארובה דהתם. **אלמא בשלא סמוך לוסחה** – קאי מתניתין: דאי בסמוך לוסחה ושגג ביכולני לבעול – הוה ליה שוגג בין אבניסה בין אפרישה, דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא תאמר נטמאתי. ואי משמש באבר מת בעריות חייב – כי פירש באבר מת נמי ניחייב, שאין כאן אונס. **והאמר אביי** – לעיל אמתניתין: חייב שתים, ולא מצינן לאוקמיה אלא בסמוך לוסחה ובתלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו, כדאוקימנא לעיל! **כי איתמר דאביי** – דחייב שתים – בעלמא איתמר ולאו אמתניתין. דאילו מתניתין, דכיון דמפליג בין פירש באבר מת לפירש בקושי – בשלא סמוך לוסחה עסקינן, והלכך פירש באבר מת פטור דאנוס הוא, פירש בקושי חייב שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת. ודאמר אביי לעיל חייב שתים – בעלמא איתמר מילתא באפי נפשה, והכי איתמר: המשמש עם הטהורה בסמוך לוסחה ושגג ביכולני לבעול, ואמרה לו נטמאתי – חייב שתים. ואין חילוק בין פירש בקושי לפירש מת, דמשמש בשתיהן, ובתלמיד חכם לזו ולא לזו כדאוקימנא, דלא הוו שני זיתי חלב בהעלם אחד. שקל קלא = **פיסת רגבים.** פתק ביה = זרק בו. קרב אליך = עמוד בעצמך. ליצני הדור היו אומרים לבניא: עמוד בעצמך, אל תגע בי שלא אטמאך, שאתה קדוש ואני טמא. קדשתיך = נטאמתך, כמו (חגי ב) "הן ישא איש בשר קדש", וכמו (דברים כב) "פן תקדש". **והורתם = והפרשתם, כמו** "וינזרו". **אוהרה לישראל וכו'** – דסמיך ליה "והודה בנדתה" בהדוא ענינא. עונה – במסכת נדה מפורש: או יום או לילה, אם וסתה ביום יפרוש כל היום, ואם וסתה בלילה יפרוש כל הלילה. והכי מפרש לה במסכת נדה בפרק האשה (סג, ב). **ולהבדיל כו'** – המבדיל בין טומאה לטהרה תלד אשתו זכר. **להבדיל ולהורות** – בענינא דשתויי יין כתיב: "ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא ובין הטהור ולהורות את בני ישראל". **המקדש עצמו בתשמיש** – דרך צניעות. **שרץ ונבלה** – טמא שרץ וטמא נבלה. בידיעה שבתחלה ידע שנגע בשרץ או בנבלה, אבל לא ידע באיזה מהן שגג, ואותה טומאה נעלמה בשאכל קדש. **מה נפשך** – משנה היא בכריתות: חלב ונותר לפניו אכל אחד מהן בשוגג ואינו יודע איזה מהן, ושבת ויום הכפורים עשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן, ואשתו נדה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן, רבי אליעזר מחייב חטאת רבי יהושע פוטר. אמר רבי אליעזר מה נפשך כו'. **אשר חטא והביא אמר רחמנא** – "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא". והאי "בה" דקדריש רבי יהושע מפיק ליה רבי אליעזר לקמן בשמעתין לדרשא אחרינא.

לכרדי

וַאֲנַן בְּמַקְדָּשׁ תְּנַן! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי, אֲרוּבָּה דְּהָכָא קְצָרָה דְּהָתָם, וַאֲרוּבָּה דְּהָתָם קְצָרָה דְּהָכָא. מַתְקִיף לָהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: מִי אָמַר אַבָּיֵי אָנוּס הוּא? אֲלָמָּא בְּשֶׁלֹּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ קָאָמְרִינַן; וְהָא אַבָּיֵי דְּאָמַר חַיָּיב שְׁתַּיִם, אֲלָמָּא בְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ עָסְקִינַן! - כִּי אִיתְּמַר דְּאַבָּיֵי - בְּעָלְמָא אִיתְּמַר. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי בֶּן לְקוֹנְיָא מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי בֶּן לָקוֹנְיָא: אַזְהָרָה לְבוֹעֵל נִדָּה מִנַּיִן מִן הַתּוֹרָה? שֶׁקַּל קָלָא פְּתַק בֵּיהּ: אַזְהָרָה לְבוֹעֵל נִדָּה? "וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב"! אֶלָּא, אַזְהָרָה לְמְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ "נִטְמֵאתִי" דְּלָא נִיפְרֵישׁ מִיָּד, מַנְלַן? אָמַר חִזְקִיָּה, אָמַר קְרָא: "וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו", אֲפִילּוּ בְּשָׁעַת נִדָּתָהּ תְּהֵא עָלָיו. אַשְׁכַּחַן עֲשֵׂה, לֹא תַּעֲשֶׂה מְנָלַן? אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: "לֹא תִקְרַב"; "לֹא תִקְרַב" נַמִּי לֹא תִּפְרוֹשׁ הוּא, דִּכְתִיב: "לְאִמְּרִים קָרֵב אֵלֶיךָ אַל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קְדֶשְׁתִּיךָ". תָּנוּ רַבָּנָן: "וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיכָּן אַזְהָרָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּפָּרְשׁוּ מִנְּשׁוֹתֵיהֶן סָמוּךְ לְוִסְתָּן. וְכַמָּה? אָמַר רַבָּה: עוֹנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: כָּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ, אֲפִילּוּ הָיְיָן לוֹ בָּנִים כִּבְנֵי אַהֲרֹן - מֵתִים, דִּכְתִיב: "וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם... וְהָדְוָה בְּנִדָּתָהּ", יִסְמוֹךְ לֵיהּ: "אַחֲרֵי מוֹת". אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַפּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ - הָיְיָן לוֹ בָּנִים זְכָרִים, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אַשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: הָיְיָן לוֹ בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל וּלְהוֹרוֹת". אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמַּבְדִּיל עַל הַיַּיִן כְּמוֹנְצֵי שַׁבָּתוֹת - הָיְיָן לוֹ בָּנִים זְכָרִים, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחוֹל", וּכְתִיב הָתָם: "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בָּנִים רְאוּיִין לְהוֹרָאָה, דִּכְתִיב: "לְהַבְדִּיל וּלְהוֹרוֹת". אָמַר רַבִּי בְּנָיָמִין בַּר יָפֶת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל הַמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ - הָיְיָן לוֹ בָּנִים זְכָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִתְקַדַּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ". "רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: "הַשֹּׁרֶץ וְנֶעֱלַם מִמֶּנּוּ" כו'. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר חִזְקִיָּה: שֹׁרֶץ וּנְבֵלָה אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ, רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר: בְּעֵינָן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֹׁרֶץ אִיטְמֵי אִי בִּנְבֵלָה אִיטְמֵי; וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: לָא בְּעֵינָן עַד דְּיָדַע, דְּכֵיוָן דְּיָדַע דְּאִיטְמֵא בְּעוֹלָם, לָא צָרִיךְ אִי בְּשֹׁרֶץ אִיטְמֵי אִי בִּנְבֵלָה אִיטְמֵי. וְכֵן אָמַר עוּלָּא: שֹׁרֶץ וּנְבֵלָה אֵיכָא בֵּינַיְיהוּ. דְּעוּלָּא רָמֵי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אַדְּרַבִּי אֶלְעָזָר וּמִשְּׁנֵי; מִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּעֵינָן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֹׁרֶץ אִיטְמֵי אִי בִּנְבֵלָה אִיטְמֵי? וּרְמִינְהִי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַה נַּפְשָׁךְ? חֵלֶב אָכַל - חַיָּיב, נוֹתָר אָכַל - חַיָּיב! שָׁבַת חִילֵּל - חַיָּיב, יוֹם הַכִּפּוּרִים חִילֵּל - חַיָּיב! אִשְׁתּוֹ נִדָּה בָּעַל - חַיָּיב, אֲחוֹתוֹ בָּעַל - חַיָּיב! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ", עַד שֶׁיְּהֵא לְךָ בָּהּ חֲטָאוֹ! וּמִשְּׁנֵי: הָתָם "אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא" אָמַר רַחֲמָנָא - חִטָּא כָּל שֶׁהוּא. הָכָא, מִבְּרֵי כְּתִיב: "בְּכָל דָּבָר טָמֵא", "אוֹ בִּנְבֵלַת שֹׁרֶץ טָמֵא" לְמָה לִי? שְׁמַע מִינָּהּ: בְּעֵינָן עַד דְּיָדַע אִי בְּשֹׁרֶץ אִיטְמֵי אִי בִּנְבֵלָה אִיטְמֵי. וְרַבִּי עֲקִיבָא? אֲיִידֵי

דבעי

דְּבָעֵי לְמֵיכְתַּב בְּהֶמָה וְחַיָּה לְכִדְרַבִּי, כְּתִיב נַמִּי שֶׁרֶץ. כִּדְרַבָּנָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל פָּרָשָׁה שֶׁנֶּאֱמְרָה וְנִשְׁנֵית, לֹא נִשְׁנֵית אֶלָּא בְּשָׁבִיל דָּבָר שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בָּהּ. וְרַבִּי אֶלְעָזָר, הַאי "בָּהּ" מַאי עֲבִיד לֵיהּ? - פָּרָט לְמִתְעַסֵּק. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִיפָּא בֵּינַיְיהוּ. וְכֵן אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִיפָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּרַב שֵׁשֶׁת מַחֲלִיף דְּרַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי עֲקִיבָא וְדְרַבִּי עֲקִיבָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר. בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: הָעֶלֶם זֶה וָזֶה בְּיָדוֹ, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: חֲרֵי הָעֶלֶם טוּמְאָה בְּיָדוֹ וְחַיָּיב. - אַדַּרְבָּה, חֲרֵי הָעֶלֶם מְקֻדָּשׁ בְּיָדוֹ וּפָטוּר! אָמַר רַב אַשִׁי: חֲזִינַן, אִי מִטּוּמְאָה קָא פָּרֵישׁ - חֲרֵי הָעֶלֶם טוּמְאָה בְּיָדוֹ וְחַיָּיב, אִי מִמְּקֻדָּשׁ קָא פָּרֵישׁ - חֲרֵי הָעֶלֶם מְקֻדָּשׁ בְּיָדוֹ וּפָטוּר. אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי: כְּלוּם פָּרֵישׁ מִמְּקֻדָּשׁ אֶלָּא מִשּׁוּם טוּמְאָה, כְּלוּם פָּרֵישׁ מִטּוּמְאָה אֶלָּא מִשּׁוּם מְקֻדָּשׁ! אֶלָּא לָא שְׁנָא. תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁנֵי שְׁבִילִין אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, וְהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְלֹא יָדַע בְּנִכְנָס, בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס - חַיָּיב; הָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְנִכְנַס, הָזֶה וְשָׁנָה וְנִכְנַס וְאַחַר כָּךְ הָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס - חַיָּיב, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר; וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה פּוֹטֵר בְּכוּלָּן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן. - בְּכוּלָּן, ואפילו

מדבעי לְמֵיכְתַּב בְּהֶמָה וְחַיָּה לְכִדְרַבִּי – בלא חַיָּה נמי מצי למדרש הכי: אקרא אני ״בכל דבר טמא״. אלא לאו דוקא נקט חַיָּה, וחַיָּה נמי לא נכתבה אלא בשביל דבר שנתחדש בה, כדתנא דבי רבי ישמעאל, ומשום דרבי נקט חַיָּה במילתיה – נקט נמי בהמה וחַיָּה כדרבי. ותימה: דבפרק ״בהמה המקשה״ (חולין עא, א) משמע דאי לאו קרא דבהמה טמאה בכלל חַיָּה טמאה – לא הוה דריש רבי גזרה שוה, משום דאיצטריך בהמה טמאה לגופה. והשתא בלא חַיָּה נמי הוה דרשינן גזרה שוה דבהמה, ד״מכל דבר טמא״ נפקא! ויש לומר: דאי לאו בהמה בכלל חַיָּה לא הוה דרשינן גזרה שוה דבהמה טמאה אף על גב דכתיב ״בכל דבר טמא״, אלא הוה אמינא דאתו פרטי לאשמועינן דבעינן דידע אי בשרץ איטמא אי בנבילה איטמא, אפילו לרבי עקיבא. אבל השתא דבהמה בכלל חַיָּה, הוי כאילו כתב בהמה שתי פעמים – שמע מינה לכדרבי הוא דאתא. ולרבי אלִיעזר אתא נמי לאשמועינן דבעינן דידע אי בשרץ אי בנבילה איטמא משרץ ונבילה. ולרבי עקיבא. כיון דעל כרחך משום דבהמה בכלל חַיָּה כדפרישית, מהשתא שמע מינה בכולהו לא נכתב אלא בשביל דבר שנתחדש בה, ולא בעינן דידע במאי איטמא. **פרט** למתעסק – בפרק ״ספק אכל״ (כריתות יט, ב) מסיק: מתעסק דמאי? אי דחלבים ועריות – חַיָּיב שכן נהנה! אלא מתעסק דשבת, כדשמואל. ובקונטרס לא דק, דהוכיר נמי מתעסק דעריות. ומיהו תימה: דאמאי איצטריך ״בה״ פרט למתעסק דשבת? תיפוק ליה מטעמא דשמואל, דאמר התם דפטור מטעם דבעינן מלאכת מחשבת! ואמילתא דשמואל גופיה קשה: דאי טעמא דנהנה עיקר לחייב בחלבים ועריות – למה לי למיפטריה בשבת משום מלאכת מחשבת, ואי טעמא דמלאכת מחשבת עיקר – למה לי למחייביה בחלבים ועריות משום דנהנה? ונראה, דאיכא תרי גווני מתעסק: כגון נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, דמיפטר מטעם שלא נעשית מחשבתו, ולא שייך למיפטריה משום מתעסק. ועוד מתעסק אחר, כגון נתכוין לחתוך את התלוש ולהגביה את התלוש, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ונמצא מחובר, דנעשית מחשבתו ומיפטר משום ״בה״ פרט למתעסק. ובתרוייהו איירי שמואל. ומשום הכי קאמר בבריתות: אלא מתעסק דשבת כדשמואל, דאיירי נמי שמואל במתעסק דמיפטר משום ״בה״ לרבי אלִיעזר, אלא שלא חשש לפרש אלא טעם דמלאכת מחשבת דלא איירי בה רבי אלִיעזר. ובחלב נמי איכא תרי גווני מתעסק, כגון נתכוין לאכול חלב זה ואכל חלב אחר, דחייב בלא טעמא דנהנה, דלא שייך למיפטריה מטעם מלאכת מחשבת. ועוד מתעסק אחר, כגון סבור שהוא שומן או רוק ובלע, דכיוצא בו מיפטר לענין שבת מדכתיב ״בה״, והכא ליכא לן למעוטי, משום דנהנה. ואטעמא דנהנה ומשום מלאכת מחשבת לא קאי אבולהו. ומה שפירש הקונטרס כאן: מתעסק היינו נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר. ואיזהו חייב? נתכוין לחתוך את זה וחתך זה וכסבור שהוא תלוש ונמצא מחובר – אין נראה לפרש, אלא נראה כדפרישית. **הרי** העלם טומאה בידו וחייב – תימה: דהכא, ולקמן בפרק שלישי (כב, א) גבי העלם שבועה והעלם חפץ, פשיט רב נחמן לחיובא. ובפרק ״כלל גדול״ (שבת ע, ב) גבי העלם שבת והעלם מלאכה פשיט לפטורא! ויש לומר: דלא דמי, דהכא סברא הוא דליחייב כיון דאיכא נמי העלם טומאה. אבל התם אין סברא לחייבו על כל אחת ואחת, דיכיון דבשגגת שבת וזדון מלאכות לא מיחייב אלא חדא, השתא נמי דשגג במלאכה הרי יש כאן נמי שגגת שבת. **הרי** העלם מקדש בידו ופטור – אומר רבינו תם: דלא מיפטר אלא מקרבן עולה ויורד, אבל חטאת קבועה חייב, דהא גמרינן מעבודה זרה דכל שחייבים על זדונו בכרת חייבים על שגגתו חטאת. והא דאמר בפרק קמא (שבועות ב, א) דעל שאין בה ידיעה בתחלה ששעיר החיצון מכפר, אלמא לא מוקמינן ליה בחטאת קבועה, דאי הוה ביה חטאת קבועה לא הוה חיצון מכפר אמידי דבר קרבן הוא – התם ודאי מיפטר לגמרי, שלא יהא חמור אין בה ויש בה ויש בה. ומיהו קשיא, דלישנא דקאמר הכא דפטור משמע דפטור לגמרי. ועוד, דלקמן פרק שלישי (כד, ב) גבי ״יש אובל אבילה אחת״ דחיק לאשכוחי חטאת קבועה בטמא שאבל את הקדש, ומוקי לה בנשיא וברבי אלעזר. ולוקמה בהעלם קדש! על כן נראה דפטור לגמרי, משום דהוי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, כדאמרינן לקמן בפרק שלישי (כה, ב) גבי שבועת העדות. **אמר** רב אשי חזינן אי מטומאה קפריש בו' - תימה: מנא ידעינן? אי משום דאמרו ליה ״טמא אתה״ ופירש - דלמא אי הוו אמרי ליה נמי ״מקדש הוא״ היה פירש, ואי דאמרו ליה מעיקרא מקדש הוא ולא פירש - דלמא אי הוו אמרו ליה נמי ״טמא אתה״ לא הוה פריש, אלא השתא דאמרו ליה תרוייהו פריש! ונראה, דרב אשי לא בא לפשוט הבעיא, אלא בא לפרש שפעמים יש לברר איזה שכוח ממנו יותר, כגון דנשיילי׳ה אי מחמת טומאה הוה מידבר אמקדש ומחמת מקדש לא הוה מידבר אטומאה – אם כן הוי העלם טומאה בידו, ואם להפך – הוי [העלם] מקדש בידו, ואם שניהם שכוחין בשוה – בהא ודאי מבעיא לן. ולגבי שבת בפרק ״כלל גדול״ (ע, ב) יש ספרים שכתוב בהן במלתיה דרב אשי: אי משבת קפריש – העלם שבת בידו, ואי כי מודעי ליה אשבת אבתי צריך לאודועיה אמלאכות – העלם מלאכה בידו. ואין גירסה זו נכונה, דאבתי צריך לפרש: וכי מודעי ליה אמלאכה – לא צריך לאודועיה אשבת, לפי מה שפירשנו. אלא גרסינן: אי משבת קפריש אי משום מלאכה קפריש. ועוד נראה לפרש בענין אחר: אי משום טומאה קפריש – אפילו אם הודיעוהו טומאה באחרונה, דאף על גב דאילו הודיעוהו בתחלה לא הוה פריש - חשיב פריש מחמת טומאה, כיון דקרבן על ידי בתרייתא קאתי. ואי אמרו ליה: מקדש הוא, ופריש – ידיעה בתרייתא דמקדש הוא ופטור. ובענין זה יש לפרש ההיא דלקמן (כב, א) גבי העלם שבועה והעלם חפץ, והתיא דשבת. **הלך** בראשון ובנכנס בו' – אי ברשות היחיד איירי, בחד נמי חייב, דספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא. אבל הכא איירי ברשות הרבים, דמוקמינא ליה בחזקת טהרה.

עשו

עשו ספק ידיעה כידיעה – לא דמי לנגע בכעדשה דדיש פירקא (יד, ב) ולא ידע אי בזית מטמא אי בכעדשה מטמא. דדהם הוא מספוק אי שייכא כלל טומאה במה שנגע, אבל הכא פשיטא ליה דאיכא טומאה, הלכך הוי ליה ידיעה טפי. **כאן** שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות – תימה: לריש לקיש תיקשה דרבי שמעון בן יהודה אדרבי שמעון בן יהודה, דהכא לא פליג ארבי אלא לענין אשם תלוי, אבל בהא דמחלקות לחטאות מודה. ולעיל פטר גבי מקדש, דלא חשיב ליה ידיעה! ואם יש לחלק ולומר דגבי מקדש בענין ידיעה מעליתא טפי, משום דבענין ידיעה בתחלה ודאית דומיא דידיעה בתרייתא – אם כן היכי פריך מריש לקיש אריש לקיש? ובדוחק יש לומר דהכי פריך: אמאי מוקי לה ברבי ישמעאל? לוקמה ברבי, ולימא דסבירא ליה דאין חילוק בין ידיעה המחלקת לחטאת ובין ידיעה דמקדש, ופליג אדרבי שמעון בן יהודה. **נוקמה** ברבי – תימה: דבלא ההיא דידיעת ספק מחלקת תקשה ליה: נוקמה ברבי דאמר ידיעת בית רבו שמה ידיעה! ועוד, דמטעם ספק ידיעה לא מצי לאוקמה ברבי, דהא איהו לא בעי ידיעה כלל! ויש לומר: שוה לא היה חידוש אי הוה מוקי לה ברבי דלא בעי אלא ידיעת בית רבו. ולא הכי פריך: דאפילו כמאן דבעי ידיעה גמורה מצי לאוקומה, וברבי דאמר ידיעות ספק מחלקות.

הדרן עלך ידיעות הטומאה

שבועות שתים. ורמינהי שבועה שאוכל לך – משנה היא בפרק שני דנדרים (טו, א), אף על גב דהתם קתני "השבועה שאוכל לך" והכא קתני "שבועה" – דרך הגמרא לקצר המשנה שהביא, ואין חילוק בין "שבועה" ל"השבועה", דאהאי מתניתין דהתם נמי פריך ממתניתין דהכא בגמרא, ומשני כי הכא. ולא גרסינן בסמוך "ברייתא במסרבין בו לאבול". דאין לומר שהביא ברייתא משום דלא קתני "השבועה", דלא הוה ליה למיפרך מברייתא בין דמצי למיפרך ממתניתין. אלא גרסינן: התם במסרבין. **לא** שבועה לא אוכל לך אסור – דמשמע: הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה. ואף על גב דבפרק שני דנדרים (שם) מוקי רישא דהך משנה כרבי מאיר, ורבי מאיר לית ליה "מכלל לאו אתה שומע הן" גבי נדרים, כדאמרינן סוף פרק קמא דנדרים (יג, ב) – יש לחלוק בין שבועה לנדרים, כמו שאפרש בסוף פרק "שבועת העדות" (שבועות לו, ב דבור המתחיל הכי גרסינן) בעזר השם.

שאי

הדרן עלך ידיעות הטומאה

שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע: "שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל" וְ"שֶׁלֹּא אוֹכַל", "שֶׁאֹכַלְתִּי" וְ"שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי". "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל כָּל שֶׁהוּא - חַיָּיב, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֵיכָן מְצִינוּ בְּאוֹכַל כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חַיָּיב? אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: וְכִי הֵיכָן מָצִינוּ בְּמִדְבַּר וּמְבִיא קָרְבָּן, שֶׁזֶּה מִדְבַּר וּמְבִיא קָרְבָּן? **גמרא** לְמִימְרָא, דְּ"שֶׁאוֹכַל" דְּאָבְיָלְנָא מַשְׁמַע. וּרְמִינְהִי: "שְׁבוּעָה לֹא אוֹכַל לְךָ", "לֹא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל לְךָ" - אִסּוּרִי! אֲמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם דְּאָבְיָלְנָא מַשְׁמַע, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּמִסְרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל, כָּאן בְּשֶׁאֵין

מסרבין

וַאֲפִילּוּ בְּקַמַּיְיתָא? מִמַּה נַפְשָׁךְ טָמֵא הוּא! אֲמַר רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן, וּבְשֵׁנִי שֶׁהָלַךְ בַּשֵּׁנִי שֶׁכֵּן שֶׁהָלַךְ בָּרִאשׁוֹן, דְּהַוְיָא לֵיהּ מִקְצָת יְדִיעָה. וּבְהָא קָא מִיפַּלְגִי, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אָמְרִינַן מִקְצָת יְדִיעָה כְּכָל יְדִיעָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר: לָא אָמְרִינַן מִקְצָת יְדִיעָה כְּכָל יְדִיעָה. "הָלַךְ בָּרִאשׁוֹן וְנִכְנַס, הָזָה וְשָׁנָה וְטָבַל, חָזַר וְהָלַךְ בַּשֵּׁנִי וְנִכְנַס - חַיָּיב, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר". וְאַמַּאי חַיָּיב? סֵפֶק יְדִיעָה הוּא! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּאן עָשׂוּ סֵפֶק יְדִיעָה כִּידִיעָה; וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: הָא מַנִּי? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר: לָא בָּעֵינַן יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה. וְרַבִּי דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְרַבִּי דְּרֵישׁ לָקִישׁ אַדְּרֵישׁ לָקִישׁ; דְּתָנְיָא: אֲבָל סֵפֶק חֵלֶב וְנוֹתָר, סֵפֶק חֵלֶב וְנוֹתָר - רַבִּי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמְּבִיא חַטָּאת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כָּךְ מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵינוֹ מֵבִיא אֶלָּא אָשָׁם תָּלוּי אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג", הַתּוֹרָה רִיבְּתָה שְׁגֻגּוֹת הַרְבֵּה וְאָשָׁם תָּלוּי אֶחָד; וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כָּאן שָׁנָה רַבִּי: יְדִיעוֹת סְפֵקוֹת מְחֻלָּקוֹת לְחַטָּאוֹת, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בְּשֵׁם שֶׁיְּדִיעוֹת סְפֵקוֹת מְחֻלָּקוֹת לְחַטָּאוֹת, כָּךְ יְדִיעוֹת סְפֵקוֹת מְחֻלָּקוֹת לַאֲשָׁמוֹת; כְּשֶׁלָּמָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא קָשְׁיָא: כָּאן עָשׂוּ, וְלֹא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עָשׂוּ; הָכָא הוּא דְּלָא כְּתִיבָא יְדִיעָה בְּהֶדְיָא - מִ"וְנֶעְלַם" הִוא דְּקָא אָתֵי, וְלֹא בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עָשׂוּ - דִּכְתִיב "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו", יְדִיעָה מַעֲלֶיתָא בְּעֵינָן; אֶלָּא לְרֵישׁ לָקִישׁ, דְּרָמֵיחַיֵּב עַל הַעֲלֵם מִקְדָּשׁ! - מֵהוּ דְּתֵימָא: כִּי לֵית לֵיהּ - מִקְּרָאֵי, אֲבָל מִגְּמָרָא אִית לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן.

ואפילו בקמייתא – בתמיה, ממה נפשך טמא הוא, קודם שנכנס היה טמא ודאי, וידיעת ודאי הוה ליה בתחלה! **שכח שהלך בראשון** – ואין כאן אלא מקצת ידיעה. **תנא קמא סבר כו'** – תנא קמא אליבא דרבי שמעון, שפוטר בהזה ושנה ואינו פוטר בראשונה, סבר: כיון דטומאה ודאי הוא, אף על גב דאיהו לא ידע לה לבולהו דתידתי ליה ידיעת ודאי, אלא ידיעת ספק – עדיפא היא מהנך ידיעות ספק דהזה ושנה, דהתם ידע ליה לבולה מילתא ואפילו הכי ספק הוא, אבל הכא אי הזה ידע לה לבולה מילתא הזה ליה ידיעה ודאית, הילכך לאו ידיעת ספק היא אלא מקצת ידיעה ודאית, ומקצת ידיעה בכל ידיעה. ורבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי שמעון סבר: לא אמרינן מקצת ידיעה ודאית ככל ידיעה. **ואמאי ספק ידיעה היא** – לתנא קמא פריך. **אבל ספק חלב** – חתיכה ספק חלב וספק שומן. **ונודע** – לו לאחר זמן שהוא ספק חלב, והרי הוא באשם תלוי. וחזר ואבל ספק חלב, ונודע לו שספק חלב אבל. **כשם שמביא חטאת כו'** – לקמיה פליגי רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש בפירושא דהא מילתא דרבי. **על שנגתו אשר שגג** – בפרשת אשם תלוי כתיב. **כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות** – והכי קאמר רבי: בשיודע לו לאחר זמן שחלב היה – יביא חטאת על כל אחד ואחד, שידיעת ספק שהיתה לו בינתים מחלקתם דלא ניהוו שני זיתי חלב בהעלם אחד. כך כל זמן שלא נודע לו שהן ודאי חלב אלא ספק חלב – מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת. אלמא מדקתני: שמביא חטאת על כל אחת, סבירא ליה ידיעות ספק מחלקות לחטאות. **וריב' יוחנן אמר** – לא אמר רבי כך, אלא כך פירשה: כשם שלענין חטאות שבאין על ידיעת ודאי – ידיעת ודאי שבינתים מחלקות לחטאות, כך לענין אשם תלוי הבא על ידיעת ספק – ספק ידיעות שבינתים מחלקות לאשמות. **אדסוזקים לה בריב' ישמעאל כו'** – מאי דוחקיה למימר דלא בעי הזאי תנא בתחלה? דלמא לעולם בעי, וסבירא ליה כרבי דאמר ספק ידיעה כידיעה! **וא"א** – ריש לקיש. **מדלא מייתר ליה קרא** – דדריש במתניתין "ונעלם" להעלם טומאה והעלם מקדש. **מנמרא** – הלכה למשה מסיני.

הדרן עלך ידיעות הטומאה

משנה שבועות. שאוכל ושלא אוכל – הן שתים המפורשות, דכתיב (ויקרא ה) "להרע או להיטיב" דמשמע להבא, ו"לא אוכל" – להרע, "אוכל" – להיטיב. **שאכלתי ושלא אכלתי** – הן שתים הנוספות ממדרש חכמים, כדליף לה רבי עקיבא לקמן בפירקין (בה, א) מריבוי הכתוב. **מדבר ומביא קרבן** – בשביל ביטול דיבורו, וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא – אף זה בביטול דיבורו, שהאומר "לא אוכל" דעתו לאסור עצמו בכל שהוא. **גמרא** שבועה לא אוכל לך כו' – אמר אחד משלש לשתות הללו – אסור לו לאבול משל אותו האיש שנדר הימנו, דהכי משמע "שבועה לא אוכל לך" – שבועה עלי שלא אוכל משלך. **שבועה שאוכל** לך – באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך. דהכי משמע: מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה. **לא** שבועה לא אוכל לך – לא יהא עלי באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך, הא מה שאוכל לך יהא באיסור שבועה.

מסרבין

מסרבין = מפצירין. מתניתין בשאין מסרבין בו – הלכך "שאובל" דקא אבילנא הוא. **רב אשי אמר תני** – בברייתא: "שבועה שאי אובל לך". **דאיתקל** – נכשל, ולא נתכוין לומר "שאי". **איכר שבועה** – מפרש לקמיה. **איסור איכר** – איסרתו של איכר מה הוא? **אם אתה אומר כו'** – מאי קאמרת? והא אמרת איסר לשון שבועה הוא, והדר תני "אם אתה אומר"! **הכי קאמר מכבא שבועה** – האומר "מבטא כבר זו עלי" כאומר "שבועה שלא אוכלנו", ואם אבלו הרי זה בעולה ויורד. **איכר מיתפיס בשבועה** – "איכר עלי כבר זו" הרי הוא כמי שנשבע על הכבר וחזר ואמר על כבר אחר "הרי זה כזה", שהתפיס את השני בראשון. **איסור איכר** – ומהו איסורו של איכר זה? **אם אתה אומר כו'** – אם תמציי לומר שהמתפיס בשבועה במוציא שבועה מפיו דמי, ואם אבלו חייב קרבן – אף זה האומר "איכר כבר זה עלי" חייב קרבן ואם אבלו, שהאיכר לשון התפסת שבועה הוא. **ואם לאו** – שהמתפיס בשבועה אינו כנשבע לענין קרבן ומלקות, אף האיכר אין בו לא קרבן ולא מלקות. **או אסרה אכר בשבועה** – משמע שאסרתו ותפסתו בדבר שנשבעה עליו כבר. **או מכבא שפתיה אשר אסרה** וגו' – ולא כתיב "בשבועה", במה אסרה את נפשה – בלשון "מבטא". **רבא אמר** – לא איתפיק ליה לתנא למימר בהא "אם אתה אומר", דפשיטא ליה דמיתפיס בשבועה לאו במוציא שבועה מפיו הוא. **והכי קאמר מכבא שבועה איכר נמי** – לשון שבועה הוא. **איכר זה השלו התכוב כו'** – היינו פירוש ד"איסור איכר אם אתה אומר", והכי קאמר: איסור של איכר שאמרתי לך שהוא שבועה – לא כל הלשונות שוות בו, שהרי הטילו התכוב בין נדר לשבועה. אם אמירתו בלשון שבועה, כגון "איכר שלא אוכל כבר זה", כן לשון הנשבעין, אומרים "שלא אוכל" – אף האיכר שהרציאו בלשון זה שבועה הוא, וחייב קרבן. ואם לאו, אלא הרציאו בלשון נדר, שאמר "איכר כבר זו עלי", שהוא לשון הנודרים "קונם זה עלי" – אף זה נדר, ופטור מקרבן. **כיום שמת בו אביו** – כאשר אסרתני עלי בשר ביום שמת בו אבא לעולם. **והוא שנדור ובא מאותו היום** – שקיבל עליו כבר נדר שלא יאכל בשר ביום שמת בו אביו לעולם. וכן יום שמת בו פלוני, וכן יום שנהרג בו גדליה. וקסלקא דעתא השתא דהיינו מתפיס בנדר, ולקמן: איזהו איסר האמור בתורה שהוא ב"לא יחל דברו" – האומר "הרי עלי" בו', אלמא המתפיס בנדר הרי הוא ב"לא יחל" כנדר עצמו, ומדמתפיס בנדר נדר – מתפיס בשבועה שבועה!

תריץ

שאי אוכל לך פשיטא – לא פריך פשיטא אלא משום דהיינו "שלא אובל לך" דקתני, דהא א"שלא אובל" לא קשיא ליה פשיטא.

לישנא איתקל ליה – וליכא למיפרך: כיון דאשמעינן "שאי אובל" אמאי איצטריך למיתני ברישא "שלא אובל לך"? דזו ואף זו קתני. ואם תאמר: נשיילה מה היה בדעתו! ויש לומר: כגון שאמר שבדעתו כל מה שיהיה משמעות לשונו. אי נמי, כגון ששכח מה היה בדעתו. ובגדרים (טז, א) מפרש אמאי רב אשי לא אמר כאביי. **איכר** מיתפיס בשבועה – פירש בקונטרס: דאם אמר "איכר עלי כבר זה" הוי כמי שנשבע על הכבר וחזר ואמר על כבר אחר "הרי זה כזה", שהתפיס את השני בראשון. ולקמן דלקמן קתני בברייתא: איזהו איסר האמור בתורה "הרי עלי" בו', ואילו "איכר כבר זה עלי" לא קתני? ומה שפירש נמי "איסור איכר" – כלומר, איסור של איכר זה מה דינו, אם אתה אומר מתפיס בשבועה בו' שתובל להוכיח מקרא בשום מקום שהוא במוציא שבועה מפיו וחייב קרבן – אף איסור זה בו'. קשה, דמשמע דתנא בא לאשמעינן דין איסר, ואינו משמיענו בלום, שהרי מסתפק במתפיס שבועה עצמו. ועוד, דאין דרך משנה ובריייתא שיסתפק התנא אם חייב או פטור. ועוד, מאי "ואוזדא לטעמיה" דקאמר לקמן, דהכא מסתפקא ליה לאביי ולקמן פשיטא ליה דכמוציא שבועה מפיו דמי. ועוד, דבכל הספרים גרסינן בסמוך "במוציא שבועה מפיו וחייב" בוי"ו, ולפירושו הקונטרס דזה ליה למינקט "חייב" בלא וי"ו! ומפרש רבינו חם: דמצטא הכתוב בפרשה הוא לשון שבועה, שנשבע בלשון "מבטא" בדפירש נמי בקונטרס. אבל איסר הכתוב בפרשה אינו שבועה שיאסר עצמו בלשון "איסר", אלא במתפיס בשבועה הכתוב מדבר, שנשבע על הכבר וחזר ואמר על כבר אחר "הרי עלי שלא אוכל כבר זה כזה", והיינו איסר דקרא. והכי נמי מפרש לה בברייתא לאביי: ואיסור של איסר זה, אם אתה אומר מתפיס בשבועה, כלומר שהתפיסו בכבר שנשבע עליו – הוי כמוציא שבועה מפיו וחייב. ואם לאו, שלא התפיסו באחר אלא אמר "איסר כבר זה עלי" – אין זה לשון שבועה, ופטור. אי נמי הכי פירושה: אם אתה אומר מתפיס בשבועה, פירוש: שהתפיסו בלשון שבועה, שהזכיר לשון אבילה ואמר "הרי עלי שלא אוכל זה כזה". ואם לאו, שלא הזכיר לשון אבילה, אלא אמר "הרי עלי זה כזה" – פטור. ועוד יש לפרש: "איסור איסר" היינו איסור שלישי, שהתפיס כבר שלישי בשני. ואם אתה אומר מתפיס בשבועה, דהיינו השני, כמוציא שבועה מפיו דמי, דהוי לגמרי בראשון – אף לענין להתפיס בו וחייב גם בשלישי, ואם לאו – פטור. מיהו הא פשיטא ליה שדינו בראשון להתחייב קרבן בשני. ורבא פליג עליה ופטר אף בשני. אבל תימה: דאבתי מספקא ליה לתנא בשלישי! והא דגרסינן נמי "וחייב" בוי"ו לא אתי שפיר. **ואילו** שבועה לא קאמר – דאי

מְסָרְבִין בּוֹ לָאֱכוֹל; מַתְנִיתִין - בְּשֶׁאֵין מְסָרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל, בְּרִייְתָא - בְּמְסָרְבִין בּוֹ לֶאֱכוֹל וְקָאָמַר: "לָא אֲכִילְנָא" וְ"לָא אֲכִילְנָא", דְּכִי קָא מִשְׁתַּבַּע - הָכִי קָאָמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל. רַב אַשֵׁי אָמַר, תָּנֵי: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵי אוֹכַל לְךָ". - אִי הָכִי, מַאי לְמֵימְרָא? - מַהוּ דְּתֵימָא: לִישָׁנֵיהּ דְּאִיתְקְלָא לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן, תָּנוּ רַבָּנָן: "מְבַטָּא" - שְׁבוּעָה, "אֵיסָר" - שְׁבוּעָה; אֵיסוּר אֵיסָר, אִם אַתָּה אוֹמֵר: אֵיסָר שְׁבוּעָה - חַיָּיב, וְאִם לָאו - פָּטוּר. - אִם אַתָּה אוֹמֵר אֵיסָר שְׁבוּעָה? וְהָא אֲמַרְתְּ: אֵיסָר שְׁבוּעָה הוּא! אֲמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר: "מְבַטָּא" - שְׁבוּעָה, "אֵיסָר" - מִיתְפֵּיס בְּשְׁבוּעָה; אֵיסוּר אֵיסָר, אִם אַתָּה אוֹמֵר: מִיתְפֵּיס בְּשְׁבוּעָה כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי - חַיָּיב, וְאִם לָאו - פָּטוּר. - מַמַּאי דְּ"מְבַטָּא" שְׁבוּעָה? דִּכְתִיב: "אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִּשְׂפָתָיִם" - אֵיסָר נַמִּי, דִּכְתִיב: "כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר"! אֶלָּא, מַמַּאי דְּאֵיסָר מִיתְפֵּס בְּשְׁבוּעָה הוּא? דִּכְתִיב: "אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בְּשְׁבֻעָה" - מְבַטָּא נַמִּי, הָכְתִיב "לְכָל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה"! אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי: "מְבַטָּא" שְׁבוּעָה מֵהָכָא: "וְאִם הָיוֹ תְּחֵיָה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מְבַטָּא שִׁפְתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ", וְאִילּוּ שְׁבוּעָה לָא קָאָמַר; בְּמַאי אָסְרָה עַצְמָהּ? בְּ"מְבַטָּא". רָבָא אָמַר, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: מִיתְפֵּיס בְּשְׁבוּעָה לָאו כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי, וְהָכִי קָאָמַר: "מְבַטָּא" - שְׁבוּעָה, "אֵיסָר" נַמִּי שְׁבוּעָה; אֶלָּא הָאי אֵיסָר הַטְּלוּ הַכָּתוּב בֵּין נֵדֶר לִשְׁבוּעָה, הוֹצִיאוֹ בִּלְשׁוֹן נֵדֶר - נֵדֶר, בִּלְשׁוֹן שְׁבוּעָה - שְׁבוּעָה. הֵיכָן הִטְּלוֹ? "וְאִם בֵּית אִישָׁה נָדָרָה אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה" וגו'. וְאִדּוּי לְמַעֲמִיהוּ, דְּאִיתְמַר: מִתְפֵּיס בְּשְׁבוּעָה - אַבַּיֵי אָמַר: כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי, וְרָבָא אָמַר: לָאו כְּמוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דָּמֵי. מֵיתִיבִי: אֵיזֶה אִיסָר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה? הָאוֹמֵר: "הֲרֵי עָלַי שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן כָּיוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו", "כָּיוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ פְּלוֹנִי", "כְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם", "כְּיוֹם שֶׁרָאָה יְרוּשָׁלַיִם בְּחוּרְבָּנָהּ" - אָסוּר; וְאָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוֹא שֶׁנָּדַר וּבָא מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם; בְּשִׁלְמָא לְאַבַּיֵי, מִדְּמִתְפֵּיס בְּנֵדֶר - מַתְפֵּיס בְּשְׁבוּעָה שְׁבוּעָה. אֶלָּא

הוה כתיב שבועה, הוה מפרש שאותה מבטא אסרה על נפשה בלשון שבועה. אבל השתא על כרחך איתי לן לפרש: במה אסרה על נפשה – בלשון "מבטא". ואם תאמר: והא נמי כתיב (במדבר ל) "ואסרה אסר בבית אביה בנעוריה"! ויש לומר: כיון דלא כתיב "או" יש לומר דאנדר דכתיב ברישא דקרא קאי. **שלא** אוכל בשר – לא חש התנא לדקדק בלשונו, דבלשון זה אינו חל, ד"שלא אוכל" הוי דבר שאין בו ממש, שאינו אוסר על עצמו כלום, כמו "קונם שאיני ישן" דלא אמר כלום אם לא אמר "קונם עיני בשינה", בדאמרינן בפרק שני דנדרים (טו, א). והכא נמי צריך שיאמר "קונם אכילת בשר עלי". ומיהו שמא יש לחלק, דדוקא גבי שינה לא אמר כלום משום דשינה עצמה אין בה ממש. **מדמתפיס** בנדר נדר כו' – ואם תאמר: שמואל אמאי מפרש איסר במתפיס בנדר? והא איסר דקרא קאמר אביי דהיינו מתפיס בשבועה! ויש לומר: דמתפיס בנדר ילפינן ממתפיס בשבועה, וניחא ליה לשמואל לאוקמא בריייתא בנדרים, שרגילות הוא שבני אדם נודרין מלאכול בשר ומלשתות יין ביום שראו ירושלים בחורבנה, ואין רגילות לאסור עצמם בשבועה.

אלא

אלא לרבא קשיא – אף על גב דרבא נמי מודה דמתפיס בנדר נדר, דמשנה שלימה היא:

מי שאמר "הריני נזיר" ושמע חבירו ואמר "ואני" (נזיר כ, ב). וכן בנדרים קאמר דבקרבן הוי נדר, מכל מקום פריך לרבא אמאי דמפרש איסר דקרא מתפיס. ורבא משני דלא קאי אאיסר דקרא. **רבי** לא נדר – פירש בקונטרס דלא גרסינן 'ביין דמדרבנן הוא דאסור כי נדר חייל עליה איסור בל יחל", דהא אי נמי הוי דאורייתא הא אמרינן לקמן (כה, א) דנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות. מיהו נראה לרבי יצחק דגרסינן ליה שפיר. אף על גב דאי הוי דאורייתא נמי חייל עליה נדר, מכל מקום דבר אחר שתולה בו לא איקרי נדר בדבר הנדור, כיון דאי לא נדר איבא עליה איסור דאורייתא. ועוד, דהא דנדרים חלין על דבר מצוה בביטול מצוה איירי, כדתנא פרקי שני דנדרים (עז, א): כיצד? אמר "קונם שאיני נוטל לולב" "שאיני מניח תפילין" כדמסקינן דהם בגמרא מ"כ יכול נדר נדר לה" אפילו בדבר של שם חייל עליה. אבל אם נדר לקיים מצוה, כגון שאמר "קונם שלא אוכל ביום הכפורים" או "שלא אוכל בלילות וטריפות" – לא חייל, דאין איסור חל על איסור. ולהכי איצטריך טעמא דמדרבנן. ומיהו לרבי יהודה בן בתירא דאית ליה לקמן בפירקין (כו, ב) דנשבע לקיים את המצוה חייב – כל שכן נדרים שחלין לבטל שיהולו לקיים.

קונמות עובר משום בל יחל – בשבועה נמי עובר משום "בל יחל", דהכתיב (במדבר ל) "או השבע" וגו' ולא יחל דברו' ובפרק שני דנדרים (עז, ב) תניא בהדיא דיש בשבועה ב"לא יחל". והכא הכי קאמר: בקונמות ליכא אלא "בל יחל" גרידא.

נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה – משמע דקידוש דאורייתא. וכן משמע בהדיא ברייש "מי שמתו" (ברכות כ, ב). ותימה: דבריש מסכת נזיר (ד, א) אמר: "מניין ושכר נזיר" – לאסור יין מצוה כיין הרשות. ופריך: מאי ניהו, קידושא ואבדלתא, מושבע ועומד מהר סיני הוא. ומפרש רבינו תם בתמיה: וכי מושבע ועומד מהר סיני הוא דאיצטריך קרא למעוטי אלמא דמדרבנן הוא. דבניחותא אין לפרש, דאדרבה, מושבע ומושבע ועומד מהר סיני הוא איצטריך קרא לאסור, דמשני התם: אלא כי הא דאמר רבא "שבועה ששאשה יין" ואמר "הריני נזיר", דאיצטריך קרא דחייל עליה נזירות לפי שהוא מושבע ועומד! ויש לומר: דקידוש ודאי מדאורייתא. אבל על היין אינו אלא מדרבנן. והדאמר בערבי פסחים (קו, א): זכרהו על היין – אסמכתא בעלמא היא. אי נמי, אפילו הוא דרשה גמורה, הא דמברך צריך שיטעום היינו מדרבנן. **כל** שישנו בשמירה ישנו בזכירה – איפכא ליכא למימר, דלחומרא מקשינן (יבמות ח, ב). ובסוף פרק קמא דקדושין (לה, ב) דרשינן: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" – כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה וחכי נשי הואיל ואיתנהו בהשחתה כו', הא דדרשינן לקולא – משום דאיפכא לא שייך למידרש, דנשי לית להו זקן. וכן הדאמר בערכין (ג, ב) גבי הדתניא: הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים כו', ומסיק: והני כהני הואיל ואישתרי בלאים גבייהו לא ליחייבו – התם נמי אי אפשר לומר איפכא. אבל בפרק "אלו עוברין" (פסחים מג, ב) קשה, דמשמע דאי לאו דאיתרבו נשים לאכילת חמץ הוה דרשינן לקולא: כל שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ! ויש לומר: דהתם משום דאית למילף "חמשה עשר" "חמשה עשר" מחג הסוכות, ומסוכה נשים פטורות בדילפינן בפרק "החשן" (סוכה כח, א) מ"האזרח". אי נמי, סברא למדרש קרא מסיפיה לרישיה. אבל קשה, דלמאן דאמר (מנחות מג, א) ציצית מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות – לשתרו נשים בבלאים, דכל שאינן בגדילים אינן בבל תלבש שעטנז, והדיינו מסיפיה לרישיה! וכי תימא הכי נמי, אם כן בסוף פרק קמא דביצה (יד, ב) גבי משלחין בגדים בין בתורין בין שאינן תפורין, ופריך: בלאים למאי חזו? לימא מתניתין במאן דאמר נשים פטורות מן הציצית חזו לנשים! ולמאי דפרישית ניחא דלחומרא מקשינן, תימה: דליחייבו בציצית לבולי עלמא!

קא

אֶלָּא לְרַבָּא קַשְׁיָא! - אֲמַר לָךְ רָבָא, תֵּרֵי וְאֵימָא הָכִי: אֵיזֶהוּ אִיסָּר נֶדֶר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה? הָאוֹמֵר: "הֲרֵי עָלַי שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן בְּיוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו", "בְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ פְּלוֹנִי". וְאָמַר שְׁמוּאֵל: וְהוּא שֶׁנָּדַר וּבָא מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם; מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא "אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה'", עַד שֶׁיִּדּוֹר בְּדָבָר הַנָּדוּר. "בְּיוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו", פְּשִׁיטָא! - "בְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם" אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: כֵּיוָן דְּכִי לָא נָדַר נָמֵי אָסוּר - כִּי נָדַר נָמֵי לָא חָיְיָא עָלֵיהּ אִיסּוּר, וְהַאי לָאו מִיתְפַּשׂ בְּנֶדֶר הוּא, קָא מַשְׁמַע לָן, וְאַף רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר לַהּ לְהָא דְּרַבָּא; דְּכִי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "מִבְּטָא לֹא אוֹכַל לָךְ", "אֵיפֹר לֹא אוֹכַל לָךְ" - שְׁבוּעָה. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אוֹכַל" וְ"לֹא אוֹכַל" - שֶׁקֶר, וְאַזְהָרָתָהּ מֵהָכָא: "לֹא תַשְׁבִּעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר"; "אֶבְלְתִּי" וְ"לֹא אֶבְלְתִּי" - שְׁוָא, וְאַזְהָרָתָהּ מֵהָכָא: "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא"; קוֹנָמוֹת - עוֹבֵר בְּ"לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ". מֵיתִיבִי: שְׁוָא וְשֶׁקֶר אֶחָד הֵן; מַאי לָאו מִדְּשָׁוֶא לְשֶׁעָבָר, אַף שֶׁקֶר נָמֵי לְשֶׁעָבָר; אַלְמָא "אֶבַלְתִּי" וְ"לֹא אֶבַלְתִּי" - שֶׁקֶר הוּא! - מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא. וּמַאי דָּבָר אֶחָד הֵן? דִּבְדִיבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ, כִּדְתַנְיָא: "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר" בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ, מָה שֶּׁאֵין יָכוֹל הֶפֶה לְדַבֵּר, וּמֵה שֶּׁאֵין הָאוֹזֶן יְכוֹלָה לִשְׁמוֹעַ. - בְּשֹׁלְמָא הָתָם בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ - כְּדְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, דְּאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: נֶעֱשׂ חַיָּבוֹת בְּקִידּוּשׁ הַיּוֹם דִּכְתִיב תּוֹרָה, דְּאָמַר קְרָא: "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר", כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּשָׁמִירָה יֵשׁ בִּזְכִירָה, וְהָנֵי נָשֵׁי הוֹאִיל וְאִיתְנְהוּ בְּשָׁמִירָה אִיתְנְהוּ נָמֵי בִּזְכִירָה. אֶלָּא הָכָא לְמַאי הִלְכְתָא מִיבָּעֵי לֵיהּ? - אֶלָּא, כְּשֵׁם שֶׁלּוֹקֶה עַל שָׁוְא, כָּךְ לוֹקֶה נָמֵי עַל שָׁקֶר. - כְּלַפֵּי לֵייָא? - אֶלָּא אֵימָא: כְּשֵׁם שֶׁלּוֹקֶה עַל שָׁקֶר, כָּךְ לוֹקֶה נָמֵי עַל שָׁוְא. - פְּשִׁיטָא, הַאי לָאו וְהַאי לָאו! - מַהוּ דִּתֵימָא כְּדַאֲמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְאַבַּיֵי: לֹא נְנַקֵּה כְּלָל

קא

לא תעשה, בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא, נשים חייבות. **הכי גרסינן: אלא כשם** שלוקה **על שוא** כו' – להכי קאמר אחת הן, לענין מלקות. **כלפי לייא** – כלפי היכן אתה פונה? זה היפוך היא, דאילו שקר אשכחן בה לאו שיש בו מעשה, כגון "לא אוכל" ואכל, שעבר על שבועתו על ידי מעשה. אבל "אבלתי" ו"לא אבלתי" לאו שאין בו מעשה הוא! **אלא אימא כשם** שלוקה **על שקר** – בלאו שיש בו מעשה – כך לוקה על שוא אף על פי שאין בו מעשה. דנפקא לן מ"לא ינקה ה'" (שמות ב) בדלקמן (כא, א): ה' הוא דלא ינקה, אבל בית דין של מטה מלקין אותו אם התרו בו ומנקין אותו. **פשיטא** – דהא כתיב קרא "לא ינקה ה'". **מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי** – לקמן בשמעתין: אימא לא ינקה בכלל.

קא

תריין ואימא כו' – כלומר, האי תנא לאו במתפיס בנדר איירי, אלא בעיקר נדר איירי, ואשמעינן שאינו חייב בנדר אלא אם כן פירשדו ואחר כך תלאו בדבר הניתר עליו כבר, כדילפי לה ואזיל מקרא. והכי קאמר: איזהו איסור נדר. אבל מיתפיס בנדר לאו נדר הוא. והיכי דמי מיתפיס? כגון שלא פירש "הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין", אלא אמר "הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו" "כיום שראה את ירושלים בחורבנה". **פשיטא** – כיון דטעמא משום דנדור ובא הוא עליו, מיתת אביו מה לי באן? וכי משום דמת בו אביו מיגרע גרע איסוריה? הרי נדור ובא עליו! הכי גרסינן: סלקא דעתך אמינא דכיון דכי לא נדר אסור כי נדר נמי לא מיתפיס בנדר הוא קא משמע לן ואף רבי יוחנן בן/ – ולא גרסינן: כיון דמדרבנן הוא דאסור כי נדר חייל עליה איסורא בלא יחל. לא גרסינן לה להא, דהא אי נמי מדאורייתא הוא, אמרינן (שבועות כה, א): הנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות. **ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרבא** – דאיסור שהרציאו בלשון שבועה שבועה. **אוכל ולא אוכל** – כלומר, שבועה להבא קרוי שבועת שקר. **ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר** – והכי קאמר: לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועתכם לאחר זמן. והמתרה בו צריך להתרות בו שהוא עובר באזהרת "לא תשבעו בשמי לשקר". **אבלתי ולא אבלתי** – כל שבועה לשעבר שאינה אמת קרויה שבועת שוא, דלשון שוא בלשון ולא כלום, כמו "בחבלי השוא" (ישעיה ה), "לשוא הכיתי את בניכם" (ירמיה ב). אף כאן יצאתה מפיו לבטלה. ואזהרתיה מ"לא תשא", והמקרא הזה צריך להתרות בו. **קונמות הרי זה בלא יחל** – כלומר, "לא יחל" דמשמע להבא – לאו לאזהרת שבועת להבא אתא, דשבועת להבא מ"לא תשבעו לשקר" נפיק. וכי אתא "לא יחל" – לאזהרת נדרים אתא, לאפוקי מדרבין דאמר: אזהרת שבועת להבא אתא מ"לא יחל". **מה שוא לשעבר** – כגון נשבע על דבר שאי אפשר, שהכל יודעים שאין שבועה זו כלום. **אף שקר לשעבר** – כגון "אבלתי" ו"לא אבלתי", וההיא לא מיקרא שוא לפי שאין הכל מכירים בה אם אמת אם שקר. ועל כרחך שבועת להבא מ"לא יחל דברו". אבל "לא תשבעו בשמי לשקר" שבועה לשעבר היא, והכי קאמר: לא תוציאו שבועה לשקר מפיכם. **כדרב אדא** – כלומר, להקיש "זכור" ל"שמור" בקידוש היום, דנפקא לן מ"זכור את יום השבת" זכרהו על היין. ואף על גב דשאר מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות – בזו חייבות, דאיתקש ל"שמור" בדיבור אחד, כל שישנו בשמירת לאוי שבת ישנו בקידוש. והנשים ישנן בשמירת, דכל מצות

קא משמע לן כדמשני ליה – לקמן. **ואיבעית אימא** – הא דקתני שוא ושקר אחת הן – לומר לך: כשם שמביא קרבן על שבועת שקר כך מביא קרבן על שוא ד"אבלתי" ו"לא אבלתי", ורבי עקיבא היא דמחזיב במתניתין לשעבר כלהבה. **נשבע להחליף** – לשנות את האמת בשבועה, דהיינו לשעבר, כגון "אבלתי" ולא אכל "לא אבלתי" ואכל. **אימא נשבע ומחליף** – נשבע לעשות ואחר כך החליף את דברו ולא עשה, או שלא לעשות ועשה. **ואוהריתיה מלא תשבענו בשמי לשקר** – הכי משמע: בשעת שבועה לא תהא שקר, דהיינו לשעבר. **לא יחל** – להבא הוא, דאילו לשעבר כבר החל משנשבע. **לשנות את הידוע** – על האיש שהוא אשה. **והא דרבי אבהו** – הא דאמר רבי ירמיה לעיל אמר רבי אבהו דאמר משמיה דרבי יוחנן: "אבלתי" ו"לא אבלתי" שקר – לאו בפירוש אמר רבי אבהו בהאי לישנא, אלא מכללא איתמר, דשמעיה רבי ירמיה לרבי אבהו בחדא מילתא דאיירי בה רבי יוחנן בשבועת שקר, ואוקמה רבי אבהו ב"אבלתי" ו"לא אבלתי" – מהדהוא בללא אמר רבי ירמיה משום רבי אבהו אמר רבי יוחנן: "אבלתי" ו"לא אבלתי" שקר. **ומאי בללא דאמר רב אידי בר'** – ומסקנא סיפא דשמעיה: ואמר רבי אבהו תהא באבלתי ולא אבלתי. חוץ **מנשבע ומימר** – ומקל **את חבירו בשם** – המיוחד. והא מילתא עיקרה בפרק קמא דתמורה, והתם מפורש טעמא דמימר ומקלל. והכא נשבע לחודיה מפרש משום גרמא ד"מכללא איתמר" דרבי אבהו. **אי כתיב** – "בי לא ינקה" בדקמרינן. **והיכי בה**" – דאיצטריך למילף מ"לשוא" "לשוא", **התראת ספק** – ספק אם יעבור על התראה אם לאו, שיכול לומר עדיין יש שהות ביום, ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה. **ואמר רבי אבהו תהא** – הך שבועת שקר דאמר רבי יוחנן דאיתרבאי מ"לשוא" "לשוא", ב"אבלתי" ו"לא אבלתי". **ומאי ענא** – הך מ"אוכל" ולא אבלי הוא בכולהו לאו שאין בו מעשה ניתנה **בפירוש ריבתה תורה כו'** – מדאפקיה בלשון שוא. **מה שוא לשעבר** – נשבע לשנות את הידוע לאדם, אף שקר דלשעבר איתרבאי למלקות, ולא לשקר דלהבא. ומהדהוא בללא אמר רבי ירמיה משום רבי אבהו: "אבלתי" ו"לא אבלתי" שקר. **שבועה שלא אוכלנה** – לקמן מפרש בפירקין למה לי למינקט תלת שבועות. **אינו חייב אלא אחת** – דאין שבועה חלה על שבועה. דכיון דנשבע שבועה ראשונה הוה לה שבועה שניה לקיים את המצוה, ותנן במתניתין דפטור. **לא למעוטי מקרבן** – ר"ז היא" – אשגגתה קאי. **זו היא דעל שגגתה קרבן** – אבל שבועה לשעבר ליתא בקרבן. ורבי ישמעאל היא, דאמר במתניתין: אינו חייב אלא על העתיד.

אימא

1 קָא מַשְׁמַע לָן כִּדְמַשְׁנֵי לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַשְׁ
2 שְׁמֵיהּ שְׁמַעְיָה אֵימָא: מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
3 רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
4 שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּהַאי לִישָׁנָא, אֶלָּא
5 מִכְּלָלָא אִיתְּמַר, דְּשָׁמְעֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּהוּ
6 בְּחַדָּא מִילְּתָא דְּאִיירֵי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן בִּשְׁבוּעַת
7 שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּ"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
8 אֲכָלְתִּי" – מֵהַהוּא דְּבְלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
9 רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
10 שֶׁקֶר. וּמַאי בְּלָלָא דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר' – וּמִסְקְנָא
11 סֵיפָא דִּשְׁמַעְיָה: וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ תְּהֵא בַּאֲכָלְתִּי
12 וְלֹא אֲכָלְתִּי. חוּץ מִנִּשְׁבַּע וּמֵימַר וּמְקַלֵּל
13 אֶת חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם – הַמְיֻחָד. וְהָא מִילְּתָא עִיקָּרָהּ
14 בְּפֶרֶק קָמָא דִּתְמוּרָה, וְהָתָם מְפוֹרֵשׁ טַעְמָא
15 דְּמֵימַר וּמְקַלֵּל. וְהָכָא נִשְׁבַּע לְחוּדֵיהּ מְפוֹרֵשׁ
16 מִשּׁוּם גְּרָמָא דְּ"מִכְּלָלָא אִיתְּמַר" דְּרַבִּי אַבָּהוּ. אִי
17 כְּתִיב – "בִּי לֹא יְנַקֶּה" בְּדִקָּמַרְינַן. "וְהֵיכִי בַּהּ"
18 גַּרְסִינַן. הֵיכִי דְּמִי – דְּאִיצְטְרִיךְ לְמִילַּף מִ"לְּשׁוֹא"
19 "לְשׁוֹא", **הַתְרָאַת סָפֵק** – סָפֵק אִם יַעֲבוֹר עַל
20 הַתְרָאָה אִם לָאו, שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר עֲדַיִן יֵשׁ שְׁהוּת
21 בַּיּוֹם, וְאֵין הַמַּתְרֶה יְכוֹל לְכַוֵּן שֶׁיַּעֲבוֹר הַיּוֹם
22 בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל הַתְרָאָה. **וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ**
23 **תְּהֵא** – הַךְ שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
24 דְּאִיתְרְבָאי מִ"לְּשׁוֹא" "לְשׁוֹא", ב"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
25 אֲכָלְתִּי". **וּמַאי עִנָּא** – הַךְ מִ"אוֹכֵל" וְלֹא אֲכָלִי
26 הוּא בְּכוּלְּהוּ לְאוֹ שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה נִיתְּנָה! **בְּפֵרוּשׁ**
27 **רִיבְּתָה תּוֹרָה כו'** – מִדְּאַפְקֵיהּ בִּלְשׁוֹן שְׁוָא. **מַה**
28 **שְּׁוָא לְשַׁעֲבַר** – נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם,
29 אַף שֶׁקֶר דִּלְשַׁעֲבַר אִיתְרְבָאי לְמַלְקוּת, וְלֹא
30 לְשֶׁקֶר דִּלְהַבָּא. וּמֵהַהוּא דְּלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה
31 מִשּׁוּם רַבִּי אַבָּהוּ: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" שֶׁקֶר.
32 **שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכִלְנָה** – לְקַמָּן מְפָרֵשׁ בְּפִירְקִין
33 לְמָה לִי לְמִינְקַט תְּלַת שְׁבוּעוֹת. **אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא**
34 **אַחַת** – דְּאֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה. דְּכֵיוָן
35 דְּנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה רִאשׁוֹנָה הָוֵה לָהּ שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה
36 לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה, וְתָנֵן בְּמַתְנִיתִין דְּפָטוּר. **לֹא**
37 **לְמֵעוּטֵי מִקָּרְבָּן** – ר"ז הִיא" – אִשְׁגָּגָתהּ קָאֵי. **זוֹ**
38 **הִיא דַּעֲלָ שִׁגְגָתהּ קָרְבָּן** – אֲבָל שְׁבוּעָה לְשַׁעֲבַר
39 לֵיתָא בְּקָרְבָּן. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר
40 בְּמַתְנִיתִין: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הָעָתִיד.

אֵימָא

41 **קָא** מַשְׁמַע לָן כְּדִשְׁנֵי לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַשְׁ
42 שְׁמֵיהּ שְׁמַעְיָה אֵימָא: מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
43 רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
44 שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּהַאי לִישָׁנָא, אֶלָּא
45 מִכְּלָלָא אִיתְּמַר, דְּשָׁמְעֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּהוּ
46 בְּחַדָּא מִילְּתָא דְּאִיירֵי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן בִּשְׁבוּעַת
47 שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּ"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
48 אֲכָלְתִּי" – מֵהַהוּא דְּבְלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
49 רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
50 שֶׁקֶר. וּמַאי בְּלָלָא דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר' –
51 וּמִסְקְנָא סֵיפָא דִּשְׁמַעְיָה: וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ תְּהֵא
52 בַּאֲכָלְתִּי וְלֹא אֲכָלְתִּי. חוּץ מִנִּשְׁבַּע וּמֵימַר
53 וּמְקַלֵּל אֶת חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם – הַמְיֻחָד. וְהָא מִילְּתָא
עִיקָּרָהּ בְּפֶרֶק קָמָא דִּתְמוּרָה, וְהָתָם מְפוֹרֵשׁ טַעְמָא
דְּמֵימַר וּמְקַלֵּל. וְהָכָא נִשְׁבַּע לְחוּדֵיהּ מְפוֹרֵשׁ
מִשּׁוּם גְּרָמָא דְּ"מִכְּלָלָא אִיתְּמַר" דְּרַבִּי אַבָּהוּ. אִי
כְּתִיב – "בִּי לֹא יְנַקֶּה" בְּדִקָּמַרְינַן. "וְהֵיכִי בַּהּ"
גַּרְסִינַן. הֵיכִי דְּמִי – דְּאִיצְטְרִיךְ לְמִילַּף מִ"לְּשׁוֹא"
"לְשׁוֹא", **הַתְרָאַת סָפֵק** – סָפֵק אִם יַעֲבוֹר עַל
הַתְרָאָה אִם לָאו, שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר עֲדַיִן יֵשׁ שְׁהוּת
בַּיּוֹם, וְאֵין הַמַּתְרֶה יְכוֹל לְכַוֵּן שֶׁיַּעֲבוֹר הַיּוֹם
בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל הַתְרָאָה. **וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ**
תְּהֵא – הַךְ שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
דְּאִיתְרְבָאי מִ"לְּשׁוֹא" "לְשׁוֹא", ב"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
אֲכָלְתִּי". **וּמַאי עִנָּא** – הַךְ מִ"אוֹכֵל" וְלֹא אֲכָלִי
הוּא בְּכוּלְּהוּ לְאוֹ שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה נִיתְּנָה! **בְּפֵרוּשׁ**
רִיבְּתָה תּוֹרָה כו' – מִדְּאַפְקֵיהּ בִּלְשׁוֹן שְׁוָא. **מַה**
שְּׁוָא לְשַׁעֲבַר – נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם,
אַף שֶׁקֶר דִּלְשַׁעֲבַר אִיתְרְבָאי לְמַלְקוּת, וְלֹא
לְשֶׁקֶר דִּלְהַבָּא. וּמֵהַהוּא דְּלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה
מִשּׁוּם רַבִּי אַבָּהוּ: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" שֶׁקֶר.
שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכִלְנָה – לְקַמָּן מְפָרֵשׁ בְּפִירְקִין
לְמָה לִי לְמִינְקַט תְּלַת שְׁבוּעוֹת. **אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא**
אַחַת – דְּאֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה. דְּכֵיוָן
דְּנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה רִאשׁוֹנָה הָוֵה לָהּ שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה
לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה, וְתָנֵן בְּמַתְנִיתִין דְּפָטוּר. **לֹא**
לְמֵעוּטֵי מִקָּרְבָּן – ר"ז הִיא" – אִשְׁגָּגָתהּ קָאֵי. **זוֹ**
הִיא דַּעֲלָ שִׁגְגָתהּ קָרְבָּן – אֲבָל שְׁבוּעָה לְשַׁעֲבַר
לֵיתָא בְּקָרְבָּן. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר
בְּמַתְנִיתִין: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הָעָתִיד.

אֵימָא

קָא מַשְׁמַע לָן דִּכְדִשְׁנֵי לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַשְׁ
שְׁמֵיהּ שְׁמַעְיָה אֵימָא: מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּהַאי לִישָׁנָא, אֶלָּא
מִכְּלָלָא אִיתְּמַר, דְּשָׁמְעֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּהוּ
בְּחַדָּא מִילְּתָא דְּאִיירֵי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן בִּשְׁבוּעַת
שֶׁקֶר, וְאוֹקְמַהּ רַבִּי אַבָּהוּ בְּ"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
אֲכָלְתִּי" – מֵהַהוּא דְּבְלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם
רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי"
שֶׁקֶר. וּמַאי בְּלָלָא דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר' –
וּמִסְקְנָא סֵיפָא דִּשְׁמַעְיָה: וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ תְּהֵא
בַּאֲכָלְתִּי וְלֹא אֲכָלְתִּי. חוּץ מִנִּשְׁבַּע וּמֵימַר
וּמְקַלֵּל אֶת חֲבֵירוֹ בְּשֵׁם – הַמְיֻחָד. וְהָא מִילְּתָא
עִיקָּרָהּ בְּפֶרֶק קָמָא דִּתְמוּרָה, וְהָתָם מְפוֹרֵשׁ טַעְמָא
דְּמֵימַר וּמְקַלֵּל. וְהָכָא נִשְׁבַּע לְחוּדֵיהּ מְפוֹרֵשׁ
מִשּׁוּם גְּרָמָא דְּ"מִכְּלָלָא אִיתְּמַר" דְּרַבִּי אַבָּהוּ. אִי
כְּתִיב – "בִּי לֹא יְנַקֶּה" בְּדִקָּמַרְינַן. "וְהֵיכִי בַּהּ"
גַּרְסִינַן. הֵיכִי דְּמִי – דְּאִיצְטְרִיךְ לְמִילַּף מִ"לְּשׁוֹא"
"לְשׁוֹא", **הַתְרָאַת סָפֵק** – סָפֵק אִם יַעֲבוֹר עַל
הַתְרָאָה אִם לָאו, שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר עֲדַיִן יֵשׁ שְׁהוּת
בַּיּוֹם, וְאֵין הַמַּתְרֶה יְכוֹל לְכַוֵּן שֶׁיַּעֲבוֹר הַיּוֹם
בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר שֶׁל הַתְרָאָה. **וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ**
תְּהֵא – הַךְ שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן
דְּאִיתְרְבָאי מִ"לְּשׁוֹא" "לְשׁוֹא", ב"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא
אֲכָלְתִּי". **וּמַאי עִנָּא** – הַךְ מִ"אוֹכֵל" וְלֹא אֲכָלִי
הוּא בְּכוּלְּהוּ לְאוֹ שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה נִיתְּנָה! **בְּפֵרוּשׁ**
רִיבְּתָה תּוֹרָה כו' – מִדְּאַפְקֵיהּ בִּלְשׁוֹן שְׁוָא. **מַה**
שְּׁוָא לְשַׁעֲבַר – נִשְׁבַּע לְשַׁנּוֹת אֶת הַיָּדוּעַ לְאָדָם,
אַף שֶׁקֶר דִּלְשַׁעֲבַר אִיתְרְבָאי לְמַלְקוּת, וְלֹא
לְשֶׁקֶר דִּלְהַבָּא. וּמֵהַהוּא דְּלָלָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה
מִשּׁוּם רַבִּי אַבָּהוּ: "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" שֶׁקֶר.
שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכִלְנָה – לְקַמָּן מְפָרֵשׁ בְּפִירְקִין
לְמָה לִי לְמִינְקַט תְּלַת שְׁבוּעוֹת. **אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא**
אַחַת – דְּאֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה. דְּכֵיוָן
דְּנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה רִאשׁוֹנָה הָוֵה לָהּ שְׁבוּעָה שְׁנִיָּה
לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה, וְתָנֵן בְּמַתְנִיתִין דְּפָטוּר. **לֹא**
לְמֵעוּטֵי מִקָּרְבָּן – ר"ז הִיא" – אִשְׁגָּגָתהּ קָאֵי. **זוֹ**
הִיא דַּעֲלָ שִׁגְגָתהּ קָרְבָּן – אֲבָל שְׁבוּעָה לְשַׁעֲבַר
לֵיתָא בְּקָרְבָּן. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר
בְּמַתְנִיתִין: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הָעָתִיד.

אֵימָא

לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה! וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: תְּהֵא בְּ"אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי". וּמַאי שְׁנָא? אָמַר
רָבָא: בְּפֵרוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה שְׁבוּעַת שֶׁקֶר דּוֹמָה לְשָׁוְא, מַה שָּׁוְא לְשַׁעֲבַר, אַף שֶׁקֶר נַמִּי
לְשַׁעֲבַר. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי אַבָּהוּ: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל בְּפֵרוֹ זוֹ, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלָנָה, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלָנָה", וַאֲכָלָהּ
- אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. זוֹ הִיא שְׁבוּעַת בְּטוּי שֶׁהֵיכִיבִין עַל דְּוֹנָהּ מַכּוֹת וְעַל שִׁגּוּגָתהּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד; "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מַאי?
לָאו לְמַעוּטֵי "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" דְּלָא לְקֵי! - לָא, לְמַעוּטֵי "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" מִקָּרְבָּן, זוֹ הִיא דַּעֲלָ שִׁגְגָתהּ קָרְבָּן עוֹלָה
וְיוֹרֵד, אֲבָל "אֲכָלְתִּי" וְ"לֹא אֲכָלְתִּי" - לָא. וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּאָמַר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הָעָתִיד לָבֹא, אֲבָל מֵילְּקֵא לָקֵי.

אֵימָא

ומה ראית מסתברא כו' – פירש בקונטרס: דלמא דאתא נמי למעוטי "אבלתי" ו"לא אבלתי". ואין "ומה ראית" שבגמרא כן, אלא: נינמא איפכא. ונראה לפרש: ומה ראית, פירוש: דטפי הוה לן לאוקומה כולה כרבי ישמעאל, ותיהוי רישא דומיא דסיפא, דתרוייהו למעוטי "אבלתי" ו"לא אבלתי", ורישא למעוטי מקרבן וסיפא ממלקות. אי נמי, סיפא למעוטי "אוכל" ולא אבל ממלקות, ורישא למעוטי "אבלתי" ו"לא אבלתי" מקרבן, ואתי כולה כרבי ישמעאל. ולאו אדרבי יוחנן קפריך. וזה הפירוש נראה יותר, דמסברא אין לנו למעט "אבלתי" ו"לא אבלתי" ממלקות כדי להקשות לרבי יוחנן. ומשני: מסתברא כו'. והוא הדין דהוה מצי לשנויי דניחא ליה לאוקומה כרבי עקיבא דכולהו סתמי כוותיה. **היכן** מצינו באוכל כל שהוא כו' – ואף על גב דבמפרש כל שהוא חייב, כדאמר בגמרא, סתמא דמילתא דעתו אסתם אכילות שבתורה. **היכן** מצינו במדבר ומביא קרבן כו' – הלכך, כיון דחמיר – דעתו אכל שהוא. **כרבי** שמעון סבירא ליה – רבי יוחנן דאית ליה בפרק בתרא דיומא (עד, א) דחציו שיעור אסור מן התורה – אתי שפיר כרבנן, דבחציו שיעור ליכא מלקות אלא איסור בעלמא. ובסוף פרק "גיד הנשה" (חולין צח, א) מוכח בהדיא דכרבנן סבירא ליה. ובפרק "אלו עוברין" (פסחים מג, ב) קאמר רבי יוחנן דבכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר, ואי כל שהוא למכות למה לי צירוף? **ולא** אמרו כזית אלא לענין קרבן – ודוקא בשאר איסור בענין כזית לקרבן, שהקרבן לזית בכרת, ודוחנו בכרת לא הוי אלא בכזית. אבל בשבועת בטוי, דאין בו כרת אלא לאו והקרבן תלוי בלאו, כי היכי דלוקין אבל שהוא מביא קרבן אבל שהוא. **ואי** שלקא דעתך כרבי שמעון סבירא ליה למה לי צירוף – תימה: דלמא שאני הכא דגלי קרא, כדדרשינן ב"אלו עוברין (פסחים מג, ב) ובפרק "שלשה מינים" (נזיר לה, ב) מ"משרת" "יכול משרת"? ויש לומר: דאי סבירא ליה כרבי שמעון הוה מוקי ליה לקרא למילתא אחריתי.

והרי

1 **אימא סיפא** – דקתני בתר דהך: איזו היא שבועת שוא? נשבע לשנות את הידוע לאדם, אמר על עמוד של אבן שהוא של זהב כו', זו היא שבועת שוא שחייבין כו'. **לאו למעוטי אבלתי ולא אבלתי** – דלא דרשינן "לשוא" באם אינו ענין. **ורבי עקיבא היא דמחייב** – קרבן על שעבר, ומיהו בשבועת שוא מודה דלית בה קרבן. אף על גב דדריש ריבויי ומיעוטי, ואתרבאי שבועת ביטוי לשעבר, אהני מיעוטא לשבועת שוא שהוא ניכר דבר שאי אפשר, כדאמרינן לקמן (כו, א); ומאי מיעט מיעט מצוה, דהוה ליה לאו שיש בו מעשה. אבל "אוכל" ולא אבל – לא לקי. **ומאי שנא** – כלומר, הייכי משמע ממתניתין דלמעוטי "אוכל" ולא אבל? דלמא למעוטי נמי "אבלתי" ו"לא אבלתי", ותיקשי לך: **ממעט לשעבר** – בתמיה. **איבעיא להו רבי עקיבא** – דאמר במתניתין סתם אכילה דשבועה בכל שהוא. **בכל התורה** – בכל שאר איסורין נמי כרבי שמעון סבירא ליה, דאמר סתם אכילה שבכל התורה כל שהוא. **דתניא רבי שמעון אומר כל שהוא** – בכל האיסורין. **למכות** – בהתראה. **ולא אמרו בכזית** – הלכה למשה מסיני, אלא לענין קרבן דשגגת כרת. הלכך הכא אפילו לקרבן, דקרבן שבועה על חילוף שבועה בא, וכיון דאכילה בכל שהוא היא הרי אסר עצמו בשבועתו בכל שהוא, ובשאכל כל שהוא החליף את שבועתו. **ובדין הוא דליפלגו בעלמא** – בשאר איסורין ולמלקות בפלוגתיה דרבי שמעון ורבנן. **והאי דאיפלגו הכא** לחלק בין הרבנן – דאף על גב דאיכא למימר: הואיל ואם פירש "שבועה שלא אוכל כל שהוא" ואכל כל שהוא החייב, שהרי החלוף בשבועתו. **סתם נמי חייב** – שיש לומר שהנשבע אין דעתו על אכילה כל שהוא אלא אחר לשון בני אדם, ובכל שהוא נתכוין לאסור את עצמו. **קא משמע לן דשמרי** – דקסברי: אין דעתו אלא על שיעור אכילה. **או דלמא** – סתם נמי חייב, דסתם נמי במפרש דמי, שדעתו היתה על כל שהוא. **ואם איתא** – דרבי שמעון סבירא ליה. **אודו לי מיהת בו'** – דהכי הדר להו: שזה מדבר ומביא קרבן. וכיון דקרבן על החלוף דיבורו חייב, שאף זה החליף דיבורו, שהנשבע דעתו על כל שהוא, והרי סתם שלו במפרש. **ויש בו כדי לצרף בזית** – בין פת ויין. **חייב** – דהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר, דליפגנו לה מ"משרת" "וכל משרת" במסכת פסחים (מג, ב). **חייב** – קרבן שבועה. **ורבי שמעון פוטר** – שהרי מושבע ועומד מהר סיני על הנבילות, ואין שבועה חלה על מצוה, כדלקמן. **בכולל דברים המותרין בו'** – כלומר, אם היה נשבע על הנבילות לבדן לא היתה שבועה חלה. אבל זה שאמר "לא אוכל" סתם כלל דברים המותרין והאסורין יחד, ומיגו דחיילא שבועה על המותרין חיילא נמי אדברים אסורין באיסור שבועה. **ורבי** שמעון ליה איסור חל על איסור אפילו על ידי כולל. **ויש לקיש אמר** – טעמא דרבנן לאו משום כולל הוא, דלא אמרינן כולל באיסורי שבועה, כדמפרש ריש לקיש טעמא לקמן. **אי אתה מוצא** – שיתחייב אלא בחצי שיעור, שאינו מושבע עליו מהר סיני, ומשום שבועה מיתחייב. **או** במפרש "שלא אוכל חצי שיעור", ואליבא דרבנן דמתניתין דאמרי דסתם אין דעתו לכל שהוא, ובמפרש מודו. **אי בסתם** – מצית מוקמת לה אליבא דרבי עקיבא, דאמר: אדם הנשבע "לא אוכל" סתם – דעתו לאסור עצמו בכל שהוא. **והרי נמלח** – וכן כל בריה קטנה, דלדברי הכל חייב במלקות, דתנן במסכת מכות (יג, א), אמר רבי שמעון: אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב? אמרו לו: מפני שהיא בכריתה. **והרי הקדש** – שהוא מתחייב מעילה בשוה פרוטה, ואפילו בפחות מכזית. **ומשני: הא בענין שוה פרוטה** – שזה שיעורו. **והרי מפרש** – "שבועה שלא אוכל כל שהוא", ואבל כל שהוא – חייב! **מפרש נמי כבריה דמי** – מפרש דשבועה כבריה בשאר איסורין דמי; בריה טעמא מאי – משום דחשיבא, מפרש נמי – איהו אחשבה, דאסריה עליה. **והרי עפר** – דהאמר "שבועה שלא אוכל עפר", דקא סלקא דעתין דכיון דלאו בר אכילה – לא שייך ביה שיעור אכילה, וחייב בכל שהוא.

תיפשוט כו' – מדקתני מתניתין "היכן מצינו" כו', אלמא בעפר נמי בכזית בעינן. **כי קאמרינן** – "היכן מצינו" כו', במידי דבר אכילה קאמרינן. **והרי קונמות** – האומר "קונם שם אכילה – כל שהוא קאמר. **והרי מגדף** – מברך את השם, דפליג רבי עקיבא אדרבנן בברייתות (ז, א) ואמר: מגדף מביא קרבן. **והרי נזיר** – שמדבר ואוסר בדבורו, ומביא קרבן ביום תגלחתו. **על דבורו** – שהחליף דבורו. **והרי הקדש** – שמדבר ואוסר בדבורו את שהוא מקדישים, ואם החליף דבורו ונהנה ממנו מביא קרבן מעילה. **והרי קונמות** – שלא אסרה אלא עליו, ואם אכל ממנו קא סלקא דעתין דמביא קרבן מעילה, שהקונם לשון הקדש הוא. **אין מעילה בקונמות** – דלא קרינן ביה "מקדשי ה'" (ויקרא ה), שהרי חולין הוא אצל כל אדם. **מהו דתימא אטעום נמי** – לשון אכילה הוא, כדאמרי אינשי "נטעום מידי". "קונמות כיון דלא מדבר שום אכילה כדמפרש דמי" גרסינן. **שני קונמות** – שתי בכרות שאסרן עליו בקונם. **מצטרפין** – מעט מזה ומעט מזה לכזית. **שתי שבועות** – שתי בכרות שנשבע עליהן. **אין מצטרפות** – ולקמן מפרש טעמא. והשתא סלקא דעתיה – לפי שהזכיר שם אכילה על זו ושם אכילה על זו. **אמאי אין מצטרפות** – הרי על שתיהן הזכיר שם אכילה אחת! **מתוך שחלוקות לחטאות** – מתוך ששתי בכרות הללו חשובות שתים לענין חטאת בשבועה זו, אם אמר "שבועה שלא אוכל מזו ומזו" ואכל כזית מזו וכזית מזו בהעלם אחד – חייב שתים, כדתנן (לקמן): "שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין פת כוסמין" ואכל – חייב על כל אחת ואחת, ומייתינן לה בתורת כתנים מ"והיה כי יאשם לאחת מאלה" לחייבו על כל אחת ואחת וגו', וכי אמר נמי "מזו ומזו" שתי שבועות חשיבי, הלכך כי אכל מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור אין מצטרפות. אבל קונמות אין חלוקות לאשמות למאן דאמר יש מעילה בקונמות, דאם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד – חדא הוא דמיחייבי, דכולהו חדא מעילה, כדתנן (מעילה כ, א): צירף את המעילה לזמן מרובה, ואם בשני העלמות – אפילו מחדא מינייהו נמי. וכן לענין מלקות, אם בהתראה אחת – חדא הוא דלקי, ואי בשני התראות – אפילו מחדא מינייהו, שהרי עובר וחוזר ועובר, כדתנן (מכות כא, א): נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו – אינו חייב אלא אחת. אמרו לו "אל תשתה" "אל תשתה" והוא שותה – חייב על כל אחת ואחת. **שבועות בקונמות** – מצטרפות, ואף על גב דחלוקות, דלית ליה לדרב פנחס. ובלא איפוך לא מיתרצא, דאי הוה מתרץ: רבי מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין ליה ליה לדרב פנחס – הוה קשיא לן: בין שבועות בין קונמות אמאי אין מצטרפין? הרי על שתיהן לא הזכיר אלא אכילה אחת. אבל השתא דאמר מצטרפות ולית ליה לדרב פנחס – לא קשיא מידי. **כי אמר רב פפא** – בקונמות כל שהוא – למלקות קאמר. וכי תניא ההיא דמצטרפין – לענין קרבן מעילה. וצירוף דקתני לאו לכזית, אלא לשוה פרוטה. **ויש לה פדיון** – שתופסת פדיונה והיא יוצאה לחולין, דבהקדש כתיב (ויקרא כז) "ופדה בערכך". **אין לה פדיון** – להתירה לו, שלא נאמר פדיון באיסורין.
ואכל

תִּיפְשׁוֹט דְּבָעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל" וְאָכַל עָפָר, בְּכַמָּה? תִּפְשׁוֹט: עַד דְּאִיכָּא כַּזַּיִת! - כִּי קָאָמְרִינַן - בְּמִידֵי דְּבַר אֲכִילָה קָאָמְרִינַן. - וַהֲרֵי קוֹנָמוֹת! - קוֹנָמוֹת נַמִּי בְּמִפְרָשׁ דְּמֵי. "אָמַר לָהֶן: הֵיכָן מְצִינוּ בְּמַדְבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן, שֶׁזֶּה מְדַבֵּר וּמֵבִיא קָרְבָּן". וְלָא? וַהֲרֵי מְגַדֵּף! - מְדַבֵּר וְאוֹסֵר קָאָמְרִינַן, וְהַאי מְדַבֵּר וְחוֹטֵא הוּא. - וַהֲרֵי נָזִיר! - מֵבִיא קָרְבָּנוֹ עַל דִּבּוּרוֹ קָאָמְרִינַן, וְהַאי מֵבִיא קָרְבָּן לְאִשְׁתְּרוּיֵי לֵיהּ חַמְרָא הוּא דְּקָא מְיַיתֵי. - וַהֲרֵי הֶקְדֵּשׁ! - אוֹסֵר לְעַצְמוֹ קָאָמְרִינַן, וְהַאי אוֹסֵר עַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ הוּא. - הָרֵי קוֹנָמוֹת! - קָסָבַר: אֵין מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת. אָמַר רָבָא: מַהֲלוֹקֶת בְּסִתָם, אֲבָל בְּמִפְרָשׁ - דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא. - מַאי טַעְמָא? מְפָרֵשׁ נַמִּי כִּבְרִיָּה דָּמֵי. וְאָמַר רָבָא: מַהֲלוֹקֶת - בְּ"שֶׁלֹּא אוֹכַל", אֲבָל בְּ"שֶׁלֹּא אֶטְעוֹם" - דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא. - פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: לִיטְעוֹם נַמִּי כִּדְאָמְרִי אֱינָשֵׁי, קָא מַשְׁמַע לָן. אָמַר רַב פַּפָּא: מַהֲלוֹקֶת - בִּשְׁבוּעוֹת, אֲבָל בְּקוֹנָמוֹת - דִּבְרֵי הַכֹּל בְּכָל שֶׁהוּא; מַאי טַעְמָא? קוֹנָמוֹת נַמִּי, הֵיוָן דְּלָא קָא מַדְבַּר שְׁמָא דַּאֲכִילָה - כִּדְמִפְרַשׁ דְּמֵי. מֵיתִיבִי:

שְׁנֵי קוֹנָמוֹת מִצְטָרְפִין, שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת אֵין מִצְטָרְפוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנָמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיב בְּכָל שֶׁהוּא, לָמָּה לִי לְצָרְפָךְ? - דַּאֲמַר: "אֲכִילָה מִזּוֹ עָלַי קוֹנָם, אֲכִילָה מִזּוֹ עָלַי קוֹנָם". - אִי הָכִי, אַמַּאי מִצְטָרְפוֹת? סוֹף סוֹף, זִיל לְהָכָא לֵיקֵּא שִׁעוּרָא, וְזִיל לְהָכָא לֵיקֵּא שִׁעוּרָא! - דַּאֲמַר: "אֲכִילָה מִשְׁתֵּיהֶן עָלַי קוֹנָם". - הֵיכְוָותָהּ גַּבֵּי שְׁבוּעוֹת, דַּאֲמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל מִשְׁתֵּיהֶן", אַמַּאי אֵין מִצְטָרְפִין? אָמַר רַב פְּנָחָם: שָׁאנֵי שְׁבוּעוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁחֲלוּקוֹת לְחַטָּאוֹת - אֵין מִצְטָרְפוֹת. - אִי הָכִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנָמוֹת כִּשְׁבוּעוֹת; בְּשֶׁלָּמָּא שְׁבוּעוֹת דְּקָתָנֵי: הוֹאִיל וַחֲלוּקוֹת לְחַטָּאוֹת, אֶלָּא קוֹנָמוֹת אַמַּאי לָא? - אֵיפוֹךְ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁבוּעוֹת דְּקוֹנָמוֹת, וְלִית לֵיהּ לְדַרַב פְּנָחָם. רְבִינָא אָמַר: כִּי קָאָמַר רַב פַּפָּא - לְעִנְיַן מַלְקוֹת, כִּי תַּנָּיֵא הַהִיא - לְעִנְיַן קָרְבָּן, דִּבְעִינַן שֶׁזֶּה פְּרוּטָה. - לְמִימְרָא, דְּמִבְּרֵי רַבָּנַן: יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת? וְהָתַנְיָא: "כִּבֵּר זוֹ הֶקְדֵּשׁ" וַאֲכָלָהּ - בֵּין הוּא בֵּין חֲבֵירוֹ לֹא מָעַל, לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהּ פְּדִיוֹן. "כִּפֵּר זוֹ עָלַי הֶקְדֵּשׁ" - הָרֵי הוּא מָעַל, חֲבֵירוֹ לֹא מָעַל, לְפִיכָךְ אֵין לָהּ פְּדִיוֹן, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.
וחכמים

מגדף – הכי נמי התם מצי למפרך משבועת העדות. והא דפריך ממגדף, משום דאפילו חטאת קבועה מייתי.

והרי הקדש – תימה: מאי פריך? דנימא דמתניתין הכי קאמר: היכן מצינו מדבר ומביא קרבן על דבורו בלא שום מעשה, שזה מדבר ומביא קרבן בלא שום מעשה, כגון "שבועה שאוכל" ולא אכל. אבל הקדש מביא קרבן על מה שאכל, שעשה מעשה. **אבל** בקונמות דברי הכל בכל שהוא – תימה: דתמיד קונם מהקדש, ואיהו גופיה לא אסיר אלא משום דהוי כהקדש, והקדש בעי שוה פרוטה. **מהו** שתחלוקות לחטאות אין מצטרפין – פירש בקונטרס: אבל קונמות, אם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד – חדא הוא דמיחייבי, דכולה חדא מעילה היא, כדתנן: צירף את המעילה לזמן מרובה. ואין נראה להביא ראיה משם, דהתם לחומרא תנן ליה, שאם נהנה מחצי פרוטה וחזר ונהנה לזמן מרובה חצי פרוטה – מצטרף באילו נהנה כל הפרוטה בבת אחת. ולא היה צריך לפרש אלא דלענין חטאת חלוקה, משום דכתיב (ויקרא ה) "לאחת מאלה", אבל גבי מעילה לא כתיב הכי. **רבינא** אמר כי קאמר רב פפא למלקות כו' – לרבינא נמי שעמא דרבנן כדרב פנחס דמסיק בסמוך, ובא רבינא לחדש דאין צריך לומר אישך, דבין דרבי מאיר לאו טעמא דנשיא קאמר, אלא לדבריהם דרבנן קאמר להו בדקאמר בסמוך. וטפי ניחא ליה לאפוקי דרבי מאיר לרבנן בהדייהו בתרייתא דמייתי, מלהגיה ולהפך דרבי מאיר, משום דבין שבועות לקונמות ובין קונמות לשבועות לא טעי תנא.
וחכמים

וחכמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל כו' – משמע דכולי עלמא מודו בקונמות דאין להן פדיון, דאפילו רבי מאיר דאמר יש מעילה בקונמות מודה דאין לו פדיון. והקשה הרב יצחק בן רבינו מאיר, הברייתא "ואשה רבה" (במות פח, א) אמר: אי קסבר יש מעילה בקונמות משום דבידו לפדותו הוא! ותירץ רבינו הם: דקונמות דאסר אכולי עלמא יש להן פדיון לרבי מאיר, כיון דדמיא להקדש. תדע, מדנקט "כסבר זו עלי הקדש". ואם תאמר: וניפלוג בקונם גופיה! ויש לומר: דאין הכי נמי, ובקונם גופיה מפליג, ורישא נמי איירי בקונם, ר"כסבר זו הקדש" היינו בהקדש, דהא לרבי מאיר לא שני ליה בין "קרבן" ל"בקרבן", בין "אימרא" ל"באימרא" בדאיתא בסוף פרק קמא דנדרים (יג, א) – הוא הדין בין "הקדש" ל"בהקדש", כיון דדעתיה אקונם. אי נמי, איירי בפירש בהדיא "בהקדש". ואיידי דנקט בסיפא "כסבר זו עלי הקדש", דלא אינשטרוך לפרש "בהקדש" כיון דאמר "עלי" – תנא נמי רישא "כסבר זו הקדש". וחכמים דאמרי: בין הוא בין חבירו לא מעל, פליגי נמי ארישא. וברוב ספרים גרס בריש פרק "אין בין המודר" (שם לה, א): בין כך ובין כך לא מעל. ואית ספרים דגרסי: אחד זה ואחד זה לא מעל, ונראי נמי דהתם ברישא: "קונם כסבר זו הקדש". **נזיר** שאמר שבועה שלא אוכל חרצן – איידי דקאי בחרצן נקט חרצן, והוא הדין דמצי למיכבי בחלב ובגילה בכל אדם. אבל אין לפרש דנקט חרצן משום דאית בה תרתי – שמושבע ועומד, ולא אכלי ליה בעיניה, ואיכא למימר טפי דרעתיה אבל שהוא. דהא מגבילה וטריפה פשיט ליה. **אהרייתא** קמשתבע – אפילו לרבי יוחנן דאמר (ימנא עג, ב): חצי שיעור אסור מן התורה, אתיא בעיא דרב אשי, דמסתמא כרבי יוחנן סבירא ליה, דקיימא לן כוותיה. והיינו טעמא, דבין דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב ליה מושבע ועומד. אי נמי, לרבי יוחנן נפרש אהייתרא קמשתבע – כגון ליתנות שלא כדרך הנאתו, דקיימא לן (פסחים כד, ב) כל איסורים שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן, ואפילו איסור בעלמא ליכא מדאורייתא

וְחָכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין הוּא וּבֵין חֲבֵירוֹ לֹא מָעַל, לְפִי שֶׁאֵין מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת! - אִיפּוֹךְ: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא מָעַל, לְפִי שֶׁאֵין מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוּא מָעַל, וַחֲבֵירוֹ לֹא מָעַל. - אִי הָכִי, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קוֹנָמוֹת כְּשְׁבוּעוֹת; אֶלָּא קוֹנָמוֹת אִצְטְרוּפֵי הוּא דְּלָא מִצְטָרְפִי, הָא מְעִילָה אִית בְּהוּ? וְהָאָמַר רַבִּי מֵאִיר: אֵין מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת כְּלָל! - לְדִבְרֵיהֶן דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי - אֵין מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת כְּלָל, לְדִידְכוּ - אוֹדוּ לִי מִיהַת דְּקוֹנָמוֹת כְּשְׁבוּעוֹת. - וְרַבָּנָן? שְׁבוּעוֹת אִיפָּא דְּרַב פִּנְחָס, קוֹנָמוֹת לֵיקָא דְּרַב פִּנְחָס. אָמַר רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל עָפָר - פָּטוּר. בָּעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל עָפָר", בְּכַמָּה? בֵּינִי דַּאֲמַר "שֶׁלֹּא אוֹכַל" דַּעֲתֵיהּ אַפְּנִיָּית, אוֹ דִּלְמָא בֵּינִי דְּלָאו מִידֵי דְּאָכְלִי אֵינָשֵׁי הוּא - בְּכָל שֶׁהוּא? תֵּיקוּ. בָּעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל חַרְצָן", בְּכַמָּה? בֵּינִי דְּמִתְאֲכִיל עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבֶת - דַּעֲתֵיהּ אַפְּנִיָּית, אוֹ דִּלְמָא בֵּינִי דְּלָא בְּעֵינֵיהּ אֲכְלִי לֵיהּ אֲנֵישׁ - דַּעֲתֵיהּ אַמַּשְׁהוּ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב אַשִׁי: נְזִיר שֶׁאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל חַרְצָן", בְּכַמָּה? דְּכֵינִי דְּכֵינִית אִיסּוּרָא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, כִּי קָא מְשַׁתְּבַע אַהֲתְיָרָא קָא מְשַׁתְּבַע וְדַעֲתֵיהּ אַמַּשָּׁהוּ, אוֹ דִּלְמָא בֵּינִי דְּלָאו מִידֵי דְּאָכְלִי אֵינָשֵׁי הוּא - דַּעֲתֵיהּ אַפְּנִיָּית? תָּא שְׁמַע: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל גְּבִילוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים - חַיָּיב? מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא! - רַב וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי: בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִין עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִין, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אִי בְּמְפָרֵשׁ חֲצִי שִׁיעוּר וְאִילֵּימָא דְּרַבָּנָן, אִי בִּסְתָם וְאִילֵּימָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא; וְהָא נְבֵילָה דְּמוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא, דְּכִי חֲרַצָן לְגַבֵּי נְזִיר דְּמָיָא, וְטַעֲמָא - דְּפָרֵישׁ, הָא לָא פָּרֵישׁ - דַּעֲתֵיהּ אַפְּנִיָּית, שְׁמַע מִינַּהּ. - אֶלָּא תִּפְשׁוֹט דְּבָעֵי רָבָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל עָפָר", בַּמֶּה? תִּפְשׁוֹט דַּעֲד דְּאִיכָּא בֵּינַיִים, דְּהָא נְבֵילָה בְּעָפָר דָּמְיָא, וְטַעֲמָא דְּפָרֵישׁ, הָא לָא פָּרֵישׁ - דַּעֲתֵיהּ אַפְּנִיָּית! - לָא, עָפָר לָאו בַּר אֲכִילָה הוּא כְּלָל, נְבֵילָה בַּת אֲכִילָה, וְאָרְיָא הוּא דְּרִבְעֵי עִילָּוּוהּ. **מִשְׁנָה "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל חֵיתָה וּפַת שְׁעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת; "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל פַּת חִטִּין וּפַת שְׁעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין", וְאָכַל פַּת חִטִּין וּפַת שְׁעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת; "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה", וְשָׁתָה מַשְׁקִין הַרְבֵּה - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת; "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ", וְשָׁתָה - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל אוֹכָלִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לַאֲכִילָה, וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לִשְׁתִיָּה - פָּטוּר. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל גְּבִילוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים - חַיָּיב, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. **גְּמָרָא** אָמַר: "קוֹנָם אִשְׁתִּי נֶהֱנֵית לִי אִם אָכַלְתִּי הַיּוֹם", וְהוּא אָכַל גְּבִילוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים - הֲרֵי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. **גמ'** אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר שְׁמוּאֵל: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְשָׁתָה - חַיָּיב; אִיבָּעֵית אֵימָא סִבְרָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא. אִיבָּעֵית אֵימָא סִבְרָא: דְּאָמַר לֵיהּ אֲנֵישׁ לַחֲבֵירֵיהּ: "נִטְעוֹם מִידֵּי", וְעָיֵילִי וְאָכְלִי וְשָׁתוּ; וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא: שְׁתֵיָה בִּכְלַל אֲכִילָה, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מְנַיִן לִשְׁתִיָּה שֶׁהִיא בִּכְלַל אֲכִילָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ", ותירוש

ואכל עפר פטור – דלאו בר אכילה היא. **על ידי תערובת** – עם העבים. **דעתו אמשהו** – אם תמצא לומר עפר במשהו. **נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה** – אם תמצא לומר בשאר כל אדם בכזית, נזיר מאיר מי אמרינן: כיון דכזית אסור עליה ויודע הוא שאין שבועה חלה עליו. **כי אשתבע אהייתירא אשתבע** – על פחות מכזית, שלא היה מושבע עליו מסיני. דעתיה אכזית – ואין כאן שבועה. **אי אתה מוצא** – שיתחייב אלא אם כן נאסר בשבועתו בחצי שיעור, שאינו מושבע עליו מסיני. והיכי משכחת לה? אי במפרש ואליבא דרבנן, אי בסתם לרבי עקיבא. **והא נבילה** – דכי חרצן לגזיר דמיא, וקאמר ריש לקיש דאי אתה מוצא אליבא דרבנן אלא במפרש. ולא אמרינן אפילו בסתם נמי דעתיה אמשהו, דכי אשתבע אהייתירא אשתבע, דבעפר דמיא דלא חזיא לאכילה לישראל! **נבילה בת אכילה היא** – ושיכך בה שיעורה. **דרבעי עילויה** – דרבור עליה אריא, אזהרת המקום. **משנה שבועה שלא אוכל ואכל ושתה** – אף על גב דשתיה בכלל שבועה של אכילה, כדאמר בגמרא, אינו חייב אלא אחת, דדוה ליה כאכל ואכל בהעלם אחד. **שלא אוכל ושלא אשתה** – הוו להו שתי שבועות. ובגמרא פריך: הרוצה לה שבועה על שבועה. **שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין כו'** – דכיון דפריש, אדעתא דמיחל שבועה אכל חדא וחדא באנפי נפשיה קאמר. ובגמרא פריך: דלמא האי דפריש להו – אדעתא למיפטר ממינא אדהדיניהו דאי אמר "שלא אוכל" סתם הוה נאסר בכל המינים, ולעולם חד שבועה היא! **ואכל נבילות כו'** חייב – דראוין זה לאכילה, ואריא הוא דרביע עליהו. **וריבי שמעון פוטר** – דמושבע ועומד הוא עליהן. **אשתו אסורה** – שהרי אכל אוכלין. ואפילו לרבי שמעון דפטר בקמייתא, טעמא לאו משום דלאו בני אכילה, אלא לפי שאין שבועה חלה על דבר מצוה, כדלקמן.

ודלמא על ידי אניגרין – שהוא מין מאכל, כדתניא בתוספתא דציבה: הביאו לפניו אניגרון ואבסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים. ורגילין לתת לתוכן יין, כדתניא בתוספתא דדמאי: או תרומת יין לתוך אניגרון ואבסיגרון. **מיא דסילקא** – תבשיל של תרדין. **מיא דבולחו שלקו** – שלקות של ירק. **מידי דמשכר** – כלומר, דרך שכרות. **דלמא** – "ושכר" דקרא לאו איין קאי, אלא דבילה קעילית קאמר, שהיא משכרת! "קעילית" על שם מקומה. **אף אנן נמי** – **תנינא** – דשתיה בכלל אכילה. **מתניתין נמי** – **דיקא** – דשתיה בכלל אכילה. **ודלמא לטיפטר נפשיה מאחריית קאמר** – אמאי? קתני חייב על כל אחת ואחת? דלמא האי דפריש להו – לאו לאפושי בשבועות קאתי, אלא למיפטר נפשיה בשבועה מדברים אחרים, דאי אמר "לא אוכל" סתם היה נאסר בכל האוכלים! הוה ליה למימר – "שלא אוכל חטין ושעורים וכוסמין", וכי אמר "פת" "פת" – לחלק. **ודלמא לכום** – כלומר, אי אמר הכי הוה משמע שלא יהא כוסס חטין כמות שהן, אבל הפת היה אוכל. הוה ליה **למימר פת חטין ושל שעורין** – דכיון דאמר "ושל" – אפת קאי.

ודלמא

אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא שְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה, אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְחַנָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שְׁתִיָּה לָאו בִּכְלַל אֲכִילָה, "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל" וְאָכַל וְעָשָׂה מְלָאכָה - מִי אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת? אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַאי, שְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה? אֵימָא סֵיפָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה", וְאָכַל וְשָׁתָה - חַיָּיב שְׁתַּיִם; כֵּיוָן דַּאֲמַר "שֶׁלֹּא אוֹכַל" אִיתְּמַר לֵיהּ בִּשְׁתִיָּה, כִּי אֲמַר "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" אַמַּאי חַיָּיב? אֶילּוּ אֲמַר "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" תֵּרֵי זִימְנֵי, מִי מִיחַיַּיב תַּרְתֵּי? אֶלָּא לֵיהּ: הָתָם דַּאֲמַר: "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" וַהֲדַר אֲמַר: "שֶׁלֹּא אוֹכַל", דְּשְׁתִיָּה בִּכְלַל אֲכִילָה אִיתָא, אֲכִילָה בִּכְלַל שְׁתִיָּה לֵיתָא. - אֶלָּא אֲמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" וְאָכַל וְשָׁתָה, מַאי? אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת? אִי הָכִי, אַדְתָנֵי רֵישָׁא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל וְשָׁתָה - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, לֵיתְנֵי: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, וְכָל שֶׁכֵּן "שֶׁלֹּא אוֹכַל" לְחוֹדֵיהּ! אֶלָּא לְעוֹלָם כְּדְקָתָנֵי, וְשָׁאנֵי הָכָא, כֵּיוָן דַּאֲמַר "שֶׁלֹּא אוֹכַל" וַהֲדַר אֲמַר "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה", גַּלֵּי מִדַּעְתֵּיהּ דְּהָךְ אֲכִילָה דַּאֲמַר - אֲכִילָה גְּרִידָתָא הִיא. אֲמַר רַב אַשִׁי, מֵהָכָא נָמֵי דַּיְקָא: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל אוֹכְלִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לַאֲכִילָה, וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה - פָּטוּר; הָא רְאוּיִין - חַיָּיב, וְאַמַּאי? הָא "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל" קָאָמַר! - דִּלְמָא דַּאֲמַר תַּרְתֵּי: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה". "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל פַּת חִטִּין כו'.

וְדִלְמָא לְמִיפְטַר נַפְשֵׁיהּ מֵאַחֲרָנֵיתָא קָאָתֵי: - הָוֵה לֵיהּ לְמֵימַר: "חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין". - וְדִלְמָא לָכוּס! - דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר: "פַּת חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין". - וְדִלְמָא פַּת חִטִּין לֶאֱכוֹל, שְׂעוֹרִין וְכוּסְמִין לָכוּס! - דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר: "פַּת חִטִּין וְשֶׁל שְׂעוֹרִין וְשֶׁל כּוּסְמִין".

ודלמא

תא ונטעום מידי ואזלי ואכלי ושתו – ואי שתיה לאו בכלל מדאורייתא אלא מדרבנן. אכילה הוה ליה להזכיר גם השתיה. ולפי הספרים דלא גרסי אלא "אזלי ושתו" ניחא טפי. ואם תאמר: מה ענין טעימה אצל אכילה? וי"ו לומר: שמא בלשונם הוו קרו לאכילה טעימה.

אי בעית אימא קרא כו' – בסוף פרק קמא דקדושין (לה, ב) גבי "כל שישנו בהשחתה" אמר רבי, וכן בכמה מקומות. ותימה: בין דאיכא סברא, למה לי קרא? דהכי פריך בפרק שני דיבמות (כב, א) גבי הא דאמר רב הונא: מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר, למה לי קרא? סברא הוא, הוא אסרה הוא שרי לה! ויש לחלק: דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך, וצריך הפסוק להשמיענו הסברא.

והא תירוש חמרא הוא – והדאמר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין – בפרק בתרא דיומא (עו, ב) פריך לה, ומשני: בגדרים הלך אחר לשון בני אדם. **גמר** שכר שכר מנזיר – ואם תאמר: לרבי יהודה דמחייב באכל בדבילה קעילית ונבנס למקדש, ולא גמר "שכר" "שכר" מנזיר, מנא ליה דשתיה בכלל אכילה? ויש לומר: דנפקא ליה מסברא דקאמר לעיל. אי נמי, גבי מקדש דוקא לא גמר "שכר" "שכר", לפי שהכתוב הלה בטירוף הדעת כדדכתיב (ויקרא י) "להבדיל ולהורות", ולפיכך סברא הוא קצת לרבות שאר משכרים. אבל לענין מעשר ליקח שפיר מנזיר. וכן משמע קצת, דאליבא דתנא דמחייב באכל בדבילה קעילית, דהיינו רבי יהודה, מסיק דגמר "שכר" "שכר" מנזיר. והשתא נמי לא תיקשה: אדגמר "שכר" "שכר" מנזיר ליקח ממקדש. דהתם שאני, דסברא הוא כדפרישית. אבל אין לפרש: לחומרא מקשינן, דהא כי לפינן נמי מנזיר, על כרחך דבילה קעילית נקרא בכפח מעשר, דהא פרי מפרי וגידולי קרקע הוא. ועוד יש לומר: דרבי יהודה ליקח דשתיה בכלל אכילה בדיליקח בירושלמי, מדתניא "וכל דם לא תאבלו", ואי בשקרש – והתניא (תוספתא פרק שני דשהרות): דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה. אלא כמו שהוא, והתורה קראה אותו אכילה. **שכר** מנזיר – ואם תאמר: אמאי לא משני: הכא לא מצית אמרת דשכר היינו דבילה קעילית. דמיין אגב קנקנו נפקא, כדאמר בפרק "בכל מערבין" (עירובין כו, ב) דאי כתב רחמנא "בשכר" הוה אמינא דבילה קעילית אין, יין אגב קנקנו לא – כתב רחמנא יין אגב קנקנו משמע, כל שכן דבילה קעילית, ואייתר קרא ד"בשכר" לתמד משהחמיץ! ועוד קשה: דהיכי דריש התם מ"בבקר" אגב עורו, ומ"בצאנו" אגב גיזתיה, ומ"ביין" אגב קנקן, ומ"בשכר" תמד משהחמיץ? והא צריכי לפרש בדרדש התם: מה הפרט מפורש פרי מפרי כו'. ומנה נפשך צריך תרי פרטי, דאי כתב רחמנא "בקר" הוה אמינא בעלי חיים אין גדולי קרקע לא, ואי כתב "ביין" הוה אמינא גדולי קרקע אין בעלי חיים לא, דהכי מצרכינן בפרק קמא דקדושין (יז, א) גבי הענקה! ויש לומר: דהתם מייתור דביתין"ן קדרישי, דהתם מצי למיכתב "בקר וצאן ויין ושכר", ומדכתב ארבעה פרטי – שמא שום דבר יש דלא הוה סגי בשני פרטי. והכא דריש שכר גופיה, דאיצטריך, דאתי לפרט דלא הוה דבילה קעילית. ואם תאמר: וליכי הוה בעי התם למדרש בי"ת ד"בשכר" לדבילה קעילית, ומה צריך ריבוי? תיפוק ליה מכלל ופרט וכלל, דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע! ועוד, דיכי מצי למימר דהיינו דבילה קעילית? הא משמע הכא דאי לאו "שכר" "שכר" הוה דרשינן "שכר" גופיה לדבילה קעילית! ויש לומר: דהתם איירי בדבילה מעורבת במים, ואפילו הכי חשיב ליה מתמד שהחמיץ. והכא בדבילה שאינה מעורבת. ואם תאמר: למה לי הכא גזרה שוה ד"שכר" "שכר"? תיפוק ליה דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן התם תמד משהחמיץ, ואמר רחמנא "יאבלת"! וי"ו לומר: דכיון דמריבוי דביתין"ן נפקא, מצי למימר דאכיל ליה על ידי אניגרון, דלא בעינן מידי דמשכר. אי נמי, "יאבלת" לא קאי אריבויא. תדע, דלא קאי אקנקן ועור וגיזות. ואם תאמר: דלמא מיירי ביין קרוש, ולהכי כתב "יאבלת"! וי"ו לומר: דלמא לא חזי לאכילה, אלא שורין אותו במים ושותין. **מי** איצטריך לאשמועינן אבל תעשה מלאכה כו' – ואם תאמר: ודלמא היא גופה אתא לאשמועינן, דשתיה לאו בכלל אכילה! וי"ו לומר: דאם כן הוה ליה למיתני: "שבועה שלא אוכל" ושתה פטור. אבל השתא ליכא למידק מינה דאין שתיה בכלל אכילה, דאפילו הוה בכלל אכילה אינו חייב אלא אחת, כמו אכל ואכל בהעלם אחד. **מגן** דאמר שלא אשתה ושלא אוכל – ואם תאמר: אם כן מאי איריא אכל ושתה? אפילו שתה תרי זמני נמי, דמיגו דחיילא שבועה בתרייתא אאכילה – חיילא נמי אשתיה, דהואי גוונא אמר לקמן (כד, ב) גבי "שבועה שלא אוכל תאנים" וחזר ואמר "שלא אוכל תאנים וענבים"! וי"ו לומר: דחד מתרי פירכי נקט. אי נמי, כיון דאמר "שבועה שלא אשתה" ברישא גלי אדעתיה דכי אישתבע בתר הכי אאכילה גרידתא אישתבע. ולכבוסי מסיק: אפילו אמר "שבועה שלא אוכל" תחלה גלי אדעתיה. **אכילה** בכלל שתיה לא אמרינן – ואם תאמר: לתנא דלעיל דמרבה דבילה קעילית, וליקח לה בבריותות (יג, ב) משבר לרבות שאר משכרין ואמר רחמנא "אל תשת", אלמא אכילה בכלל שתיה! ויש לומר: כיון דאכילה היא עיקר, סברא הוא ד"אל תשת" משום שאר משכרין דמשקים כתביה. אי נמי, שכר לא איירי אלא במשקין המשכרין כמו דבש וחלב, ולהכי כתיב ב"אל תשת", ודבילה קעילית מרבינן מסברא, מידי דהוי אהנך. **דלמא** למיפטר נפשיה מאחריותא קא מיכוין! – ואם תאמר: הא לא בעי למפטר נפשיה מאחריותא. דאפילו אמר "שבועה שלא אוכל" סתם, כיון שאין בלבו לאסור עצמו אלא באלו המינים לא מיתסר באחריני. אף על גב דבעלמא דברים שבלב אינן דברים, היינו היכא דבלב סותר מה שמוציא בפיו, אבל היכא דאין סותר הויין דברים, וכן משמע קצת לקמן! ויש לומר: דמכל מקום מצוה לגלות לעולם דלמיפטר נפשיה מאחריני קבעי.

במרחב בו חבירו – ואינו אוסר עצמו אלא בשלו. **הבא** מי מחזית נפשות לפחות מבשיעור – בקונטרס פירש דלא גרסינן ליה ושיבוש הוא. אלא הכי גרסינן: מי מיחזיב אכללי ופרטי. ונראה דיש ליישבו אף מחזית כו', והכי פירושו: כלומר, מי איכא למימר הבא גבי שבועת ביטוי, דנוקי שבועה אכללא דפת חטין ושעורין וכוסמין לענין פחות מבשיעור, דמסיק אדעתא דאי אכל שיעור אבילה מבולן שיתחייב, דאיכוין לצירוף ואחשבה לאבילה פחות מבשיעור מכל מין ומין; ומסיק: הכי השתא? התם דמצי למיחל אכללי ופרטי דכי אישתבע והדר אישתבע – חייל נמי אפחות מבשיעור מכל מין ומין. אבל בשבועת ביטוי, דלא מצי למיחל אכללי ופרטי בשיעור שלם – אין לנו לומר דנתבוין אכללי גם לענין צירוף. **רישא** בסתם וסיפא במפרש – קצת תימה: כיון דרישא וסיפא איירי בנבילה וטריפה, מאי שנא דברישא נקט אוכלין שאינן ראוין ובסיפא נקט נבילה וטריפה?

בכולל דברים המותרים עם דברים האסורין – אין להקשות: דלוקי כולה במפרש, ורישא בשאינו כולל דברים האסורים עם דברים המותרים. דהא משמע: דוקא אכל אוכלין שאינן ראוין פטור, אבל ראוין – חייב. **דמוכי** לה בדברי הכל – אף על גב דאיכא תנאי דלית להו במתניתין. ועוד, דאין לחוש במאי דאיכא תנאי דלית להו איסור כולל, כיון דבהדיא פליג רבי שמעון מדאי טעמא דלית ליה איסור כולל. ואם תאמר: ולוקמי במפרש ודברי הבל! ויש לומר: דאי במפרש – לא מיתוקמא מתניתין כרבי עקיבא, דמשמע: הא סתם פטור. ואם תאמר: לימא דהיינו טעמא דלא אמר בריש לקיש, משום דרבי יוחנן סבר (יומא עג, ב) חצי שיעור אסור מן התורה, ובבל שהוא נמי מושבע ועומד הוא! ויש לומר: כיון דליכא אלא איסור בעלמא – לאו מושבע ועומד חשיב ליה, כדפרישתי לעיל. אף על גב דאין איסור לאו חייל על איסור עשה, דהא לקמן (כה, א) פריך: אילימא מהנה לעני, מושבע ועומד מהר סיני הוא, דכתיב "נתן תתן לו". ואמר נמי בפרק "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פג, א): מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה? שנאמר "ומתו בו כי יחללוהו" פרט לזו שמחוללת ועומדת. ומפרש בפרק "כל הבשר" (חולין קיג, ב) דטעמא משום דאין איסור חל על איסור, אף על גב דבתרומה טמאה אין בה אלא איסור עשה. מכל מקום, חצי שיעור דליכא אפילו עשה אלא איסור בעלמא לא חשיב מושבע ועומד. ועוד, דמצי לאוקמי שלא בדרך הנאתן, דאין אסור אלא מדרבנן כמו חצי שיעור לריש לקיש. וזה הפירוש נראה יותר, דלפירוש קמא קשיא, דמכל מקום הו"מ הוה מצי למימר דלא אמר בריש לקיש? כיון דסבר דחצי שיעור אסור מן התורה לא משכחת לה הן ולאו, דהיכי מישתבע "שאוכל חצי שיעור"? הא מושבע ועומד מהר סיני הוא.

באיסור

וְדִלְמָא עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבֶת! - אֵימָא: "יֵכֶן שֶׁל שְׁעוֹרִים וְכֶן שֶׁל כּוּסְּמִין", "פַּת" "פַּת" לָמָּה לִי? שֶׁמַּע מִינַּיהּ לְחַלֵּק. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה", וְשָׁתָה מַשְׁקִין הַרְבֵּה - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת" כו'. בְּשִׁלְמָא הָתָם דְּאָמַרְתְּ מַיְיתְרָא לֵיהּ "פַּת" "פַּת" לְחִיּוּבָא, אֶלָּא הָכָא מַאי הָוֵה לְמֵימַר? דִּלְמָא לְמִיפְטַר נַפְשֵׁיהּ מִמַּשְׁקִין אַחֲרִינִי קָאָתֵי?

אָמַר רַב פָּפָּא: הָכָא בְּמוּנָּחִין לְפָנָיו עָסְקִינַן, שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה אֵלּוּ". - וְדִלְמָא אֵלּוּ הוּא דְּלָא שָׁתֵינָא, אֲחֲרִינִי שָׁתֵינָא! - אֶלָּא, דְּאָמַר: "שְׁבוּעָה דְּלָא שָׁתֵינָא מִגֹּון אֵלּוּ". - דִּלְמָא מִגֹּון אֵלּוּ דְּלָא שָׁתֵינָא, בְּצִיר מֵהָכִי וּמִפֵּי מֵהָכִי שָׁתֵינָא! - אֶלָּא, מִגֹּון דַּאֲמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה מִמִּין אֵלּוּ". - וְדִלְמָא מִין אֵלּוּ הוּא דְּלָא שָׁתֵינָא, הָא אִינְהוּ גּוּפַיְיהוּ שָׁתֵינָא! - אֵימָא: "שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה אֵלּוּ וּמִינֵיהוּ". רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר: בְּמִסְרְחָב בּוֹ חֲבִירוֹ עָסְקִינַן, דַּאֲמַר לוֹ: "בּוֹא וּשְׁתֵה עִמִּי יַיִן וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ", דְּהָוֵה לוֹ לוֹמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה עִמָּךְ", "יַיִן וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ" לָמָּה לִי? לְחַיֵּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. תְּנַן הָתָם: "הֵן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְּמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדָךְ"; "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי כְּלוּם" - אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדַי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכוּסְּמִין" - חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ פְּרוּטָה מְפוּקֶּמֶת מְצָטָרֶפֶת. פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: אֲפָרְכֵי מְיַחֲיַיב, אֲפִילֵּי לָא מְיַחֲיַיב; וְחַד אָמַר: אֲפִילֵּי נַמִּי מְיַחֲיַיב. הָכָא מַאי? אָמַר רָבָא: הָכִי הָשְׁתָּא?! הָתָם מְיַחֲיַיב אֲפִילֵּי וּמְיַחֲיַיב אַפְּרָטָא, דְּהָא אִי מִשְׁתַּבַּע וַהֲדַר מִשְׁתַּבַּע מְיַחֲיַיב תְּרֵתֵי. הָכָא, אִי פָּלְקָהּ דַּעְתָּךְ אֵיתָא בִּכְלָלָא, אֲפָרְכֵי אֲמַאי מְיַחֲיַיב? מוֹשְׁבָּע וְעוֹמֵד הוּא. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל" וכו'. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל אוֹכְלִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לַאֲכִילָה, וְשָׁתָה מַשְׁקִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה - פָּטוּר, וַהֲדַר תָּנֵי: "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל", וְאָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים - חַיָּיב; מַאי שְׁנָא רִישָׁא דְּפָטוּר וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דְּחַיָּיב? - הָא לָא קַשְׁיָא: רִישָׁא בְּסָתָם, וְסֵיפָא בְּמְפָרֶשׁ. - מְפָרֶשׁ נַמִּי גּוּפֵיהּ תֵּיקְשֵׁי, אֲמַאי? מוֹשְׁבָּע מֵהַר סִינַי הוּא! רַב וְשִׁמְואֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי: בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִין עִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִין; וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא אִי בְּמְפָרֶשׁ חֲצִי שִׁעוּר וְאֵלֵּיבָא דְּרַבָּנַן, אִי בְּסָתָם אֵלֵּיבָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אֵדֶם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא. בְּשִׁלְמָא רַבִּי יוֹחָנָן לָא אָמַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּמוֹקֵים לָהּ לְמַתְנִיתִין כְּדִבְרֵי הַכֹּל, אֶלָּא רֵישׁ לָקִישׁ מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן? - אָמַר לְךָ: כִּי אָמְרִינַן אֵיסּוּר כּוֹלֵל, באיסור

וּדלמא על ידי תערובת – אי אמר הכי הוה משמע שלא יאכל פת שיש בה כל המינין הללו בערבוביא, אבל של כל מין ומין בפני עצמו יאכל. **הא אחרינא שתינא** – ממין זה. **בנין אלו** – משמע: ממין אלו. **דלמא** – אי אמר הכי הוי משמע: בנין אלו, בשיעור הזה. **הוה ליה למימר שבועה שלא אשתה עכך** – ולא צריך לפרש, דכי אישתבע אמאי מסרהדין בו אישתבע. **תנן התם** – גבי שבועת הפקדון. **פרוסה מבולן מצטרפת** – לחייבו על שבועה. ולא על כל אחת ואחת, אלא לחייבו אשם אחד. **פליגי רב אחא ורבינא** – ב"חייב על כל אחת ואחת" דמתניתין, ובדרבי יוחנן. חד אמר מיחייב אפרט ולא מיחייב אכלל, כלומר, "על כל אחת ואחת" דתנן במתניתין – שלש אשמות הן ולא ארבע. דלא אמרינן: "שבועה שאין לך בידי" חדא שבועה היא, ובי הדר פירש "חטים ושעורים וכוסמין" לחלק, הרי ארבעה – הא לא אמרינן, אלא "שבועה שאין לך בידי" אפרטי קאי. ובי אמר רבי יוחנן פרוסה מבולם מצטרפת – אריושא דמתניתין איתמר, דקתני: אינו חייב אלא אחת. אבל סיפא – מכל מין ומין חדא שבועה באנפי נפשה היא, אי ליכא בכל מין שוה פרוטה לא מיחייב. **וחד אמר מיחייב אכללות ומיחייב אפרטי** – "על כל אחת" דקתני במתניתין – ארבע אשמות הן, כי אמר "שבועה שאין לך בידי" כלל כולן יחד, ובי הדר פריש להו נשבע על כל מין ומין לבדו, יש כאן ארבע שבועות. ומילתא דרבי יוחנן קיימא בין אריושא דקתני: אינו חייב אלא אחת, בין אסיפא דקתני: חייב על כל מין ומין, ואשבועתא דכללא, דאילו אשלש שבועות דפרטא ליכא לאוקומה, שהרי אין במין אחד שוה פרוטה, ואנן בפירת ממנן בעינן. **הכא מאי** – מי פליגי בה נמי רב אחא ורבינא במתניתין, לחייבינהו ארבע, חדא א"שלא אוכל", ותלתא אפיזושא דפרטא? "מי מזחית אינשי נפשיה לפחות מכשיעור" לא גרסינן לה, ושיבוש הוא. **דהא אי אישתבע והדר אישתבע מיחייב תריתי** – דכל שעתא ושעתא ממונא קא כפר ליה, כדתנן בפרק "שבועת הפקדון" (שבועות לח, ב): השבוע עליו חמש פעמים וכפר – חייב על כל אחד ואחד, הילכך כי נמי אמרינן שבועתא דכללא שבועתא באפי נפשה היא, איכא לחיובא אשבועתא דפרטא. אבל גבי "שלא אוכל", אי סלקא דעתך איתא בכללא למיהוי שבועה באפי נפשה ואסר עצמו בכל המינין, אפרטי תו מי מיחייב? הרי כבר מושבע ועומד הוא עליהן, ואין שבועה חלה על שבועה? **מאי שנא רישא בו'** – קא סלקא דעתין: נבילה וטריפה נמי אוכלין שאינן ראוין הן. **הא לא קשיא** – כלומר, אם קושיא אחרת אין כאן, זו יש לה תירוץ. וכן כל דוכתא דאיכא "הא לא קשיא" יש קושיא גדולה מזו. **בכולל** – שפירש ואמר "שבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות".

באיסור

[מו.]

דַּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה, אֲפִלּוּ פֵּרַשׁ - חוֹזֵר אֲפִלּוּ עַל צִיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה; הָדָא אָמְרָה: אַף בְּסַכִּין שֶׁל מִילָה כֵּן, אַף בְּמַצָּה כֵּן.

'אִם לֹא יְדָעָהּ מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ' - אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דְּרַבִּי לְעָזָר וּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. שָׁנְיָא הִיא הָכָא, שֶׁלֹּא הוֹסִיף בָּהּ קְנָיָן אַחֵר לִפְסֹל.

אַתְיָן אִלֵּין פְּלַגְוָתָא כְּאִנּוּן פְּלַגְוָתָא, דְּאִתְפַּלְגוּן: שׁוֹמֶרֶת יָבָם כֹּהֶנֶת שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי שְׁנֵי כֹּהֲנִים יְבָמִים, עָשָׂה בָהּ אֶחָד מֵהֶן מַאֲמָר, לֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ לְחֻפָּה שֶׁל נְשׂוּאִין, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מִכֵּיוָן שֶׁהִיא זְקוּקָה לְבִיאָה פְּסוּלָה - פּוֹסֶלֶת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְכְשֶׁיִּבְעֹל. הָיָה אֶחָד מֵהֶן כָּשֵׁר וְאֶחָד פָּסוּל - אַף רַבִּי יוֹחָנָן מוֹדֶה. רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: עָשָׂה בָהּ הַכָּשֵׁר מַאֲמָר? אֲמַר לֵהּ: מַחֲלֹקֶת רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין. וְאֵי זֶהוּ פְּצוּעַ דַּכָּא? כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ בֵיצִים שֶׁלּוֹ, אֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן. וּכְרוּת שָׁפְכָה? כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד. וְאִם נִשְׁתַּיֵּר בָּעֲטָרָה אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה - כָּשֵׁר. פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - מָתְרִין בְּגִיּוֹרֶת וּבְמֻשְׁחֶרֶת, וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלָּבֹא בְקָהָל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כג, ב): "לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְיָ".

גְּמָרָא: "פְּצוּעַ" - הָיִיתִי אוֹמֵר עֵינוֹ. תַּלְמוּד לוֹמַר: "שָׁפְכָה" - "פְּצוּעַ" שֶׁבְּצַד "שָׁפְכָה". אִם פְּצוּעַ שֶׁבְּצַד שָׁפְכָה, עֵינוֹ שֶׁבְּצַד חוֹטְמוֹ?

תַּלְמוּד לוֹמַר: "דַּכָּא", שֶׁבָּא בֵּין עֲקֵבָיו. אֲמַר רַבִּי חַגַּי קַמֵּי רַבִּי יוֹסֵה: אֵין לְךָ נָמוּךְ בָּאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹשֵׁב אֶלָּא בֵּיצָיו בִּלְבַד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בוּן: וְיָאוּת, תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵן, שֶׁבְּכֻלָּן כְּתִיב דּוּרוֹת חוּץ מִזֶּה, שֶׁאֵינוֹ מוֹלִיד. וְלֹא סוֹף דָּבָר נִפְצָעָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ נִמּוֹקָה, אֲפִלּוּ יָבְשָׁה, אֲפִלּוּ חָסְרָה.

תָּנֵי: 'רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: שָׁמַעְתִּי בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: כָּל שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת -

[מו:]

אֵינוֹ מוֹלִיד, וְהוּא סְרִיס חַמָּה'. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: שָׁמַעְתִּי הֲלָכָה כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְלֵית אֲנָה יָדַע מִן מַה שְׁמָעִית. אָמַר רַבִּי אֵימִי: לָא הֲוָה רַבִּי יוֹסֵה שְׁמַע לַהּ מִן בַּר־נָשׁ זְעֵיר! שְׁמוּאֵל אָמַר: אִם יָבֹא לְפָנַי בַּעַל בֵּיצָה אַחַת - אֲנִי מַכְשִׁירוֹ! רַב חוּנָה אָמַר: דּוּ סָבַר כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן.

אָמַר רַבִּי יוּדָן בַּר חַנִּין: וּבִלְבַד שֶׁל יָמִין. אָתָא עוֹבָדָא קֳמֵי רַבִּי אֵימִי: אֲמַר לַהּ: אֵין בְּרָתִי דְּאַתְּ שָׁרְיָה לֵהּ, אֶלָּא הֲוֵי יָדְעָה דְּלָא מוֹלִיד. וַהֲוָה רַבִּי זְעֵירָא מְקַלֵּס לָהּ, דּוּ מֵשִׁים מִלְּתָא עַל בְּרָרָא.

"פְּצוּעַ" - אִית תַּנַּי תָּנֵי: 'בִּידֵי אָדָם - פָּסוּל, בִּידֵי שָׁמַיִם - כָּשֵׁר'. אִית תַּנַּי תָּנֵי: 'בֵּין בִּידֵי אָדָם בֵּין בִּידֵי שָׁמַיִם - פָּסוּל'. מַאן דְּאָמַר: 'בִּידֵי אָדָם - פָּסוּל, בִּידֵי שָׁמַיִם - כָּשֵׁר'. יָלֵף לַהּ מִמַּמְזֵר - "לֹא יָבֹא מַמְזֵר" (דְּבָרִים כג, ג); "לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא" (שָׁם ב) - מַה מַּמְזֵר בִּידֵי אָדָם - אַף פְּצוּעַ דַּכָּא בִּידֵי אָדָם. מַאן דְּאָמַר: 'בֵּין בִּידֵי אָדָם בֵּין בִּידֵי שָׁמַיִם - פָּסוּל', מְנָן לֵהּ? אֲמַר רַבִּי מָנָא: מֵהָכָא: "לֹא יָבֹא פְּצוּעַ

דַּכְּא״, לְעוֹלָם. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: עוֹד הוּא יָלֵף לַהּ מִמַּמְזֵר: ״לֹא יָבֹא מַמְזֵר״, ״לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכְּא״ – מַה מַמְזֵר בִּידֵי שָׁמַיִם – אַף פְּצוּעַ דַּכְּא בִּידֵי שָׁמַיִם. וּמַמְזֵר בִּידֵי שָׁמַיִם? יְצִירָתוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם. הֲוֹן בָּעֵי מֵימַר: מַאן דְּאָמַר: ׳בִּידֵי אָדָם – פָּסוּל, בִּידֵי שָׁמַיִם – כָּשֵׁר׳ – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. מַאן דְּאָמַר: ׳בֵּין בִּידֵי אָדָם בֵּין בִּידֵי שָׁמַיִם – פָּסוּל׳ – כְּרַבָּנָן. אֲמַר רַב אַחָא בַּר פַּפִּי קַמֵּי רַבִּי זְעֵירָא: כֻּלָּהּ דְּרַבָּנָן. הֲרֵי שֶׁעָלְתָה חֲטָטִין, מִי מְחַכֵּךְ בָּהּ אוֹ מְסַיֵּת, וַהֲרֵי הוּא בִּידֵי אָדָם כְּמִי שֶׁהוּא בִּידֵי שָׁמַיִם.

׳וּכְרוּת שָׁפְכָה – כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד וְנִשְׁתַּיֵּר בָּעֲטָרָה אֲפִלּוּ כְּחוּט – כָּשֵׁר׳. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בָּעֲטָרָה הָעֶלְיוֹנָה. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בָּעֲטָרָה הַתַּחְתּוֹנָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: בָּעֲטָרָה הַתַּחְתּוֹנָה. תַּמָּן אָמְרִי: הֶעָשׂוּי

[מז.]

כְּמַרְזֵב – כָּשֵׁר. רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּקוּלְמוֹס – הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. כְּקוּלְמוֹס הָפוּךְ – הֲרֵי זֶה פָּסוּל.

׳נִקַּב בּוֹ נֶקֶב, מִבִּפְנִים – פָּסוּל, מִבַּחוּץ – כָּשֵׁר׳ (תוֹסֶפְתָּא, יְבָמוֹת י, ד). רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: מִבִּפְנִים – מִן הָעֲטָרָה וְלִפְנִים, מִבַּחוּץ – מִן הָעֲטָרָה וְלַחוּץ,

׳נִקַּב – הֲרֵי זֶה פָּסוּל. נִסְתַּם – הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר׳. נִקַּב הֲרֵי זֶה פָּסוּל – מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹפֵךְ. נִסְתַּם הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר – מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִיד. וְזֶהוּ פְּסוּל הַחוֹזֵר לְהֶכְשֵׁרוֹ׳ (שָׁם). תָּנֵי (סִפְרִי, כִּי־תֵצֵא, רמז): ׳אֵין בֵּין פְּצוּעַ דַּכְּא לְבֵין כְּרוּת שָׁפְכָה, אֶלָּא הֲלָכוֹת רוֹפְאִין, שֶׁפְּצוּעַ דַּכְּא חוֹזֵר, וּכְרוּת שָׁפְכָה אֵינוֹ חוֹזֵר׳. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: מֵבִיא נִימוֹלִין[כז] וּמְנַשְּׁכִין וְקוֹצֵץ.

רַבִּי חִלְקִיָּה, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּצוּעַ דַּכְּא יִשְׂרָאֵל, אֲבָל פְּצוּעַ דַּכְּא כֹּהֵן – לָא בְדָא.

תַּמָּן תָּנִינַן (קִדּוּשִׁין ד, ג): ׳כָּל הָאֲסוּרִין לָבוֹא בְּקָהָל – מֻתָּרִין לָבוֹא זֶה בָּזֶה; רַבִּי יוּדָה אוֹסֵר׳. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: ׳כְּלָלָא – פְּצוּעַ דַּכְּא יִשְׂרָאֵל מֻתָּר לוֹ לִשָּׂא מַמְזֶרֶת. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: בְּלֵבַד פְּסוּל מִשְׁפָּחָה. הָא פְּסוּל גּוּף – לָא בְדָא. חַיְלֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי מִן הֲדָא, דַּאֲמַר רַבִּי חִלְקִיָּה, רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא פְּצוּעַ דַּכְּא יִשְׂרָאֵל, אֲבָל פְּצוּעַ דַּכְּא כֹּהֵן – לָא בְדָא. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן: כֹּהֵן בָּרוּר הוּא – פָּסוּל לוֹ לִשָּׂא גִּיּוֹרֶת. אַף הָכָא: יִשְׂרָאֵל בָּרוּר – אָסוּר לִשָּׂא מַמְזֶרֶת.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי יוּדָה: מַמְזֵר לֹא יִשָּׂא מַמְזֶרֶת? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: דְּמַר רַבִּי אִימִי: תָּנֵי רַבִּי יַעֲקֹב גַּבְלָיָא קַמֵּי רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יִצְחָק בַּר טַבְלַי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, מַמְזֵר לֹא יִשָּׂא מַמְזֶרֶת,

[מז:]

כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּלּוּ מַמְזֵרִין מִן הָעוֹלָם. וְדִכְוָתַהּ: עַמּוֹנִי לֹא יִשָּׂא עַמּוֹנִית? אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן: עַל דְּרַבָּנִין נִצְרְכָה. דְּאִין יִסְבּוֹר רַבִּי יוּדָה, גֵּרִין פְּסוּלִין קָהָל ה׳ אִנּוּן – לִשָּׂא עַמּוֹנִית אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁהֵיא קָהָל ה׳ אֶצְלוֹ. לִשָּׂא מִצְרִית אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁהוּא קָהָל ה׳ אֶצְלָהּ? אֲמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: מְשַׁחְרְרִין לוֹ שִׁפְחָה.

[כז] נִמָּלִים

וְדִכְוָתַהּ: מִצְרִי לֹא יִשָּׂא מִצְרִית? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: תָּנֵי רַבִּי אַבָּהוּ קָמֵי רַבִּי יוֹחָנָן (תּוֹסֶפְתָּא, קְדוּשִׁין ה, ו): ׳אָמַר רַבִּי יוּדָה: בְּנֵימִן גֵּר מִצְרִי הָיָה מִתַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָה, אָמַר: ׳אֲנִי גֵּר מִצְרִי נָשׂוּי לְגִיּוֹרֶת מִצְרִית, בְּנִי בֵּן גֵּר מִצְרִי וַאֲנִי מַשִּׂיאוֹ לְגִיּוֹרֶת מִצְרִית, נִמְצָא בֵּן בְּנִי כָּשֵׁר לָבוֹא בַּקָּהָל׳. אֲמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה: ׳לֹא בְנִי! אֶלָּא אַף אַתָּה הַשִּׂיאוֹ לְבַת גִּיּוֹרֶת מִצְרִית, כְּדֵי שֶׁיִּהוּ שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת מִכָּן, וּשְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת מִכָּן׳׳. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי לְעָזָר. דִּבְרֵי חֲכָמִים? רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: כְּתִיב (דִּבְרִים כג, ג): ״לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְיָ״ - בְּקָהָל בָּרוּר אֵינוֹ בָּא, בָּא הוּא בְּקָהָל סָפֵק. תַּמָּן תָּנֵינַן (יְבָמוֹת ד, ב): סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן, בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן - יוֹצִיא, וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, וְחַיָּבִין אָשָׁם תָּלוּי.

תָּנֵי (תּוֹסֶפְתָּא, יְבָמוֹת ו, א): ׳הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהַשֵּׁנִי מַמְזֵר בְּסָפֵק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין מַמְזֵר בְּסָפֵק׳. מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, בִּסְפֵק כּוּתִים וּבִסְפֵק חֲלָלִים, כְּהֵהִיא דְתָנֵינַן תַּמָּן: ׳עֶשְׂרָה יוֹחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל׳. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב - שְׁמוֹנָה. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי לִיעֶזֶר - תִּשְׁעָה. עַל דַּעְתִּין דְּרַבָּנָן - עֲשָׂרָה.

אֲמַר רַבִּי חִינְנָה: מַתְנִיתָא דְּלָא כְּרַבִּי יוּדָה, דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר: אַרְבָּעָה קְהִלּוֹת אִנּוּן קָהָל: קָהָל כֹּהֲנִים. קָהָל לְוִיִּים. קָהָל יִשְׂרְאֵלִים. קָהָל גֵּרִים.

[מח.]

מְתִיבִין דְּרַבִּי יוּדָה, וְהָכְתִיב (דִּבְרִים כג, ב): ״לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא בְּקָהַל יְיָ״? פְּסוּל גּוּף אִנּוּן. וְהָכְתִיב (שָׁם ט): ״בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי, יָבֹא לָהֶם בְּקָהַל יְיָ״? בַּ׳עֲשֵׂה׳ אִנּוּן. דְּרַבָּנִין אָמְרִין: שְׁלֹשָׁה קְהִלּוֹת אִנּוּן: קָהָל כֹּהֲנִים, קָהָל לְוִיִּים, קָהָל יִשְׂרְאֵלִים. ״לֹא יָבֹא״, ״לֹא יָבֹא״, ״לֹא יָבֹא״.

דָּלְמָה: רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה וְרַבִּי יוּדָן נְשִׂיָּא הֲווֹן יְתִיבִין, וְהַט רַבִּי יוֹחָנָן וּלְחַשׁ לֵהּ בְּאָדְנָא דְּרַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה: פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן, מַהוּ שֶׁיִּשָּׂא בַּת גֵּרִים? אֲמַר לֵהּ: מָה אֲמַר לָךְ? אֲמַר לֵהּ: מִילָּה דְּנָגַר בָּהּ נַגָּרִין לָא מְפָרֵק לֵהּ[כח], לָא אָמַר לִי גִּיּוֹרֶת, שֶׁהִיא כְּזוֹנָה אֶצְלוֹ, וְלָא בַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא כַּחֲלָלָה. לָא אָמַר לִי אֶלָּא: בַּת גֵּרִים, וּבַת גֵּרִים לֹא כְיִשְׂרָאֵל הִיא? פְּתַר לַהּ כְּרַבִּי יוּדָה, דְּרַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר.

כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל גְּרוּשָׁה וְהוֹלִיד בַּת וּבַת בַּת, מַהוּ? רַבִּי חִינְנָא וְרַבִּי מָנָא: חַד אָמַר: כְּשֵׁרָה, וְחַד אָמַר: פְּסוּלָה. מְתִיב מַאן דְּאָמַר כְּשֵׁרָה לְמַאן דְּאָמַר פְּסוּלָה: בַּת חָלָל זָכָר אֵינָהּ, חֲלָלָה מִכְּהֻנָּה אֵינָהּ, מִיִּשְׂרָאֵל מָה אַתְּ פּוֹסְלָהּ? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַעֲשֶׂה בְּמִשְׁפָּחָה אַחַת בַּדָּרוֹם, שֶׁהָיוּ קוֹרִין עָלֶיהָ עַרְעָר, וְשָׁלַח רַבִּי אֶת רַבִּי רוֹמָנוֹס לְבָדְקָהּ, וּבָדַק וּמָצָא שֶׁנִּתְגַּיְּרָה זְקֵנָתָהּ פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְהִכְשִׁירָהּ לִכְהֻנָּה. רַב הוֹשַׁעְיָה אָמַר: כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִכְשִׁירָהּ. אֲמַר רַבִּי זְעֵירָה: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא הָכָא. דַּאֲמַר רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַב אַדָּא בַּר אַחָוָא, רַבִּי יוּדָן מָטֵי בַּהּ בְּשֵׁם רַב, רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

הוּא אָמַר דָּבָר, שֶׁאֲפִלּוּ תַּלְמִיד חָכָם בֶּן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא יָכוֹל

כח לְפָרְשׁוֹ

וְלַד בּוֹגֶרֶת - כְּשֵׁר, שֶׁהִיא בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה, ״וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח״ (וַיִּקְרָא כא, יג) - וְלֹא בּוֹגֶרֶת. כָּל ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ ׳עֲשֵׂה׳ - עֲשֵׂה הוּא.

[מח:]

וְדִכְוָתָהּ (שָׁם יד): ״כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה״ - וְלֹא גְּיֹרֶת. כָּל ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ ׳עֲשֵׂה׳ - עֲשֵׂה הוּא! הָתִיב רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: הֲרֵי שֶׁנִּי לְמִצְרִי שֶׁהוּא בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳ שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ ׳עֲשֵׂה׳ - עֲשֵׂה הוּא! חָזַר רַב הוֹשַׁעְיָא וְאָמַר: לֹא דוֹמֶה עֲשֵׂה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לַעֲשֵׂה שֶׁבְּכֹהֲנִים. עֲשֵׂה שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל - אָסוּר בַּכֹּל. עֲשֵׂה שֶׁבְּכֹהֲנִים - אָסוּר בְּכֹהֲנִים, וּמֻתָּר בִּלְוִיִּים וּבְיִשְׂרְאֵלִים.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אֲסוּרִין, וְאִסּוּרָן אִסּוּר עוֹלָם, אֲבָל נְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת מִיַּד. מִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֵינָן אֲסוּרִין, אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: קַל וָחֹמֶר הַדְּבָרִים, מָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁאָסַר הַזְּכָרִים אִסּוּר עוֹלָם, הִתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיַּד - מָקוֹם שֶׁלֹּא אָסַר אֶת הַזְּכָרִים, אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אֵינוֹ דִין שֶׁנַּתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיַּד? אָמְרוּ לוֹ: אִם הֲלָכָה - נְקַבֵּל, וְאִם לַדִּין - יֵשׁ תְּשׁוּבָה. אָמַר לָהֶן: לֹא כִי, הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר. מַמְזֵרִין וּנְתִינִין - אֲסוּרִין, וְאִסּוּרָן אִסּוּר עוֹלָם, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת.

גְּמָרָא: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאָבִית. וְדִכְוָתָהּ: אֲדוֹמִי וְלֹא אֲדוֹמִית, מִצְרִי וְלֹא מִצְרִית? כְּתִיב (דְּבָרִים כג, ה): ״עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמָּיִם״. הָיָה לָהֶם לַנָּשִׁים לְקַדֵּם! כְּתִיב (שָׁם): ״אֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ וַאֲשֶׁר יָעַץ״. מִי דַּרְכּוֹ לִשְׂכֹּר? הָאִישׁ וְלֹא הָאִשָּׁה. מִי דַּרְכּוֹ לְיָעֵץ? הָאִישׁ וְלֹא הָאִשָּׁה. כְּתִיב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א ח, ח): ״וְשַׁחֲרַיִם הוֹלִיד בִּשְׂדֵה מוֹאָב, מִן שִׁלְחוֹ אֹתָם חוּשִׁים, וְאֶת בַּעֲרָא נָשָׁיו״. ״שַׁחֲרַיִם״ - זֶה בֹּעַז, שֶׁהָיָה מְשֻׁחְרָר מִן הָעֲוֹנוֹת. ״הוֹלִיד בִּשְׂדֵה מוֹאָב״ - שֶׁנָּשָׂא אֶת רוּת הַמּוֹאָבִיָּה. ״מִן שִׁלְחוֹ אוֹתָם״ - שֶׁהָיָה מִשְׁבְּטוֹ שֶׁל יְהוּדָה, דִּכְתִיב בֵּהּ (בְּרֵאשִׁית מו, כח): ״וְאֶת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו״ וְגוֹ׳. ״חוּשִׁים וְאֶת בַּעֲרָא נָשָׁיו״ - וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהוּא מוֹלִיד אֶת נָשָׁיו? אֶלָּא שֶׁחָשׁ כְּנֶמֶר וּבֵאֵר אֶת הֲלָכָה.

״וַיִּוָּלֶד מִן חֻדֶּשׁ אִשְׁתּוֹ״ (שָׁם ט) - לָא צוֹרְכָה דֶּלָּא ״וַיִּוָּלֶד מִן בַּעֲרָה נָשָׁיו״, אֶלָּא עַל־יָדֶיהָ נִתְחַדְּשָׁה הֲלָכָה: ״עַמּוֹנִי״ - וְלֹא עַמּוֹנִית, ״מוֹאָבִי״ - וְלֹא מוֹאָבִית.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל־ב יז, כה): ״וְשִׁמּוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי״. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א ב, יז): ״יֶתֶר הַיִּשְׁמְעֵאלִי״. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אוֹמֵר: יִשְׁמְעֵאלִי הָיָה וְאַתְּ אֲמַרְתְּ יִשְׂרְאֵלִי? אֶלָּא שֶׁנִּכְנַס לְבֵית דִּינוֹ שֶׁל יִשַׁי, וּמְצָאוֹ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ (יְשַׁעְיָה מה, כב): ״פְּנוּ אֵלַי וְהִוָּשְׁעוּ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ״. וְנִתְגַּיֵּר, וְנָתַן לוֹ אֶת בִּתּוֹ. וְרַבָּנִין אָמְרִין: יִשְׂרְאֵלִי הָיָה, וְאַתְּ אֲמַרְתְּ יִשְׁמְעֵאלִי? אֶלָּא שֶׁחָגַר מָתְנָיו כִּישְׁמְעֵאלִי, וְנָעַץ אֶת הַחֶרֶב בְּבֵית־דִּין, אוֹ נַהֲרֹג אוֹ נֵהָרֵג, אוֹ נְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבִּי, כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל הֲלָכָה זוֹ - בְּחֶרֶב זוֹ אֲנִי הוֹרְגוֹ! ״עַמּוֹנִי״ - וְלֹא עַמּוֹנִית, ״מוֹאָבִי״ - וְלֹא מוֹאָבִית. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: אֲנִי אֵין לִי אֶלָּא מִשְׁנָה.

״וַתָּשָׁב נָעֳמִי וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה כַלָּתָהּ עִמָּהּ, הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵי מוֹאָב״ (רוּת א, כב) - זוֹ הִיא שֶׁשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב תְּחִלָּה. אֲחוֹרִי: אָמַר לַהּ

(שם ב, יא): "וַתַּעַזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ" – אָמַר לַהּ: אִלּוּ בָּאת אֶצְלֵנוּ מֵאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם – לֹא הָיִינוּ מְקַבְּלִין אוֹתָךְ.

תָּנָא רַבִּי זַכַּי קַמֵּי רַבִּי יוֹחָנָן: בַּת גֵּר עַמּוֹנִי – כְּשֵׁרָה, בַּת גִּיֶּרֶת עַמּוֹנִית - פְּסוּלָה. אֲמַר לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בַּבְלָיָא! עָבַרְתְּ בִּידָךְ תְּלָתָא נַהֲרִין וְאִתְבַּדַּתְּ! אֶלָּא הִיא בַּת גֵּר עַמּוֹנִי, הִיא בַּת גִּיֶּרֶת עַמּוֹנִית - כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

[מט.]

לָא־כֵן צְרִיכָה, בְּשֶׁהָיְתָה אִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל. שֶׁלֹּא תֹּאמַר, כְּשֵׁם שֶׁנִּתְחַלְּלָה אִמָּהּ - כָּךְ נִתְחַלְּלָה בִּתָּהּ. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֵׁרָה אֲפִלּוּ לְכֹהֵן גָּדוֹל. מַאי טַעְמָא? "מֵעַמָּיו" (וַיִּקְרָא כא, יד) - עַם שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין שְׁנֵי עַמְּמִין, זְכָרִים אֲסוּרִין וּנְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת. רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי פְּדָת: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לָא אָמַר כֵּן, אֶלָּא בַּת גֵּר עַמּוֹנִי פְּסוּלָה, שֶׁהִיא בָּאָה מִטִּפָּה פְּסוּלָה.

אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְתָנֵי כֵּן: 'עַמְּמִין זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיְּרוּ: זְכָרִים אֲסוּרִין אִסּוּר עוֹלָם, וּנְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת מִיָּד. נִתְגַּיְּרוּ: זְכָרִים אֲסוּרִין אִסּוּר עוֹלָם, וּנְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת לְאַחַר שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת'. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם אַחָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: 'מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר אֶחָד מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶצוֹת, שֶׁבָּא עַל אַחַת מִן הַכְּנַעֲנִים, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן, מֻתָּר לְקָנוֹתוֹ עֶבֶד? תַּלְמוּד לוֹמַר (וַיִּקְרָא כה, מה): "וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם". אוֹ אֶחָד מִן הַכְּנַעֲנִים, שֶׁבָּא עַל אַחַת מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶצוֹת, וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן, מֻתָּר אַתָּה לְקָנוֹתוֹ עֶבֶד? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם" - וְלֹא מִן הַגֵּרִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ.

שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי: עֲבָדִים, מַהוּ שֶׁיַּעֲלֶה לָהֶם דּוֹרוֹת? הֵיךְ עֲבִידָה? גֵּר עֶבֶד עַמּוֹנִי, שֶׁנָּשָׂא לְגִיֶּרֶת שִׁפְחָה מִצְרִית, לְאַחַר שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת נִתְגַּיְּרוּ, אֵין תֵּימַר: עֲבָדִים עָלוּ לָהֶם דּוֹרוֹת - זְכָרִים אֲסוּרִין אִסּוּר עוֹלָם, וּנְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת לְאַחַר שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת.

'אָמְרוּ לוֹ: **אִם הַלָּכָה - נְקַבֵּל, אִם לְדִין - יֵשׁ תְּשׁוּבָה**'. מֶה הָיָה לָהֶם לְהָשִׁיב? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי חֲנִינָה: הֲרֵי בַּת בְּנוֹ וּבַת בִּתּוֹ - הֲרֵי הֵן אֲסוּרִין עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּעֵי: מְשִׁיבִין דָּבָר שֶׁהוּא מַמְזֵר עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַמְזֵר? רַבִּי חַגַּי אָמַר: רַבִּי אַבָּהוּ בָּעֵי: מְשִׁיבִין דָּבָר שֶׁהוּא כָּרֵת עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ כָּרֵת?

אָמַר לְהוֹן: לֹא כִי, הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר וּמִקְרָא מְסַיְּעֵנִי (דְּבָרִים כג, ט): "בָּנִים" – לֹא בָּנוֹת.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יֹאשִׁיָּה: דּוֹר אַחַד־עָשָׂר שֶׁבְּמַמְזֵר - כִּרַבִּי שִׁמְעוֹן כָּשֵׁר, וְלָא דָרַשׁ 'עֲשִׂירִי'. תָּנֵי: 'רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דּוֹר אַחַד־עָשָׂר שֶׁבְּמַמְזֵר - זְכָרִים אֲסוּרִין, נְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת. מַה לְהַלָּן: זְכָרִים אֲסוּרִין, נְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת - אַף הָכָא: זְכָרִים אֲסוּרִין, נְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן אָמַר: אָתְיָא דְּרַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּרַבִּי מֵאִיר. כְּמָה דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: גְּזֵרָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁכָּתוּב, כֵּן רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: גְּזֵרָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁכָּתוּב. מַה לְהַלָּן: זְכָרִים אֲסוּרִין וּנְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת, אַף הָכָא: זְכָרִים אֲסוּרִין וּנְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת.

[מט:]

מֵעַתָּה אֲפִלּוּ מִיָּד? בִּלְבַד מֵעֲשִׂירִי וּלְמַעְלָן.
שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: דּוֹר אַחַד־עָשָׂר שֶׁבְּמַמְזֵר מַהוּ? אָמַר לָהֶן: הָבִיאוּ לִי דּוֹר שְׁלִישִׁי וַאֲנִי מְטַהֲרוֹ! וּמַה טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דְּלָא הֲוָה. אָתְיָא דְּרַבִּי לִיעֶזֶר כְּרַבִּי חֲנִינָה, דַּאֲמַר רַבִּי חֲנִינָה: אַחַת לְשִׁשִּׁים וּלְשִׁבְעִים שָׁנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא דֶּבֶר בָּעוֹלָם, וּמְכַלֶּה מַמְזֵרֵיהֶן, וְנוֹטֵל אֶת הַכְּשֵׁרִין עִמָּהֶן, שֶׁלֹּא לְפַרְסֵם אֶת חֲטָאֵיהֶן. וְאַיְתִינַהּ כַּיי דַּמַר רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ (וַיִּקְרָא ו, יח): "בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת לִפְנֵי יְיָ" – שֶׁלֹּא לְפַרְסֵם אֶת הַחַטָּאִים. וּמַה טַעַם? (יְשַׁעְיָה לא, ב): "וְגַם הוּא חָכָם וַיָּבֵא רָע". לָא מִסְתַּבְּרָה דְּלָא, אֶלָּא זֶהוּ: "וַיָּבֵא טוֹב"! אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאֲפִלּוּ רָעָה שֶׁמֵּבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם – בְּחָכְמָה הוּא מְבִיאָהּ. "וְאֶת דְּבָרָיו לֹא הֵסִיר" (שָׁם) – כָּל־כָּךְ לָמָּה? "וְקָם עַל בֵּית מְרֵעִים וְעַל עֶזְרַת פֹּעֲלֵי אָוֶן".
רַב הוּנָא אָמַר: אֵין מַמְזֵר חַי יוֹתֵר מִשִּׁלְשִׁים יוֹם. רַבִּי זְעֵירָה כַּד סְלַק לְהָכָא, שְׁמַע קַלִּין קָרְיִין 'מַמְזֵרָא וּמַמְזֵרְתָּה'. אֲמַר לוֹן: מַהוּ כֵן? הָא אֲזִילָא הָהִיא דְּרַב הוּנָא, דְּרַב הוּנָא אָמַר: אֵין מַמְזֵר חַי יוֹתֵר מִשִּׁלְשִׁים יוֹם! אֲמַר לֵהּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: עִמָּךְ הָיִיתִי כַּד אֲמַר רַבִּי בָּא רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב: אֵין מַמְזֵר חַי יוֹתֵר מִשִּׁלְשִׁים יוֹם. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מְפֻרְסָם. הָא אִם הָיָה מְפֻרְסָם – חַי הוּא. רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַף לֶעָתִיד לָבוֹא אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִזְקָק אֶלָּא לִשְׁבָטוֹ שֶׁל לֵוִי, מַאי טַעְמָא? "וְיָשַׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כֶּסֶף וְטִהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזִקַּק אֹתָם" וְכוּ' (מַלְאָכִי ג, ג). אָמַר רַבִּי זְעוּרָה: כְּאָדָם שֶׁהוּא שׁוֹתֶה בְּכוֹס נָקִי. אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: בְּגִין דַּאֲנַן לְוִיִּים נַפְסִיד? אָמַר רַבִּי חֲנִינָה בְּרֵהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ: אַף לֶעָתִיד לָבוֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּהֶן צְדָקָה. וּמַה טַעְמָא? "וְהָיוּ לַיְיָ מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה" (שָׁם).
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּשְׁתַּקַּע בָּהּ פְּסוּל – אֵין מְדַקְדְּקִין אַחֲרֶיהָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן (תּוֹסֶפְתָּא עֵדֻיּוֹת ג, ד): 'מִשְׁפַּחַת בֵּית צְרִיפָה הָיְתָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְרִחֲקָהּ בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ. וְעוֹד אַחֶרֶת הָיְתָה שָׁם, וְקֵרְבָהּ בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ. אַף־עַל־פִּי כֵן לֹא בִקְּשׁוּ חֲכָמִים לְפַרְסְמָן. אֲבָל חֲכָמִים מוֹסְרִין אוֹתָן לִבְנֵיהֶן וְתַלְמִידֵיהֶן פַּעֲמַיִם בְּשָׁבוּעַ'.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָעֲבוֹדָה! שֶׁאֲנִי מַכִּירָן, וּמַה נַּעֲשָׂה וְנִשְׁתַּקְּעוּ בָּהֶן גְּדוֹלֵי הַדּוֹר.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים עֲבָדִים הָיוּ לוֹ לְפַשְׁחוּר בֶּן אִמֵּר הַכֹּהֵן, וְכֻלָּן נִשְׁתַּקְּעוּ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, הֵן הֵן עַזֵּי פָנִים שֶׁבַּכְּהֻנָּה. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: עִקַּר טִרוּנְיָא[כט] שֶׁבָּהֶן – "וְעַמְּךָ כְּמְרִיבֵי כֹהֵן" (הוֹשֵׁעַ ד, ד). אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עֲיָרוֹת נִשְׁתַּקְּעוּ בְּכוּתִיִּים בִּימֵי הַשְׁמָד, אָמְרִין: הָדָא עִירוֹ דְּמוּשְׁהָן מִנֵּהוֹן.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַסָּרִיס חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְהַסָּרִיס לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: אֲנִי אֲפָרֵשׁ: סָרִיס אָדָם – חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהָיְתָה לוֹ

[כט] עִקַּר הַיִּחוּס שֶׁל הַכֹּהֲנִים נִמְצָא בְּמִי שֶׁהוּא בַּעַל מְרִיבָה וְעַז פָּנִים.

שְׁעַת הַכּשֶׁר.

[נ.]

סְרִיס חַמָּה - לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּשֶׁר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא כִי! אֶלָּא, סְרִיס חַמָּה - חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְפוּאָה. סְרִיס אָדָם - לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ רְפוּאָה. הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָה, עַל בֶּן מְגִיסַת שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם סְרִיס אָדָם, וְיִבְּמוּ אֶת אִשְׁתּוֹ, לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: הַסָּרִיס - לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם, וְכֵן אֵילוֹנִית - לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. הַסָּרִיס שֶׁחָלַץ לִיבְמְתּוֹ - לֹא פְסָלָה, בְּעָלָהּ - פְּסָלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת. וְכֵן אֵילוֹנִית שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין - לֹא פְסָלוּהָ, בְּעָלוּהָ - פְּסָלוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת.

גְּמָרָא: אֵי זֶהוּ סְרִיס חַמָּה? רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁלֹּא רָאַתּוּ הַחַמָּה בְּכִשּׁר, אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת. הוֹשִׁיט יָדוֹ וְסִרְסוֹ מִבִּפְנִים - דִּבְרֵי הַכֹּל אָסוּר לָבוֹא בְּקָהָל, וְאֵינוֹ לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. נוֹתְנִין עָלָיו חֲמֵרֵי סְרִיס אָדָם וְחֲמֵרֵי סָרִיס חַמָּה בְּמַחֲלֹקֶת.

מְחַלְפָה שִׁטָּתֵהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, תַּמָּן הוּא אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא סָרִיס חַמָּה חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְאַתְּ אָמַר הָכֵן? אָמַר רַבִּי אִינְיָא: לָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֶלָּא לְעֻנָּשִׁין. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי לִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָה; אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים: אֶחָד סְרִיס אָדָם וְאֶחָד סְרִיס חַמָּה - אֵינוֹ לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, לֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ. דּוּ מַתְנִיתָא.

׳הַסָּרִיס שֶׁחָלַץ לִיבְמְתּוֹ - לֹא פְסָלָהּ. בְּעָלָהּ - פְּסָלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת. אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁחָלַץ לִיבְמְתּוֹ - לֹא פְסָלָהּ. בְּעָלָהּ - פְּסָלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת. וְכֵן אֵילוֹנִית שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִים - לֹא פְסָלוּהָ. בְּעָלוּהָ - פְּסָלוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת׳.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: סְרִיס חַמָּה כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל - מַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה. רַבִּי יוֹסֵה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל - מַאֲכִילָהּ בַּתְּרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טֻמְטוּם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר - לֹא יַחֲלֹץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּסָרִיס. אַנְדְּרוֹגִינוֹס - נוֹשֵׂא, אֲבָל לֹא נִשָּׂא. רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: חַיָּבִין עָלָיו סְקִילָה כִּזְכָר.

גְּמָרָא: תָּנֵי: ׳מַאֲכִילָהּ בִּחֲזֵה וְשׁוֹק׳. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה, וְאֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּחֲזֵה וְשׁוֹק. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כַּמָּה קְלֵי חֲמִרִין בַּדָּבָר. רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי חֲנִינָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַהוּ כַּמָּה קְלֵי חֲמִרִין בַּדָּבָר? אֲמַר לֵהּ: פִּתַּח חִכְּךָ[ל] וְקַבֵּל. אֲמַר רַבִּי מָנָא: מְגַחֵךְ הֲוָה עִמֵּהּ. אֲמַר רַבִּי אָבוּן: מִלָּה אֲמַר לֵהּ: מָה אִם תְּרוּמָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם - הֲרֵי הִיא אוֹכֶלֶת, חֲזֵה וְשׁוֹק שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם, אֵינוֹ דִּין שֶׁתֹּאכַל? ׳רְאוּיִין הָיוּ לְיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁנִּתְחַיְּבוּ - נִטְּלוּ מֵהֶן וְנִתְּנוּ לַכֹּהֲנִים. יָכוֹל כְּשֵׁם שֶׁנִּתְחַיְּבוּ וְנִטְּלוּ מֵהֶן וְנִתְּנוּ לַכֹּהֲנִים,

[נ:]

כָּךְ אִם יִזְכּוּ יַחֲזִירוּ לָהֶן? תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא

[ל] פִּיךְ

ז, לד): "וְאַתֶּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם" - מַה מַתָּנָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת - אַף אֵלּוּ אֵינָן חוֹזְרִין׳.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: שְׁמַעְתְּתָא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אוֹכֶלֶת בַּתְּרוּמָה וְאֵינָהּ אוֹכֶלֶת בְּחָזֶה וְשׁוֹק. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כַּמָּה קַלֵּי חֲמִרִין בַּדָּבָר. רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי חֲנִינָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַהוּ כַמָּה קַלֵּי חֲמִרִין בַּדָּבָר? אֲמַר לֵהּ: פְּתַח חִכְּךְ וְקַבֵּל. אֲמַר רַבִּי מָנָא: מְגַחֵךְ הֲוָה עִמֵּהּ. אֲמַר רַבִּי אָבוּן: מִלָּה הֲוָה אֲמַר לֵהּ: מָה אִם תְּרוּמָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם - הֲרֵי הִיא אוֹכֶלֶת, חָזֶה וְשׁוֹק שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם, אֵינוֹ דִין שֶׁתֹּאכַל? ׳רְאוּיִין הָיוּ לְיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁנִּתְחַיְּבוּ - נִטְּלוּ מֵהֶן וְנִתְּנוּ לַכֹּהֲנִים. יָכוֹל כְּשֶׁם שֶׁנִּתְחַיְּבוּ וְנִטְּלוּ מֵהֶן וְנִתְּנוּ לַכֹּהֲנִים, כָּךְ אִם יִזְכּוּ - יַחְזְרוּ לָהֶם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאַתֶּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם" - מַה מַתָּנָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת - אַף אֵלּוּ אֵינָן חוֹזְרִין׳.

וְאֵין חֲלוּקִין עַל דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה? מִן דַּאֲמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי הִילָא: מְיַבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ, הָדָא אָמְרָה: חֲלוּקִין עַל דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה.

קִדֵּשׁ - חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו, נִתְקַדֵּשׁ - חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו, נִבְעַל - נִפְסַל מִן הַתְּרוּמָה כְּנָשִׁים,

הַדָּרָן עֲלָךְ פֶּרֶק הָעֶרֶל וְכָל הַטְּמֵאִין

[נא.]

פֶּרֶק ט: הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: יֵשׁ מַתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן, וַאֲסוּרוֹת לִיְבִמֵּיהֶן, מַתָּרוֹת לִיְבִמֵּיהֶן, וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן, מַתָּרוֹת לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ, וַאֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ. אֵלּוּ מַתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיְבִמֵּיהֶן: כֹּהֵן הֶדְיוֹט

רַבִּי נִיחָא בְּרַבִּי סָבָא, רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב הַמְנוּנָה: אֲפִלּוּ מִין בְּמִינוֹ. כָּל שֶׁהוּא? וְקַשְׁיָא, אִם זָכָר הוּא - אֵין זָכָר פּוֹסֵל זָכָר, אִם נְקֵבָה הִיא - אֵין נְקֵבָה פּוֹסֶלֶת נְקֵבָה. צַד זַכְרוּתוֹ שֶׁל זֶה פּוֹסֶלֶת צַד נְקֵבוּתוֹ שֶׁל זֶה.

מַאֲכִיל אֶת נָשָׁיו וְאֵינוֹ מַאֲכִיל אֶת עֲבָדָיו. מַאֲכִיל אֶת נָשָׁיו - מִכֹּחַ זַכְרוּתוֹ. וְאֵינוֹ מַאֲכִיל אֶת עֲבָדָיו - מִכֹּחַ זֶה וְזֶה, נִתְחַלֵּל צַד נְקֵבָה שְׁבּוֹ. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד מִמְּקוֹם זַכְרוּת. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֲפִלּוּ מִמְּקוֹם נְקֵבָה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: חֲזַר בָּהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִן הָדִין קְרָיָא (ויקרא יח, כב): "וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה"; אֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת כְּאִשָּׁה, וְאֵי זֶה זֶה? זֶה אַנְדְּרוֹגִינוֹס.

אֲמַר רַבִּי: בִּקַּשְׁתִּי וְלֹא מָצָאתִי דִּבְרֵי בֶן שָׁמוּעַ בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס, וְחָבְרָה עָלָיו חֲבוּרָה. וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא לְגַלֵּעַ בּוֹ, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ כְּדַי? מַה נִפְקָ מִן בֵּינֵיהוֹן? הָיָה דַּרְכּוֹ לְגַלֵּעַ. אֵין תֵּימַר: מִשּׁוּם שֶׁלֹּא לְגַלֵּעַ בּוֹ - הֲרֵי גִלּוּעוֹ בְּיָדוֹ. הָוֵי לֵית טַעְמָא, דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ כְּדַי. מֶה הָיָה לוֹ לְגַלֵּעַ בּוֹ? יוֹרֵשׁ, מֵעִיד, מְנָחָתוֹ קְרֵבָה בְּכָלִיל, מְזַמְּנִין עָלָיו כְּזָכָר.

שֶׁנִּשָּׂא אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל. כְּשֵׁר שֶׁנִּשָּׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל. יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשָּׂא יִשְׂרְאֵלִית וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר. מַמְזֵר שֶׁנִּשָּׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל - מַתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיְבִמֵּיהֶן.

גְּמָרָא: רַבִּי נִיחָא בַּר סָבָא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹנָה:

לָמָּה לִי נָשָׂא? וַאֲפִלּוּ קִדֵּשׁ! לָמָּה לִי אַלְמָנָה? וַאֲפִלּוּ בְּתוּלָה!

וְאִלֵּין אִנּוּן? אִית לִי חוֹרָנִין! צָרַת סוֹטָה - מֻתֶּרֶת לַבַּעַל וַאֲסוּרָה לַיָּבָם. אָחִיו שֶׁבָּא עַל אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ - מֻתֶּרֶת לַבַּעַל וַאֲסוּרָה לַיָּבָם. כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח פְּצוּעַ דַּכָּא - מֻתֶּרֶת לַבַּעַל וַאֲסוּרָה לַיָּבָם. הָדָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹנָה, דְּרַבִּי יוֹנָה אָמַר: לֵית כְּלָלוֹי דְּרַבִּי כְּלָלִין.

'כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל - מֻתֶּרֶת לַבַּעַל וַאֲסוּרָה לַיָּבָם' - לָא־כֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן בְּשֵׁם רַב: גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר וְחָלָל מֻתָּרִין בִּכְהֻנָּה?! כְּנִי מַתְנִיתָא: 'חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר'.

רַבִּי יוֹסֵה בְּרַבִּי בוּן בְּשֵׁם רַב: גֵּר, וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר, וְחָלָל - מֻתָּרִין בִּכְהֻנָּה. מַה טַּעְמָא? כְּשֵׁרִין הֲזָהֲרוּ עַל הַפְּסוּלוֹת, וּפְסוּלוֹת עַל הַכְּשֵׁרִים, אֲבָל לֹא פְּסוּלִין עַל הַכְּשֵׁרוֹת, וְלֹא כְּשֵׁרוֹת עַל הַפְּסוּלִין. וְהָתַנִי (ויקרא כא, ז): '"לֹא יִקָּחוּ, לֹא יִקָּחוּ" - מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מֻזְהֶרֶת עַל־יְדֵי הָאִישׁ'! סָבְרִין מֵימַר בִּכְשֵׁרוֹת עַל הַפְּסוּלִין. וְאֵינָן! אֶלָּא בִּפְסוּלוֹת עַל הַכְּשֵׁרִין.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: אֵלּוּ מֻתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן הֶדְיוֹט; כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל; יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר; מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל - מֻתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן.

גְּמָרָא:

[נא:]

לָא אֲמַר אֶלָּא קִדֵּשׁ, הָא אִם בָּעַל - נִפְסְלָה בִּבְעִילָה. הָדָא דְתָנֵינַן: 'אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ'. וְאִלֵּין אִנּוּן, הָא אִית לָךְ חוֹרָנִין: הַמַּחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת - אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. הוּא שֶׁבָּא עַל אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ - אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. פְּצוּעַ דַּכָּא שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר - אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. הָדָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹנָה, דְּרַבִּי יוֹנָה אָמַר: לֵית כְּלָלוֹי דְּרַבִּי כְּלָלִין.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל, אוֹ כֹּהֵן הֶדְיוֹט; כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר; יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרְאֵל; מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר - אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וּלְאֵלּוּ. וּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים מֻתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּלְיִבְמֵיהֶן.

גְּמָרָא: וְאִלֵּין אִנּוּן? הָא אִית לָךְ חוֹרָנִין! סוֹטָה אֲסוּרָה לַזֶּה וְלַזֶּה. חֲלוּצָה אֲסוּרָה לַזֶּה וְלַזֶּה. פְּצוּעַ דַּכָּא שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח פְּצוּעַ דַּכָּא - אַף אֲסוּרָה לַזֶּה וְלַזֶּה. הָדָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹנָה, דַּאֲמַר: לֵית כְּלָלוֹי דְּרַבִּי כְּלָלִין.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים: שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּה לַיָּבָם - אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. שְׁנִיָּה לַיָּבָם וְלֹא שְׁנִיָּה לַבַּעַל - אֲסוּרָה לַיָּבָם וּמֻתֶּרֶת לַבַּעַל. שְׁנִיָּה לַזֶּה וְלַזֶּה - אֲסוּרָה לַזֶּה וְלַזֶּה. אֵין לָהּ לֹא כְּתֻבָּה, וְלֹא פֵּרוֹת, וְלֹא מְזוֹנוֹת, וְלֹא בְלָאוֹת. וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין - יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה.

גְּמָרָא: הַשְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין: שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּה לַיָּבָם – אֲסוּרָה לַבַּעַל וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם. מַהוּ שֶׁיְּהֵא לָהּ כְּתֻבָּה אֵצֶל הַיָּבָם? מֵאַחַר שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לוֹ - יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה. אוֹ מֵאַחַר שֶׁכְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, וְהִיא אֲסוּרָה לוֹ - אֵין לָהּ כְּתֻבָּה?

שְׁנִיָּה לַיָּבָם וְלֹא שְׁנִיָּה לַבַּעַל – אֲסוּרָה לַיָּבָם וּמֻתֶּרֶת לַבַּעַל. מַהוּ שֶׁיְּהֵא לָהּ כְּתֻבָּה אֵצֶל הַיָּבָם? מֵאַחַר שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ - אֵין לָהּ כְּתֻבָּה, אוֹ מֵאַחַר שֶׁכְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, וְהִיא מֻתֶּרֶת לוֹ - יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה?

'**וְלֹא פֵרוֹת**' - אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: שֶׁאֵין לוֹ עָלֶיהָ אֶלָּא אֲכִילַת פֵּרוֹת בִּלְבַד. תָּנֵי רַבִּי יוֹסֵה צַיְדָנְיָה[31] קַמֵּי רַבִּי יִרְמְיָה, וּפָלֵג עַל רַבִּי יִרְמְיָה: 'וְזַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבְהֶפֵּר נְדָרֶיהָ'.

[נב.]

מַהוּ: 'וְלֹא פֵרוֹת'? שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֲכִילַת פֵּרוֹת שֶׁאָכַל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כָּל שָׁעָה הָוְיָא רַבִּי הִילָא אָמַר לִי: תָּנֵי מַתְנִיתָךְ: 'יוֹרְשָׁהּ וּמְטַמֵּא לָהּ'. וְתָנֵי כֵן? 'מְטַמֵּא הוּא אָדָם לְאִשְׁתּוֹ הַכְּשֵׁרָה, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה'.

רַבִּי אָבוּן בְּעָא קַמֵּי רַבִּי מָנָא: עַבְדֵי שְׁנִיּוֹת מַהוּ שֶׁיֹּאכְלוּ בִּתְרוּמָה? אָמַר לֵהּ: שְׁתֹק וְיָפֶה לְךָ! הֵיא אוֹכֶלֶת וַעֲבָדֶיהָ אֵינָן אוֹכְלִין?!

תַּמָּן תָּנֵינַן: 'גֵּט מְעֻשֶּׂה: בְּיִשְׂרָאֵל – כָּשֵׁר, וּבְגוֹיִם – פָּסוּל'. שְׁמוּאֵל אָמַר: פָּסוּל וּפוֹסֵל לַכְּהֻנָּה. וְמַר שְׁמוּאֵל: אַכְרְזוּן בְּקִרְוֵיכוֹן: 'פָּסוּל וּפוֹסֵל בִּכְהֻנָּה'! שְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין מְעַשְּׂרִין אֶלָּא לִפְסוּלִין. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין מְעַשְּׂרִין אֶלָּא כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט.

וְהָא תָּנֵינַן: 'שְׁנִיּוֹת'! לָא בְּגִין דָּא אָמַר שְׁמוּאֵל. וְהָא תָּנֵינַן: 'הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלֶּהָנוֹת לוֹ: עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם - יַעֲמִיד פַּרְנָס, יוֹתֵר מִכָּן - יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה'! שְׁמַעְנוּ שֶׁהוּא מוֹצִיא, שְׁמַעְנוּ כּוֹפִין?!

מַה בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ? אֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁהֵן דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִין חִזּוּק - לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה. וְאֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁהֵן דִּבְרֵי סוֹפְרִין, וְדִבְרֵי סוֹפְרִין צְרִיכִין חִזּוּק - לְפִיכָךְ אֵין לָהֶן כְּתֻבָּה. אִית דְּבָעֵי מֵימַר: אֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁקְּנָסָן בְּיָדָן וּבְיַד הַיּוֹלָד, וְלֹא קָנְסוּ בָּהֶן דָּבָר אַחֵר - לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה. וְאֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁאֵין קְנָסָן בְּיָדָן וּבְיַד הַיּוֹלָד, וְקָנְסוּ בָּהֶן דָּבָר אַחֵר - לְפִיכָךְ אֵין לָהּ כְּתֻבָּה.

מַה נִפְקָ מִן בֵּינֵיהוֹן? הַמַּחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת. מַאן דַּאֲמַר: אֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁהֵן דִּבְרֵי תוֹרָה, וְזוֹ הוֹאִיל וְהוּא דִּבַּר תּוֹרָה - לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר: אֵלּוּ, עַל־יְדֵי שֶׁקְּנָסָן בְּיָדָן וּבְיַד הַיּוֹלָד, וְזֶה הוֹאִיל וְאֵין קְנָסָהּ בְּיָדָהּ וּבְיַד הַיּוֹלָד - לְפִיכָךְ אֵין לָהּ כְּתֻבָּה.

רַבִּי יַעֲקֹב בָּא אַחָא אָמַר: רַבִּי זְעֵירָה וְרַבִּי הִלָּא תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: בִּמְזוֹנוֹת פְּלִיגִין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר לֵהּ רַבִּי לְעָזָר: אוֹמְרִים לוֹ: 'הוֹצֵא'! וְאַתְּ אָמַר הָכֵן?!

הָווֹן בָּעְיָן מֵימַר כֵּן: בִּתְנָיֵי כְתֻבָּה פְּלִיגִין. כָּל עַמָּא מוֹדֵי שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. בְּיוֹרְשֶׁיהָ קָנְסוּ,

[31] מֵהָעִיר צִידוֹן

לא כָּל־שֶׁכֵּן בָּהּ?! וּמַאן דְּמַר: בִּמְזוֹנוֹת פְּלִיגִין, הָא בִּתְנָיֵי כְתֻבָּה לָא. לְמָה? בָּהּ קָנְסוּ, וְלֹא קָנְסוּ בְּיוֹרְשֶׁיהָ.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: בַּת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְכֹהֵן, מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן, וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל בַּתְּרוּמָה. בַּת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְלֵוִי, מְעֻבֶּרֶת מִלֵּוִי, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְלֵוִי, וְכֵן בַּת לֵוִי לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל

[נב:]

בַּמַּעֲשֵׂר. בַּת לֵוִי מְאֹרֶסֶת לְכֹהֵן, מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן, וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי - לֹא יֹאכְלוּ, לֹא בַּתְּרוּמָה וְלֹא בַּמַּעֲשֵׂר.

גְּמָרָא: 'בַּת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְכֹהֵן' - "כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ" (בְּמִדְבַּר יח, יג), **וְלֵית הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן'** - "וְיֶלֶד בַּיִת" (וַיִּקְרָא כב, יא), **אֵין כָּאן יֶלֶד בַּיִת. 'שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן'** - "כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֶנּוּ", **וְלֵית הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל'** - "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר" (שָׁם יב). **'מְעֻבֶּרֶת מִיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְיִשְׂרָאֵל'** - "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ" (שָׁם יג) - **פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. "כְּנַעֲוֻרֶיהָ"** - **פְּרָט לִמְעֻבֶּרֶת. 'בַּת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְלֵוִי'** - "אַתֶּם וּבֵיתְכֶם" (בְּמִדְבַּר יח, לא), **וְלֵית הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'מְעֻבֶּרֶת מִלֵּוִי'** - "וְיֶלֶד בַּיִת", **וְאֵין כָּאן יֶלֶד בַּיִת.** אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כְּלוּם כְּתִיב "וְיֶלֶד בַּיִת" אֶלָּא בְּכֹהֵן! כְּמָה דְתֵימַר תַּמָּן: הַיָּלוּד מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל. הָכָא נַמִּי: הַיָּלוּד מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל. **'שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְלֵוִי'** - "אַתֶּם וּבֵיתְכֶם", **וְלָאו הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'וְכֵן בַּת לֵוִי'** - "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר" (וַיִּקְרָא כב, יב). **וְלָא "בַּת כֹּהֵן" כְּתִיב?!** אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: "וּבַת" - אַחַת בַּת כֹּהֵן וְאַחַת בַּת לֵוִי.

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹזֶרֶת וְאוֹכֶלֶת. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן - חוֹזֶרֶת וְאֵינָהּ אוֹכֶלֶת. **'מְעֻבֶּרֶת מִיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְיִשְׂרָאֵל'** - "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ" (שָׁם יג) - **פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. "כְּנַעֲוֻרֶיהָ"** - **פְּרָט לִמְעֻבֶּרֶת. 'בַּת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְלֵוִי'** - "אַתֶּם וּבֵיתְכֶם" (בְּמִדְבַּר יח, לא), **וְלֵית הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'מְעֻבֶּרֶת מִלֵּוִי'** - "וְיֶלֶד בַּיִת", **וְאֵין כָּאן יֶלֶד בַּיִת.** אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כְּלוּם כְּתִיב "וְיֶלֶד בַּיִת" אֶלָּא בְּכֹהֵן! כְּמָה דְתֵימַר תַּמָּן: הַיָּלוּד מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל. הָכָא נַמִּי: הַיָּלוּד מַאֲכִיל, וְשֶׁאֵינוֹ יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל. **'שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְלֵוִי'** - "אַתֶּם וּבֵיתְכֶם", **וְלָאו הִיא גּוֹ בַּיְתֵהּ. 'וְכֵן בַּת לֵוִי'** - "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר" (וַיִּקְרָא כב, יב).

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה. מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה. נִשֵּׂאת לְלֵוִי - תֹּאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן - תֹּאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. נִשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל, לֹא בַּתְּרוּמָה וְלֹא בַּמַּעֲשֵׂר.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרָאֵל - תֹּאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. מִלֵּוִי - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן - לֹא תֹאכַל, לֹא בַּתְּרוּמָה וְלֹא בַּמַּעֲשֵׂר.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל בַּתְּרוּמָה. מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ

בֵּן - לֹא תֹאכַל בַּתְּרוּמָה. נִשֵּׂאת לְלֵוִי - תֹּאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן - תֹּאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. נִשֵּׂאת לַכֹּהֵן - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה. מֵת וְלָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן - תֹּאכַל בַּתְּרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן - לֹא תֹאכַל בַּתְּרוּמָה. מִלֵּוִי - לֹא תֹאכַל בַּמַּעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרָאֵל - חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ, עַל זוֹ נֶאֱמַר (וַיִּקְרָא כב, יג): "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ".

גְּמָרָא: רַבִּי לִיוֹנְטִי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹנָה: נִיחָא בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל - חוֹזֶרֶת וְאוֹכֶלֶת,

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א הַמְקַנֵּא לַאֲרוּסָתוֹ וּלְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁלּוֹ, אִם מְשֻׁנְכְּנָסָה נִסְתְּרָה – אוֹ שׁוֹתָה אוֹ לֹא נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּה. הָרוֹבֶא שְׁנָשָׂא עֲקָרָה וּזְקֵנָה, וְיֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים – אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. מְעֻבֶּרֶת עַצְמוֹ וּמֵינֶקֶת עַצְמוֹ – אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה.

ה,ב כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית שְׁנִשְׂאוּ לְכֹהֵן וְלֵוִי וְיִשְׂרְאֵל, מַמְזֶרֶת לְמַמְזֵר, נְתִינָה לְנָתִין, וְאֵשֶׁת גֵּר לְגֵר, וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר וְאִילוֹנִית – אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִילוֹנִית לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה): ״וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע״ – שֶׁרְאוּי לִזָּרֵעַ, פָּרַט לְאִילוֹנִית שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִזָּרֵעַ. אֲבָל הַמְקַנֵּא לַאֲרוּסָתוֹ וּלְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁלּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא כָּנָסָהּ נִסְתְּרָה – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. הָרוֹבֶא שְׁנָשָׂא עֲקָרָה וּזְקֵנָה, וְאֵין לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. מְעֻבֶּרֶת חָבְרוּ וּמֵינֶקֶת חָבְרוּ – לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁהּ וּלְהַחֲזִירָהּ אַחַר זְמַן.

ה,ג עַל יְדֵי כָּל עֲרָיוֹת מְקַנְּאִין, חוּץ מִן הַקָּטָן וּמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יַשְׁקֶנָּה, שֶׁמָּא נִתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ, וְנִשְׁתַּפֵּה הַשּׁוֹטֶה, וְהִגְדִּיל הַקָּטָן, אוֹ שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לְמְדִינַת הַיָּם, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים – יַשְׁקֶנָּה.

ה,ד הַמְסוֹלֶלֶת בִּבְנָהּ קָטָן וְהֶעֱרָה בָּהּ; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: פְּסָלָהּ מִן הַכְּתוּבָּה. וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. עַד אוֹמֵר נִטְמֵאת, וְעַד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נִטְמֵאת, וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא נִטְמֵאת – אוֹ שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא כָּל הַיָּמִנּוּ עַד אֶחָד לְהַפְסִידָהּ כְּתֻבָּתָהּ, אֶלָּא עַד אוֹמֵר נִטְמֵאת וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִטְמֵאת, שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִטְמֵאת וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת, בָּטֵל יָחִיד בְּמִעוּטוֹ.

הַשָּׁלֵם

ה,ה הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁדְּעוֹת בְּמַאֲכָל, כָּךְ דְּעוֹת בְּנָשִׁים, יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהַזְּבוּב עוֹבֵר עַל גַּבֵּי כּוֹסוֹ מְנִיחוֹ וְאֵינוֹ טוֹעֲמוֹ – זֶה חֵלֶק רַע בַּנָּשִׁים, שֶׁנָּתַן עֵינָיו בְּאִשְׁתּוֹ לְגָרְשָׁהּ. יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהַזְּבוּב שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ כּוֹסוֹ, וְזוֹרְקוֹ וְאֵין שׁוֹתֵהוּ – כְּגוֹן פַּפּוּס בֶּן יְהוּדָה שֶׁנָּעַל דֶּלֶת בִּפְנֵי אִשְׁתּוֹ וְיָצָא. וְיֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהַזְּבוּב נוֹפֵל בְּתוֹךְ כּוֹסוֹ, וְזוֹרְקוֹ וְשׁוֹתֵהוּ – זוֹ מִדַּת כָּל אָדָם, שֶׁרוֹאֶה אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁמְּדַבֶּרֶת עִם שְׁכֵנֶיהָ וְעִם קְרוֹבוֹתֶיהָ וּמַנִּיחָהּ. יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁהַזְּבוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ תַּמְחוּי שֶׁלּוֹ, נוֹטְלוֹ וּמוֹצְצוֹ, וְזוֹרְקוֹ, וְאוֹכֵל אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ – זוֹ מִדַּת אָדָם רָשָׁע. שֶׁרוֹאֶה אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹצֵאת, וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ, יוֹצֵאת וּצְדָדֶיהָ פְּרוּמִין, לְבָהּ גַּס בַּעֲבָרָה, יוֹצֵאת וְטוֹוָה בַּשּׁוּק, רָצָת וּמִשְׁחֶקֶת עִם כָּל אָדָם – מִצְוָה לְגָרְשָׁהּ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד): ״כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר״ – הַכָּתוּב קָרָאוֹ ׳אַחֵר׳, שֶׁאֵינוֹ בֶּן זוּגוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, הָרִאשׁוֹן הוֹצִיאָהּ מִפְּנֵי עֶבְרָה, בָּא זֶה וְנִתְקַל בָּהּ, אִם זָכָה הַשֵּׁנִי לַשָּׁמַיִם – מוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ. אִם לָאו – לְסוֹף קוֹבְרָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן״ וְגוֹ׳, כְּדַאי הָאִישׁ הַזֶּה לְמִיתָה, שֶׁכָּנַס אִשָּׁה זוֹ לְבֵיתוֹ, הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁתָּמוּת וְיִירָשֶׁנָּה, אוֹ שֶׁתָּמוּת וְיִשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, לְסוֹף שֶׁקּוֹבַרְתּוֹ. וְכֵן הִיא שֶׁנֶּאֱמַר עֵינֶיהָ בְּבַעְלָהּ, שֶׁיָּמוּת וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר – סוֹף שֶׁקּוֹבְרָהּ.

ה,ו הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹשׁ מֵאֲחֶיהָ מִקְּרוֹבֶיהָ, לְסוֹף שֶׁקּוֹבַרְתּוֹ. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא בּוֹשָׁה מֵאָבִיו, מֵאֶחָיו מִקְּרוֹבָיו לְסוֹף שֶׁקּוֹבְרָהּ, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה לָאוִין, מִשּׁוּם (וַיִּקְרָא יט): ״בַּל תִּקֹּם״, מִשּׁוּם ״בַּל תִּטֹּר״, ״לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ״, ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, (וַיִּקְרָא כה): ״וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ״, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמְּבַטֵּל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה מִן הָעוֹלָם.

תּוֹסֶפְתָּא

ה,ז הָאוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ: ׳הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינְךָ׳ – יַעֲשֶׂה דֶּרֶךְ בְּקָשָׁה בֵּינֵיהֶן, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּשָׂרָה אִמֵּנוּ, שֶׁאָמְרָה לְאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית טז): ״יִשְׁפֹּט ה׳ בֵּינִי וּבֵינֶךָ״, אֶלָּא כְּךָ אָמְרָה לוֹ (בְּרֵאשִׁית כא): גָּרֵשׁ הָאָמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ, מִלַּמֵּד שֶׁהָיְתָה שָׂרָה אִמֵּנוּ רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל בּוֹנֶה בָּמֳסִין וְצָד חֲגָבִין וּמַקְטִירָן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אָמְרָה: שֶׁמָּא יִלְמַד יִצְחָק בְּנִי כְּךָ, וְיֵלֵךְ וְיַעֲבֹד כָּךְ, וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל בַּדָּבָר. אָמַר לָהּ: לְאַחַר שֶׁזָּכִין לוֹ לְאָדָם חָבִין לוֹ? לְאַחַר שֶׁעָשׂוּ לוֹ מַלְכָּה, אַחַר שֶׁעָשׂוּ לוֹ גְּבִירָה, וְהִכְנִיסוּהָ לְגַדֵּלָה זוֹ – נִטְרָדָנָה מִתּוֹךְ בָּתֵּינוּ? מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלֵינוּ? לֹא נִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל בַּדָּבָר?! אָמְרָה לוֹ: הוֹאִיל וְאַתָּה אוֹמֵר חְלוֹל הַשֵּׁם בַּדָּבָר הַזֶּה – יַכְרִיעַ הַמָּקוֹם בֵּין דְּבָרַי לְדִבָּרֶיךָ, הַכְרִיעַ הַמָּקוֹם בֵּין דְּבָרֶיהָ לְדִבָּרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ״, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר ׳כָּל׳, וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר ׳כָּל׳? מְלַמֵּד שֶׁהִכְרִיעַ לִשְׁנֵיהֶ וְהִכְרִיעַ לָרִאשׁוֹנָה, מַה שְׁנֵיָּה עַל אוֹדוֹת הָגָר, אַף הָרִאשׁוֹנָה עַל אוֹדוֹת הָגָר.

ה,ח דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: ״וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ וְגוֹ׳ יִטְמָא״ (וַיִּקְרָא יא), אֵינוֹ אוֹמֵר ׳טָמֵא׳ אֶלָּא ״יִטְמָא״ – לְטַמֵּא אֲחֵרִים, לְלַמֵּד כֹּכָר שֶׁנִי שֶׁמְּטַמֵּא אֶת הַשְּׁלִישִׁי, כֵּיצַד? תָּגוּר תְּחִלָּה כֹּכָר הַנּוֹגֵעַ בְּכֹכָר שְׁלִישִׁי. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּךְ הָיָה דּוֹרֵשׁ יְהוּדָה בֶּן פְּטִירִי: ״וּמִדַּתָּם מִחוּץ לָעִיר״ וְגוֹ׳ (בְּמִדְבַּר לה). וּמִקְרָא אֶחָד אוֹמֵר: ״מִקְיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב״, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר ׳אַלְפַּיִם בְּאַמָּה׳, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר ׳אֶלֶף אַמָּה׳, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר ׳אֶלֶף אַמָּה׳ שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר ׳אַלְפַּיִם בְּאַמָּה׳, וְלָמָּה נֶאֱמַר ׳אֶלֶף אַמָּה׳? וְלָמָּה נֶאֱמַר ׳אַלְפַּיִם בְּאַמָּה׳? אֶלָּא ׳אֶלֶף אַמָּה׳ – מִגְרָשׁ, ו׳אַלְפַּיִם׳ – תְּחוּם שַׁבָּת. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם עָרֵי הַלְוִיִּם, צֵא מֵהֶן אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ, נִמְצָא רְבִיעַ מִגְרָשׁ וְהִשְׁאִר שְׁדוֹת וּכְרָמִים.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת סוֹטָה פָּרָק שִׁישִׁי

ו,א רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם בֶּן פְּטִירִי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (אִיּוֹב כז, ב): ״חַי אֵל הֵסִיר מִשְׁפָּטִי וְגוֹ׳; לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאֵין אָדָם נוֹדֵר בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא אִם כֵּן אוֹהֵב אֶת הַמֶּלֶךְ. מִשֵּׁם רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (אִיּוֹב יג, טז): ״גַּם הוּא לִי לִישׁוּעָה״. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נֶאֱמַר ״יָרֵא אֱלֹהִים״ בְּאַבְרָהָם, וְנֶאֱמַר ״יָרֵא אֱלֹהִים״ בְּאִיּוֹב, מַה ״יָרֵא אֱלֹהִים״ הָאָמוּר בְּאַבְרָהָם – מֵאַהֲבָה עָשָׂה, אַף ״יָרֵא אֱלֹהִים״ הָאָמוּר בְּאִיּוֹב – מֵאַהֲבָה עָשָׂה. וּשְׁאָר כָּל הַתַּרְעוֹמוֹת הָאָמוּר בַּפָּרָשָׁה – לֹא נֶאֱמְרָה אֶלָּא מִתּוֹךְ הַמּוֹרָא.

ו,ב דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם, בִּקְּשׁוּ לוֹמַר שִׁירָה, שָׂרָתָה עֲלֵיהֶן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאָמְרוּ שִׁירָה, כֵּיצַד אָמְרוּ שִׁירָה? כְּגָדוֹל הַמַּקְרֶא אֶת הַהַלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַן עוֹנִין אַחֲרָיו עַל כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן, מֹשֶׁה אָמַר (שְׁמוֹת טו): ״אָשִׁירָה לַה׳״, וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו ״אָשִׁירָה לַה׳, מֹשֶׁה אָמַר: ״עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ״, וְהֵן אָמְרוּ: ״אָשִׁירָה לַה׳״, מֹשֶׁה אָמַר: ״ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה״ וְגוֹ׳. וְהֵן אָמְרוּ: ״אָשִׁירָה לַה׳״. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: כְּקָטָן שֶׁקּוֹרֵא אֶת הַהַלֵּל בְּבֵית הַסֵּפֶר, וְעוֹנִין אַחֲרָיו עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. מֹשֶׁה אָמַר: אָשִׁירָה לַה׳, וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: אָשִׁירָה לַה׳, מֹשֶׁה אָמַר: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ. וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: ״עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ״. מֹשֶׁה אָמַר: ״ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה״ וְגוֹ׳. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כְּסוֹפֵר הַפּוֹרֵס שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה לֵאמֹר״. וּמָה תַּלְמוּד לוֹמַר ״לֵאמֹר״? מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה פּוֹתֵחַ תְּחִלָּה בְּדָבָר, וְיִשְׂרָאֵל עוֹנִין אַחֲרָיו וְגוֹמְרִין עִמּוֹ. מֹשֶׁה אָמַר ״אָז יָשִׁיר״. וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: ״אָשִׁירָה לַה׳ כִּי גָאֹה גָּאָה״ וְגוֹ׳. מֹשֶׁה אָמַר: ״עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ״, וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. מֹשֶׁה אָמַר: ״ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה״, וְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ: ״ה׳ שְׁמוֹ״. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם, וְרָאוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם פְּגָרִים מֻתָּים וּמֻטָּלִין עַל שְׂפַת

תּוֹסֶפְתָּא

הַיָּם, אָמְרוּ כֻּלָּם שִׁירָה, עוֹלֵל מְטָל בֵּין בְּרָכַי אִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת הַשְּׁכִינָה, הִגְבִּיהַּ עוֹלֵל צְוָארוֹ וְתִינוֹק שָׁמַט פִּיו מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, וְעָנוּ כֻּלָּם שִׁירָה, וְאָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁאֲפִלּוּ עֻבָּרִין שֶׁבְּמֵעֵי אִמָּן אָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח, כז): ״בְּמַקָּהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה׳ מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל״. וּמִנַּיִן שֶׁתִּינוֹק שָׁמַט דַּד מִפִּיו וְאָמַר שִׁירָה? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ח, ג): ״מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים״ וְגוֹ׳. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֵצִיצוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, קָשְׁרוּ קְטֵגוֹר לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם (שָׁם): ״מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ׳ וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְגוֹ׳ תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ צֹנָה וַאֲלָפִים וְגוֹ׳ צִפּוֹר שָׁמַיִם״ וְגוֹ׳. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: בּוֹאוּ וּרְאוּ שִׁירָה שֶׁבָּנֵי אוֹמְרִין לְפָנַי, אַף הֵן כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אָמְרוּ גַּם כֵּן שִׁירָה, מַה שִּׁירָה אָמְרוּ? ״ה׳ אֲדוֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ וְגוֹ׳, מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים וְגוֹ׳ ה׳ אֲדוֹנֵינוּ״ וְגוֹ׳ (תְּהִלִּים ח, ב). רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: לֹא נֶאֶמְרָה פָּרָשָׁה זוֹ אֶלָּא עַל יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם לְעִנְיַן עֲקֵדָה.

ו,ג אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: אַרְבָּעָה דְּבָרִים הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ, וּדְבָרַי נִרְאִין מִדְּבָרָיו. דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא (בְּרֵאשִׁית כא, ט): ״וַתֵּרֶא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק״ – אֵין צְחוֹק הָאָמוּר כָּאן אֶלָּא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לא): ״וַיָּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׁתוּ וַיָּקוּמוּ לְצַחֵק״ – מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה אִמָּנוּ שָׂרָה רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיָה בוֹנֶה בָּמֳסִין וְצָד חֲגָבִים, וּמְעַלָּה קְטֹרֶת לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין צְחוֹק הָאָמוּר כָּאן אֶלָּא גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לט): ״בָּא אֵלַי הָעֶבֶד וְגוֹ׳ לְצַחֵק בִּי״, מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה שָׂרָה אִמָּנוּ רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל מְכַבֵּשׁ אֶת הָאֲמוֹת, וּמְעַנָּה אֶת הַנָּשִׁים. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: אֵין לְשׁוֹן צְחוֹק אֶלָּא שְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב ב): ״וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל יוֹאָב יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וִישַׂחֲקוּ לְפָנֵינוּ וְגוֹ׳ וַיָּקוּמוּ וַיַּעַבְרוּ בְּמִסְפָּר וְגוֹ׳, וַיַּחֲזִיקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ וַיִּפְּלוּ יַחְדָּיו״; מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה אִמָּנוּ שָׂרָה רוֹאָה אֶת יִשְׁמָעֵאל נוֹטֵל קֶשֶׁת וְחִצִּים, וּמְזָרֵק כְּלֵפֵי יִצְחָק שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כו): ״כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיּוֹרֶה זִקִּים וְגוֹ׳ כֵּן אִישׁ רִמָּה אֶת רֵעֵהוּ״ וְגוֹ׳. וַאֲנִי אוֹמֵר, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק הַהוּא כָּךְ. אֶפְשָׁר מִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (בְּרֵאשִׁית יח): ״כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה״ וְגוֹ׳ – יְהֵא בְּבֵיתוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים? ! אֶלָּא אֵין צְחוֹק הָאָמוּר כָּאן אֶלָּא לְעִנְיַן יְרוּשָׁה, שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד אַבְרָהָם יִצְחָק לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, הָיוּ הַכֹּל שְׂמֵחִין וְאוֹמְרִין: נוֹלַד בֵּן לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, הָיוּ הַכֹּל שְׂמֵחִין וְאוֹמְרִין: נוֹלַד בֵּן לְאַבְרָהָם! נוֹלַד בֵּן לְאַבְרָהָם! נוֹחַל אֶת הָעוֹלָם וְנוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים! וְהָיָה יִשְׁמָעֵאל מְצַחֵק בְּדַעְתּוֹ, וְאוֹמֵר: אַל תְּהוּ שׁוֹטִים! אַל תְּהוּ שׁוֹטִים! אֲנִי בְּכוֹר וַאֲנִי נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים! שֶׁמִּתְשׁוּבַת הַדָּבָר אַתָּה לָמֵד, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כא): ״כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה״ וְגוֹ׳ וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי מִדְּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

ו,ד דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא (בְּמִדְבַּר יא): ״הַצֹּאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם״. וְכִי מַסְפִּיק לָהֶם ״אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף״ וְגוֹ׳, וְכִי הוּא מַסְפִּיק לָהֶם, כְּגוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יב): ״וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה״, וְכִי אֵיזֶה קֶשֶׁה? זוֹ, אוֹ (בְּמִדְבַּר כא): ״שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים״? ! הֲוֵי אוֹמֵר: זוֹ קֶשֶׁה יוֹתֵר מִשְּׁמוֹעַ נָא הַמּוֹרִים, אֶלָּא שֶׁמְּחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בַּסֵּתֶר – מְחַסְּכִין עָלָיו. בְּגָלוּי – נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ. וְזֶה שֶׁבַּסֵּתֶר חִיסֵּךְ עָלָיו הַמָּקוֹם, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף זֶה שֶׁבַּסֵּתֶר לֹא חִיסֵּךְ עָלָיו הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא): ״עַתָּה תִּרְאֶה הֲיִקָּרֶךָּ דְּבָרִי אִם לֹא״, וַאֲנִי אוֹמֵר: חַס וְשָׁלוֹם שֶׁתִּתְעַלֶּה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל צַדִּיק זֶה, שֶׁיֹּאמַר אֵין הַמָּקוֹם מַסְפִּיק לָתֵת לָנוּ וְלִבְהֶמְתֵּנוּ, אֶפְשָׁר לְמִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בְּמִדְבַּר יב): ״לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה״ וְגוֹ׳ תַּעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיֹּאמַר אֵין הַמָּקוֹם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַסְפִּיק לָנוּ וְלִבְהֶמְתֵּנוּ? וַהֲלֹא כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, נְהַר נִילוּס מַסְפִּיק דָּגִים לָהֶם וְלַמִּצְרִים, מַסְפִּיק בְּהֵמוֹת לָהֶם וְלַמִּצְרִים, אֶלָּא לְעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא): "לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְגוֹ' עַד חֹדֶשׁ יָמִים", אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! כְּדֵּי הָגוּן לָהֶם שֶׁתִּתֵּן לָהֶם וְתָמִיתֵם? אוֹמְרִים לְאָדָם: 'טוֹל כִּכָּר וְרֵד לַשָּׁאוּל'? אוֹמְרִים לַחָמוֹר: 'טוֹל כּוֹר שְׂעוֹרִין וַנַחְתֹּךְ אֶת רֹאשְׁךָ'? יְהֵא אוֹמְרִים עָלַי וְעָלֶיךָ: אֵין בָּשָׂר מוֹצֵאת? אָמַר לוֹ: וְכִי הָגוּן לָהֶם שֶׁיֹּאמְרוּ, אֵין הַמָּקוֹם מַסְפִּיק לָנוּ וְלִבְהֶמְתֵּנוּ? אֶלָּא יֹאבַד הֵן וְאֶלֶף כֵּיוֹצֵא בָּהֶן, וְלֹא תְּהֵא יָדִי קְצָרָה לְפָנַי אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲיַד ה' תִּקְצָר" וְגוֹ'. רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל תְּפִלָּתָם, אִם תִּתֵּן לָהֶם בָּשָׂר בְּהֵמָה גַּסָּה – יֹאמְרוּ: בָּשָׂר בְּהֵמָה דַּקָּה בְּקֻשְׁנוּ! תִּתֵּן לָהֶם בָּשָׂר בְּהֵמָה דַּקָּה – יֹאמְרוּ: בָּשָׂר חַיָּה וְעוֹף אָנוּ מְבַקְּשִׁים! אִם תִּתֵּן לָהֶם בְּשַׂר חַיָּה וְעוֹפוֹת – יֹאמְרוּ: בְּשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים אָנוּ מְבַקְּשִׁים! שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "הַצֹּאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם". הֶשֵּׁיבָתוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (שָׁם): "עַתָּה תִּרְאֶה הֲיִקָּרְךָ דְּבָרִי אִם לֹא"; וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי מִדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

ו,ה דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל לג) בֶּן אָדָם יוֹשְׁבֵי הֶחָרְבוֹת הָאֵלֶּה וְגוֹ' וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר וּמָה אַבְרָהָם שֶׁלֹּא עָבַד אֶלָּא אֱלוֹהַּ אֶחָד יָרַשׁ אֶת הָאָרֶץ אָנוּ שֶׁעוֹבְדִין אֱלֹהוּת הַרְבֵּה אֵינוֹ דִין שֶׁנִּירַשׁ אֶת הָאָרֶץ.

ו,ו רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: וּמָה אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶלָּא בֵּן אֶחָד, וְהִקְרִיבוֹ – יָרַשׁ אֶת הָאָרֶץ. אָנוּ שֶׁמַּקְרִיבִין בָּנֵינוּ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים – אֵינוֹ דִין שֶׁנִּירַשׁ אֶת הָאָרֶץ? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: וּמָה אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בְּמִי לְתְלוֹת – יָרַשׁ אֶת הָאָרֶץ, אָנוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּמִי לְתְלוֹת, אֵינוֹ דִין שֶׁנִּירַשׁ אֶת הָאָרֶץ? וַאֲנִי אוֹמֵר: וּמַה אַבְרָהָם שֶׁלֹּא נִצְטַוָּה אֶלָּא מִצְוָה

הַשָּׁלֵם

יְחִידִית – יָרַשׁ אֶת הָאָרֶץ, אָנוּ שֶׁנִּצְטַוִּינוּ עַל כָּל מִצְוֹת, אֵינוֹ דִין שֶׁנִּירַשׁ אֶת הָאָרֶץ? תֵּדַע, שֶׁכֵּן תִּשְׁמַע מִתְּשׁוּבָה שֶׁהַנָּבִיא מְשִׁיבָן אַתָּה לְמַד, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל לג): "כֹּה אָמַר ה' עַל הַדָּם תֹּאכֵלוּ וְגוֹ' עֲמַדְתֶּם עַל חַרְבְּכֶם וְגוֹ' וְהָאָרֶץ תִּירָשׁוּ". "עַל הַדָּם תֹּאכֵלוּ" – זֶה אֲבֶר מִן הַחַי. "וְעֵינֵיכֶם תִּשְׂאוּ אֶל גִּלּוּלֵיכֶם" – זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. "וְדָם תִּשְׁפְּכוּ" – זוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים. "עֲמַדְתֶּם עַל חַרְבְּכֶם" – זוֹ עִנּוּי הַדִּין וְגֶזֶל. "עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה" – זוֹ מִשְׁכַּב זָכוּר. "וְאִישׁ אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ טִמֵּאתֶם" – זוֹ גִּלּוּי עֶרְוָה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ עֲלֵיהֶן בְּנֵי נֹחַ – לֹא עֲשִׂיתֶן לְפָנַי, וְאַתֶּם אוֹמְרִים נִירַשׁ אֶת הָאָרֶץ? וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי מִדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

ו,ז דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (זְכַרְיָה ח): "כֹּה אָמַר ה' צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי" וְגוֹ'. "צוֹם הָרְבִיעִי" – זֶה תִּשְׁעָה בְּתַמּוּז, שֶׁבּוֹ הֻבְקְעָה הָעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּיּוֹם הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ וַתְּבֻקַּע הָעִיר". וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רְבִיעִי? שֶׁהוּא רְבִיעִי לְחֻרְבָּנָהּ. "צוֹם הַחֲמִישִׁי" – זֶה תִּשְׁעָה בְּאָב, יוֹם שֶׁנִּשְׂרַף בּוֹ בֵּית אֱלֹקֵינוּ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲמִישִׁי? שֶׁהוּא חֲמִישִׁי לְחֻרְבָּנָהּ. "צוֹם הַשְּׁבִיעִי" – זֶה שִׁלְשָׁה בְּתִשְׁרֵי, יוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדַלְיָה בֶּן אֲחִיקָם שֶׁהֶרְגוּ יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה. לְלַמֶּדְךָ, שֶׁקָּשָׁה מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּחָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁבִיעִי? שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְחֻרְבָּנָהּ. וּמִי הֶרְגוֹ? יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה, שֶׁקָּשָׁה מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם כְּחָרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. "צוֹם הָעֲשִׂירִי" – זֶה עֶשְׂרָה בְּטֵבֵת, יוֹם שֶׁבּוֹ סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת יָדוֹ עַל יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל כד): "וַיְהִי דְּבַר ה' אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי וְגוֹ' בֶּן אָדָם כְּתָב לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה סָמַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶל יְרוּשָׁלַיִם". וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָעֲשִׂירִי? עֲשִׂירִי לֶחֻרְבָּנָהּ, וְלָמָּה נִכְתַּב

תּוֹסֶפְתָּא

כָּאן, וַהֲלֹא הָיָה רָאוּי זֶה לִכְתֹּב רִאשׁוֹן? אֶלָּא לְסֵדֶר הֶחֳדָשִׁים כְּתִקּוּנָן, וַאֲנִי אֵינִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא "צוֹם הָעֲשִׂירִי" – זֶה חֲמִשָּׁה בְּטֵבֵת, שֶׁבּוֹ בָּאתָה שְׁמוּעָה לִבְנֵי גוֹלָה שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל לג): "וַיְהִי בִּשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּעֲשִׂירִי בַּחֲמִישִׁי לַחֹדֶשׁ לְגָלוּתֵנוּ בָּא אֵלַי הַפָּלִיט לֵאמֹר הֻכְּתָה הָעִיר", וְעָשׂוּ יוֹם שִׁמּוּעָה כְּיוֹם שְׂרֵפָה, וְנִרְאִין דְּבָרֵי מִדְבָּרְיוֹ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, וְהוּא אוֹמֵר עַל רִאשׁוֹן אַחֲרוֹן וְעַל אַחֲרוֹן רִאשׁוֹן, אֶלָּא שֶׁהוּא מוֹנֶה לְסֵדֶר חֳדָשִׁים, וַאֲנִי מוֹנֶה לְסֵדֶר פָּרָעֲנִיּוֹת.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א שְׁבוּעוֹת הָעֵדוּת וְהַדַּיָּנִים הַנֶּאֱמָר בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהֵן שׁוֹמְעִים, וְאָמְרוּ לוֹ 'אֱמֶן' – הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּבִין שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין, כֵּיצַד? הֲרֵי מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לַחֲבֵרוֹ, אוֹמְרִין לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִזְדַּעְזַע כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסִינַי (שְׁמוֹת כ): "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא", וְכָל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה כְּתוּב בָּהֶן: "וְנִקָּה", וְכָאן נֶאֱמַר "לֹא יְנַקֶּה". וְכָל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וּמִכָּל הָעוֹלָם, וְיֵהָא עָוֹן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (הוֹשֵׁעַ ד): "אָלָה וְכַחֵשׁ וְגוֹ' עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ", כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְזוֹ מִמֶּנּוּ וּמִקְרוֹבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ה): "אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ", וְאֵין בְּשָׂרוֹ אֶלָּא קְרוֹבוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ נח): "וּמִבְּשָׂרְךָ אַל תִּתְעַלָּם". וְכָל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְזוֹ נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם, וְיֵהָא עָוֹן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָלָה וְכַחֵשׁ וְגוֹ', וּכְתִיב: "מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְאָמְלַל כָּל יוֹשְׁבֵי בָהּ", וְכָל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, אִם יֵשׁ לוֹ – תּוֹלִין לוֹ לְשִׁנַּיִם וּשְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, וְזוֹ נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְאַלְתַּר, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ה, ד): "הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם ה' צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלָּתוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו". "הוֹצֵאתִיהָ וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב" – זֶה הַגּוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת שֶׁאֵין לוֹ מָמוֹן אֵצֶל חֲבֵרוֹ, וְטוֹעֲנוֹ וּמַשְׁבִּיעוֹ, וְגוֹנֵב דַּעַת הַבְּרִיּוֹת. "וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁבָּע בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר" – כְּמַשְׁמָעוֹ. כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה בְּמָמוֹנוֹ, זֶה בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוּפוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְלָנָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכִלָּתוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו"; בֹּא וּרְאֵה, דְּבָרִים שֶׁאֵין הָאֵשׁ וְהַמַּיִם מְכַלֶּה אוֹתָן שְׁבוּעַת שֶׁקֶר מְכַלָּה אוֹתָן, כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה – בְּמָמוֹנוֹ, וְזֶה בְּמָמוֹנוֹ וּבְגוּפוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִלָּתוּ וְאֶת עֵצָיו" וְגוֹ'.

ז,ב אִם אָמַר: 'אֵינִי נִשְׁבָּע' – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִיָּד, וְאִם אָמַר: 'הֲרֵינִי נִשְׁבָּע', הָעוֹמְדִים שָׁם אוֹמְרִים זֶה לָזֶה (בַּמִּדְבָּר טז): "סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה".

ז,ג וּמַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בִּשְׁבוּעָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כד): "וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ", וּכְשֶׁמַּשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ אוֹמְרִין לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא עַל דַּעְתְּךָ אָנוּ מַשְׁבִּיעִין אוֹתְךָ, אֶלָּא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְדַעַת בֵּית דִּין, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהִשְׁבִּיעַ מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבוֹת מוֹאָב, אָמַר לָהֶם: לֹא עַל תְּנַאי שֶׁבִּלְבַבְכֶם אֲנִי מַשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם, אֶלָּא עַל תְּנַאי שֶׁבִּלְבָבְכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כט): "וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם וְגוֹ' כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה", אֵין לִי אֶלָּא אֶתְכֶם, מִנַּיִן לְדוֹרוֹת הַבָּאִים אֲחֲרֵיכֶם וְלַגֵּרִים שֶׁנִּתְוַסְּפוּ עֲלֵיכֶם. תַּלְמוּד לוֹמַר "וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם", אֶלָּא (שָׁם): "וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם", וְאֵין לִי אֶלָּא מִצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַר סִינַי, מִצְוֹת הָעֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ, כְּגוֹן מִקְרָא מְגִלָּה, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר (אֶסְתֵּר ט): "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ וְגוֹ' וְלֹא יַעֲבֹר" – קִיְּמוּ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ כְּבָר.

ז,ד בִּרְכַּת הַלֵּל וּשְׁמַע וּתְפִלָּה נֶאֱמָרִין בְּכָל לָשׁוֹן. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁאֵין שְׁמַע נֶאֱמַר אֶלָּא בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ו): "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" וְגוֹ'.

ז,ה בִּרְכַּת כֹּהֲנִים אֵלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים עַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם. הַכֹּל כְּשֵׁרִין

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

לַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הָאוּלָם, בֵּין תְּמִימִים בֵּין בַּעֲלֵי מוּמִין, בֵּין בַּמִּשְׁמָר שֶׁלּוֹ בֵּין בַּמִּשְׁמָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם בְּפָנָיו בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו, שֶׁלֹּא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, מִפְּנֵי שֶׁהָעָם מִסְתַּכְּלִין בּוֹ, וּכְשֵׁם שֶׁנִּשְׂיאוּת כַּפַּיִם בַּמִּקְדָּשׁ - כָּךְ נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם בַּגְּבוּלִין.

ז,ו מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא שֶׁבָּאוּ מִיַּבְנֶה לְלוּד, וְהִקְבִּילוּ אֶת פְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִפְקִיעִין, אָמַר לָהֶם: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַה חִדּוּשׁ הָיָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי! תַּלְמִידְךָ אֲנוּ, וּמִימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לָהֶם: אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה בֵּית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חִדּוּשׁ, שַׁבָּת שֶׁל מִי הָיְתָה? אָמְרוּ לוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אָמַר לָהֶם: וּבַמֶּה הָיְתָה הַגָּדָה הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: בְּפָרָשַׁת הַקָּהֵל (דְּבָרִים לא): "הַקָּהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף". אָמַר לָהֶם: מַה דָּרַשׁ בָּהּ? אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי! כָּךְ דָּרַשׁ בָּהּ: אִם אֲנָשִׁים בָּאוּ לִלְמֹד - נָשִׁים בָּאוּ לִשְׁמוֹעַ, טַפִּין לָמָּה בָּאוּ? כְּדֵי לִתֵּן שָׂכָר לְמְבִיאֵיהֶן. אָמַר לָהֶם: מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבָה הָיְתָה בְּיֶדְכֶם, וּבְקַשְׁתֶּם לְאַבֵּד מִמֶּנִּי? וְעוֹד אַחֶרֶת דָּרַשׁ (דְּבָרִים כו): "אֶת ה' הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם וַה' הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם". אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: כְּשֵׁם שֶׁעֲשִׂיתֶם אוֹתִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם הַבָּא.

ז,ז וְעוֹד דָּרַשׁ (קֹהֶלֶת י): "דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבוֹנוֹת וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסִפּוֹת נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד", לְמָה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לָדָרְבָן מַה דָּרְבָן זֶה מְכַוֵּן אֶת הַפָּרָה לִתְלָמֶיהָ, לְהָבִיא חַיִּים לָעוֹלָם, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה מְכַוְּנִים אֶת לוֹמְדֵיהֶם לַהֲבִיאָם מִדִּרְכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ג): "עֵץ חַיִּים הִיא" וְגוֹ'. אִי מַה דָּרְבָן זֶה מְטַלְטֵל, יָכוֹל אַף דִּבְרֵי תוֹרָה כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר מַסְמְרוֹת, אִי מַה מַּסְמֵר זֶה חָסֵר וְלֹא יַתִּיר, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר נְטוּעִים! מַה נְּטִיעָה פָּרָה וְרָבָה, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה פָּרִין וְרָבִין. "בַּעֲלֵי אֲסִפּוֹת" - אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁנִּכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין אֲסִפּוֹת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, וְאוֹמְרִים עַל טָמֵא טָמֵא וְעַל טָהוֹר טָהוֹר, עַל טָמֵא בִּמְקוֹמוֹ וְעַל טָהוֹר בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁמָּא יֹאמַר אָדָם בְּדַעְתּוֹ, הוֹאִיל וּבֵית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין, אִישׁ פְּלוֹנִי אוֹסֵר אִישׁ פְּלוֹנִי מַתִּיר, הֵיאַךְ אֲנִי לָמֵד תּוֹרָה מֵעַתָּה? תַּלְמוּד לוֹמַר "כֻּלָּם נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד", אֵל אֶחָד בְּרָאָן, פַּרְנָס אֶחָד כְּתָבָן, אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה". "דְּבָרִים" - 'הַדְּבָרִים' - 'אֵלֶּה הַדְּבָרִים', 'כָּל הַדְּבָרִים', כֻּלָּם נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד, אַף אַתָּה עֲשֵׂה אָזְנְךָ כְּאַפַּרְכֶּסֶת וַעֲשֵׂה לִבְּךָ חַדְרֵי חֲדָרִים, לְכְנוֹס בּוֹ דִּבְרֵי בֵית שַׁמַּאי וּדְבְרֵי בֵית הִלֵּל, וּקְנֵה לְךָ לֵב לִשְׁמוֹעַ אֶת דִּבְרֵי מְטַמְּאִין וְאֶת דִּבְרֵי מְטַהֲרִין, אֶת דִּבְרֵי אוֹסְרִין וְאֶת דִּבְרֵי מַתִּירִין, אֶת דִּבְרֵי פּוֹסְלִין וְאֶת דִּבְרֵי מַכְשִׁירִין, אָמַר לָהֶן: אֵין דּוֹר יָתוֹם שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ.

ז,ח בִּימָה שֶׁל עֵץ הָיוּ עוֹשִׂין לוֹ בְּעֲזָרָה, וְהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בְּהַר הַבַּיִת, שֶׁנֶּאֱמַר (נְחֶמְיָה ח): "וַיִּקְרָא בּוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם וְגוֹ', וַיַּעֲמֹד עֶזְרָא הַסּוֹפֵר עַל מִגְדַּל עֵץ אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לְדַבֵּר וְגוֹ', וַיִּפְתַּח עֶזְרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל הָעָם וְגוֹ', וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת ה' הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם אָמֵן אָמֵן וְגוֹ'. וְאוֹמֵר (דִּבְרֵי הַיָּמִים ב כג): "וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד עַל עַמּוּדוֹ בַּמָּבוֹא וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצוֹצְרוֹת עַל הַמֶּלֶךְ" וְגוֹ' אוֹתוֹ הַיּוֹם עָמְדוּ כֹּהֲנִים בִּגְדָרִים וּבְפָרָצוֹת, וַחֲצוֹצְרוֹת שֶׁל זָהָב בִּידֵיהֶם, וְתוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵין בְּיָדוֹ חֲצוֹצְרוֹת, אוֹמְרִין: דּוֹמֶה זֶה שֶׁאֵין הוּא כֹּהֵן. שָׂכָר גָּדוֹל הָיָה לְאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁמַּשְׁכִּירִין חֲצוֹצְרוֹת בְּדִינָר זָהָב, בּוֹ בְּיוֹם רָאָה רַבִּי טַרְפוֹן חִגֵּר עוֹמֵד וּמַתְרִיעַ בַּחֲצוֹצְרוֹת, מִשָּׁם אָמְרוּ חִגֵּר תּוֹקֵעַ בַּמִּקְדָּשׁ, מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה

הַשָּׁלֵם

תוֹסֶפְתָּא

נִתְחַיְבוּ יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה שֶׁהֶחְנִיפוּ לְאַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ.

ט. קוֹרֵא מִתְּחִלָּה (דְּבָרִים א): "אֵלֶּה הַדְּבָרִים" עַד "שָׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ", "עֲשֹׂר תְּעַשֵּׂר", "וְכִי תְכַלֶּה לְעַשֵּׂר", רַבִּי אוֹמֵר: לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַתְחִיל מֵרֹאשׁ הַסֵּפֶר, אֶלָּא שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ, עֲשֹׂר תְּעַשֵּׂר, וְכִי תְכַלֶּה לְעַשֵּׂר, וּפָרְשַׁת הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁגּוֹמֵר אֶת כֻּלָּה, וּדְרָשׁוֹת נִדְרָשׁוֹת בָּהּ וְגוֹ' עַד סוֹף (דְּבָרִים כ): "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם", זֶה הַשֵּׁם שֶׁנִּתּוּן בָּאָרוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לא): "וַיִּשְׁלַח אוֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אוֹתָם וְאֶת פִּינְחָס", מַגִּיד שֶׁפִּינְחָס מְשׁוּחַ מִלְחָמָה. וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ זֶה הָאָרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ד): "וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע" וְגוֹ'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵלּוּ בִּגְדֵי כְהוּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כט): "וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ" וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הָיוּ אֶחָד שֶׁיּוֹצֵא עִמָּהֶן לַמִּלְחָמָה, וְאֶחָד שֶׁשָּׁרוּי עִמָּהֶן בַּמַּחֲנֶה, זֶה שֶׁיּוֹצֵא עִמָּהֶן לַמִּלְחָמָה, הָיָה בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר י): "וַאֲרוֹן בְּרִית ה' נוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם" וְגוֹ', וְזֶה שֶׁשָּׁרוּי עִמָּהֶן בַּמַּחֲנֶה, זֶה שֶׁהָיָה בּוֹ שִׁבְרֵי לוּחוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יד): "וַאֲרוֹן בְּרִית ה' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִן הַמַּחֲנֶה".

ז,י פְּעָמִים יוֹצֵא וּמְדַבֵּר עִמָּהֶם, אֶחָד בַּסֵּפֶר וְאֶחָד בְּמַעֲרֶכֶי הַמִּלְחָמָה שֶׁבַּסֵּפֶר, מַה הוּא אוֹמֵר? יֵלֵךְ וְיִשְׁמַע דִּבְרֵי כֹהֵן בְּמַעֲרֶכֶי מִלְחָמָה, מַה הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כ): "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשׁוֹב לְבֵיתוֹ", נָפַל בַּיִת וּבְנָאוֹ, הֲרֵי זֶה חוֹזֵר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם חִדֵּשׁ בּוֹ דָּבָר - חוֹזֵר. וְאִם לָאו - אֵין חוֹזֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַנְשֵׁי שָׁרוֹן לֹא הָיוּ חוֹזְרִין לְבָתֵּיהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְחַדְּשִׁים אוֹתָן פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ.

ז,יא (דְּבָרִים כ): "וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ וְיָשׁוּב לְבֵיתוֹ", אֶחָד הַנּוֹטֵעַ אֶת הַכֶּרֶם וְאֶחָד חֲמִשָּׁה אִילָנֵי מַאֲכָל מֵחֲמִשֶּׁת הַמִּינִין, אֲפִלּוּ בַּחֲמֵשׁ עֶיְרוֹת - הֲרֵי זֶה חוֹזֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין לִי בְּמַשְׁמַע אֶלָּא כֶּרֶם.

ז,יב (דְּבָרִים כ): "וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה", אֶחָד הַמְאָרֵס וְאֶחָד הַמְיַבֵּם, אֲפִלּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם לַחֲמִשָּׁה אַחִין, וַאֲפִלּוּ חֲמִשָּׁה אַחִין שֶׁשָּׁמְעוּ שֵׁמֶת אֲחֵיהֶם בַּמִּלְחָמָה - כֻּלָּן חוֹזְרִין וּבְאִין, אֵין לִי אֶלָּא בָּנָה בֵּיתוֹ וְלֹא חָנָכוֹ, נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ, אֵרַס אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ, בָּנָה בַּיִת וְחִנְּכוֹ, וְלֹא שָׁהָה שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. נָטַע כֶּרֶם וְחִלְּלוֹ וְלֹא שָׁהָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. אֵרַס אִשָּׁה וּלְקָחָהּ וְלֹא שָׁהָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִנַּיִן שֶׁאֵין זְזִין מִמְּקוֹמָן? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים כד): "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה", דָּבָר זֶה בִּכְלָל הָיָה, וְלָמָּה יָצָא? לְהַקִּישׁ אֵלָיו, מַה זֶּה מֵיָחֵד שֶׁאֵרַס אִשָּׁה וּלְקָחָהּ וְלֹא שָׁהָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ שֶׁאֵין זְזִין מִמְּקוֹמוֹ - אַף כָּל כֵּן.

ז,יג לְמִדָּה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, נִזְדַּמְּנָה לְאָדָם פַּרְנָסָה יִקַּח לוֹ בַּיִת, חָזַר נִזְדַּמְּנָה פַּרְנָסָה לוֹ - יִקַּח לוֹ שָׂדֶה, חָזַר, נִזְדַּמְּנָה - יִקַּח לוֹ אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כ): "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע", וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה, וְכֵן שְׁלֹמֹה אָמַר בְּחָכְמָתוֹ (מִשְׁלֵי כד): "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" וְגוֹ'. "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - זֶה בַּיִת. "וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה" - זֶה שָׂדֶה. "אַחַר וּבְנֵיתָ בֵּיתֶךָ" - זוֹ אִשָּׁה. דָּבָר אַחֵר, "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - זוֹ מִקְרָא. "וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ" - זוֹ מִשְׁנָה. "אַחַר וּבְנֵיתָ בֵּיתֶךָ" - זֶה מִדְרָשׁ. דָּבָר אַחֵר, "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - זוֹ מִקְרָא וּמִשְׁנָה. "וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ" - זֶה מִדְרָשׁ. "אַחַר וּבְנֵיתָ בֵּיתֶךָ" - אֵלּוּ הֲלָכוֹת. דָּבָר אַחֵר, "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - זֶה מִדְרָשׁ. "וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ" - אֵלּוּ הֲלָכוֹת. "אַחַר וּבְנֵיתָ בֵּיתֶךָ" - אֵלּוּ אַגָּדוֹת. דָּבָר אַחֵר: "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - אֵלּוּ הֲלָכוֹת. "וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ" - אֵלּוּ אַגָּדוֹת. "אַחַר וּבְנֵיתָ בֵּיתֶךָ" - זוֹ תַּלְמוּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ" - זֶה מִקְרָא, מִשְׁנָה וְתַלְמוּד.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

״וְעַתָּדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ״ – אֵלּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים. ״אַחַר וּבְנִיתָ בֵּיתֶךָ״ – בֹּא דְּרֹשׁ וְקַבֵּל שָׂכָר.

ז,יד (דְּבָרִים כ): ״וְיָסְפוּ הַשּׁוֹטְרִים וְגוֹ׳ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב״ – הַמִּתְיָרֵא מִן הָעֲבֵירָה שֶׁבְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מט): ״לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עְקֵבַי יְסוֹבְבֵנִי״, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: ״מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא״ כְּמַשְׁמָעוֹ, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שׁוּב ״וְרַךְ הַלֵּבָב״, שֶׁאֲפִלּוּ גִּבּוֹר שֶׁבַּגִּבּוֹרִים וְחָזָק שֶׁבַּחֲזָקִים וְהָיָה רַחֲמָן – הָיָה חוֹזֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כ): ״וְלֹא יִמַּס אֶת לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ״. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל הַשּׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי כֹהֵן בְּמַעֲרֻכוֹת מִלְחָמָה וְאֵינוֹ חוֹזֵר, לְסוֹף שֶׁהוּא נוֹפֵל בָּהֶרֶב, וּמַפִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל בָּהֶרֶב, וּמֵגְלֶה אוֹתָם מֵאַרְצָם, וּבָאִין אֲחֵרִים וְיוֹשְׁבִין בְּאַרְצָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה״, יָכוֹל דּוֹדוֹ וּבֶן דּוֹדוֹ, נֶאֱמַר כָּאן ׳אַחֵר׳ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ׳אַחֵר׳, מַה ׳אַחֵר׳ הָאָמוּר לְהַלָּן עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַף ׳אַחֵר׳ הָאָמוּר כָּאן עוֹבֵד כּוֹכָבִים. שָׁמַע שֶׁמֵּת אָחִיו בְּמִלְחָמָה, עַד שֶׁלֹּא נָתַן בְּמַשָּׂא – חוֹזֵר, מִשֶּׁנָּתַן בְּמַשָּׂא – אֵין חוֹזֵר.

ז,טו יֵשׁ יוֹצְאִין וְחוֹזְרִין יוֹצְאִין וְאֵין חוֹזְרִין, וְיֵשׁ שֶׁאֵין יוֹצְאִין כָּל עִקָּר, כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ יוֹצְאִין וְחוֹזְרִין – נוֹתְנִין לְפַסֵּי הָעִיר, וּמְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן לַמִּלְחָמָה, וּמְתַקְּנִים אֶת הַדְּרָכִים, וּשְׂאָר כֻּלָּן – אֵין חוֹזְרִין. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ אֵין יוֹצְאִין כָּל עִקָּר, הַבּוֹנֶה בַּיִת וְחָנְכוֹ, וְלֹא שָׁהָה שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ. נָטַע כֶּרֶם וְחִלְּלוֹ, וְלֹא שָׁהָה שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אֵרַס אִשָּׁה וּלְקָחָהּ וְלֹא שָׁהָה שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הַלָּלוּ – אֵין נוֹתְנִין פַּסֵּי הָעִיר, וְאֵין מְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן לַמִּלְחָמָה, וְאֵין מְתַקְּנִים אֶת הַדְּרָכִים. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת מִלְחֶמֶת מִצְוָה, אֲבָל מִלְחֶמֶת חוֹבָה – הַכֹּל יוֹצֵא, אֲפִלּוּ חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחֻפָּתָהּ.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כז): ״וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן״, כֵּיצַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן? בְּכָל יוֹם הָיָה אָרוֹן נוֹסֵעַ אַחַר שְׁנֵי דְּגָלִים, וְהַיּוֹם נוֹסֵעַ תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ג): ״הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ עֹבֵר לִפְנֵיכֶם״. בְּכָל יוֹם הָיוּ לְוִיִּם נוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן, וְהַיּוֹם נְשָׂאוּהוּ כֹּהֲנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְהָיָה כְּנֹחַ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים״ וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים נָשְׂאוּ אֶת הָאָרוֹן, אַחַת כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, וְאַחַת כְּשֶׁסִּבְּבוּ אֶת יְרִיחוֹ, וְאַחַת כְּשֶׁהֶחֱזִירוּהוּ לִמְקוֹמוֹ.

ב. וְכֵיוָן שֶׁהוּטְבְּלוּ מִקְצָת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים בַּמַּיִם, עָמְדוּ הַמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ג): ״וַיַּעַמְדוּ הַמַּיִם״ וְגוֹ׳. וְכַמָּה גּוֹבְהָן שֶׁל מַיִם? שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל עַל שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל כְּנֶגֶד מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי אֵיזֶה קַל, אָדָם אוֹ מַיִם? הֱוֵי אוֹמֵר מַיִם קַלִּין יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם! אִם כֵּן, בָּאוּ מַיִם וְשׁוֹטְפִין אוֹתוֹ, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ הַמַּיִם מְגַדְּשִׁין וְעוֹלִין לְמַעְלָה כְּפִין עַל גַּבֵּי כֻּפִּין, כְּשֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת מִיל, עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָם כָּל מַלְכֵי הָאֱמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ה, א): ״וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה, וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם, אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה׳ אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן, מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עָבְרָם, וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וְכֵן רָחָב אָמְרָה לִשְׁלוּחֵי יְהוֹשֻׁעַ (יְהוֹשֻׁעַ ב): ״כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה׳ אֶת מֵי יַם סוּף מִפְּנֵיכֶם וְגוֹ׳ וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד״ וְגוֹ׳.

ח,ג עוֹדָם עוֹבְרִים הַיַּרְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ: עַל מְנַת כֵּן אַתֶּם נִכְנָסִין לָאָרֶץ שְׁתּוֹרִישׁוּ אֶת יוֹשְׁבֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר לג): ״וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַאֲבַדְתֶּם״ וְגוֹ׳. אִם אַתֶּם עוֹשִׂין כֵּן –מָטָב, וְאִם אֵין אַתֶּם מְקַבְּלִין – בָּאִין מַיִם וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם. עוֹדָם בַּיַּרְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ (יְהוֹשֻׁעַ ד): ״הָרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״ (שָׁם),

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

״וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם וגו׳ תַּחַת מַצָּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים״ (יְהוֹשֻׁעַ ד, ו): ״לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה״ וגו׳. סִימָן לַבָּנִים שֶׁעָבְרוּ אָבוֹת אֶת הַיַּרְדֵּן. עוֹדָם בַּיַּרְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ (שָׁם): ״שְׂאוּ לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים, הָכֵן שְׂתֵים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וַהֲעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן״. יָכוֹל בְּכָל מָלוֹן וּמָלוֹן? תַּלְמוּד לוֹמַר: – ״אֲשֶׁר תָּלִינוּ בוֹ הַלַּיְלָה״.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַבָּא חֲלַפְתָּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא, וַחֲנַנְיָא בֶּן עֲכִינַאי עָמְדוּ עַל אוֹתָן אֲבָנִים, וְשָׁעֲרוּ כָּל אַחַת וְאַחַת מִשָּׁאוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, מִכָּאן אַתָּה מְחַשֵּׁב לְאֶשְׁכּוֹל כַּמָּה הָיָה בְּאֶשְׁכּוֹל. וְכֵיוָן שֶׁעָלָה הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מִן הַיַּרְדֵּן – חָזְרוּ מֵי הַיַּרְדֵּן לְמְקוֹמָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וַיָּשׁוּבוּ מֵי הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם, וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתָיו״, נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל לְצַד אֶחָד וְאָרוֹן וְנוֹשְׂאָיו לְצַד אַחֵר. נָשָׂא אָרוֹן אֶת נוֹשְׂאָיו וְהֶעֱבִירָן בַּיַּרְדֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּם כָּל הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן ה׳ וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם״.

ח,ד נִמְצֵאתָ אַתָּה אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה מִינֵי אֲבָנִים הֵן, אַחַת שֶׁהֵקִים מֹשֶׁה עַל שִׁפַּת הַיַּרְדֵּן בְּעַרְבוֹת מוֹאָב, וְאַחַת שֶׁהֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן״. וְאַחַת שֶׁהֵקִים בַּגִּלְגָּל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאֶת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ״ וְגוֹ׳.

ח,ה כֵּיצַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ כָּתְבוּהוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: לִדְבָרֶיךָ, הָאֵיךְ לָמְדוּ אוֹתָם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֶת הַתּוֹרָה? אָמַר לוֹ: מְלַמֵּד שֶׁנִּתַּן לָהֶם בֵּינָה בְּלֵב כָּל אֻמָּה וּמַלְכוּת, וְשִׂגְּרוּ נוֹטְרִין שֶׁלָּהֶן, וְקִלְּפוּ אֶת הַסִּיד[1], וְהִשִּׂיאוּ אֶת הַכְּתָב מִגַּבֵּי הָאֲבָנִים בְּשִׂבְעִים לָשׁוֹן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְחַתֵּם גִּזַּר דִּינָן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְבָאֵר שַׁחַת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַל הַסִּיד כָּתְבוּ. כֵּיצַד? כִּידּוּהוּ וְסִידּוּהוּ בְּסִיד, וְכָתְבוּ עָלָיו אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן, וְכָתְבוּ לְמַטָּה (דְּבָרִים כ): ״לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יְלַמְּדוּ אֶתְכֶם״ וְגוֹ׳, אִם אַתֶּם חוֹזְרִין בָּכֶם – אָנוּ מְקַבְּלִין אֶתְכֶם.

ו. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים נַעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, וּבָאוּ לְהַר גְּרִיזִים וּלְהַר עֵיבָל יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים מִיל, וְלֹא הָיָה בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמֹד בִּפְנֵיהֶם, וְכָל הָעוֹמֵד בִּפְנֵיהֶם – מִיַּד נִתְרַז, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): ״אֶת אֵימָתִי אֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ וְהַמֹּתִי אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר תָּבֹא בָהֶם״. וְאוֹמֵר (שְׁמוֹת טו): ״תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד וגו׳ עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ ה׳״ – זוֹ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה. ״עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ״ – זוֹ בִּיאָה שְׁנִיָּה. אֱמוֹר מֵעַתָּה: רְאוּיִן הָיוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֵס בְּבִיאָה שְׁנִיָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁנַּעֲשׂוּ נִסִּים עַל הַיָּם, אֶלָּא שֶׁגָּרַם הַחֵטְא. וְאַחַר כָּךְ הֵבִיאוּ אֲבָנִים וּבָנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְסִידּוּהוּ בַּסִּיד, וְכָתְבוּ עֲלֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בָּאֵר הֵיטֵב״. וְהֶעֱלוּ עָלָיו עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, וְיָשְׁבוּ וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְקִפְּלוּ אֶת הָאֲבָנִים, וּבָאוּ וְלָנוּ בִּמְקוֹמָן, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ד): ״וְהַעֲבַרְתֶּם אִתָּם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן״. יָכוֹל בְּמָלוֹן, תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר תָּלִינוּ בוֹ הַלַּיְלָה״. וּכְתִיב (שָׁם): ״וְאֶת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ״; הָא לְמַדְתָּ, שֶׁבַּגִּלְגָּל הֶעֱמִידוּם.

ז. כֵּיצַד אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת? שִׁשָּׁה שִׁבְטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים וְשִׁשָּׁה שִׁבְטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבָל, וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן עוֹמְדִים לְמַטָּה בָּאֶמְצַע, הַכֹּהֲנִים מְקַיְּפִין אֶת הָאָרוֹן, וְהַלְוִיִּם אֶת הַכֹּהֲנִים, וְכָל יִשְׂרָאֵל מִכָּאן וּמִכָּאן, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ ח): ״וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו עוֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לָאָרוֹן״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״חֶצְיוֹ אֶל מוּל הַר גְּרִיזִים וְחֶצְיוֹ אֶל מוּל הַר עֵיבָל״? מְלַמֵּד שֶׁשִּׁלּוּחֵי הַר גְּרִיזִים מְרֻבִּין מִשִּׁלּוּחֵי

[1] פֵּרוּשׁ: שֶׁהָיָה הַסִּיד לְמַעְלָה מִן הַכְּתָב (הַגְּרָ״א).

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַר עֵיבָל, מִפְּנֵי שֶׁמְּקֻצָּת שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי לְמַטָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לוֹמַר לֵוִי לְמַטָּה, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַעְלָה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לֵוִי לְמַעְלָה, שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַטָּה, אֱמוֹר מֵעַתָּה: זְקֵנֵי כְהֻנָּה וּלְוִיָּה לְמַטָּה, וּשְׁאָר לְמַעְלָה. רַבִּי יאשִׁיָּה אוֹמֵר: הָרְאוּיִן לְשֶׁרֶת עוֹמְדִין לְמַטָּה, וְשֶׁאֵין רְאוּיִן לְשֶׁרֶת עוֹמְדִין לְמַעְלָה, הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים וּפָתְחוּ בִּבְרָכָה: ״בָּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת ה׳ מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ״, וְהָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ עוֹנִין וְאוֹמְרִין אָמֵן. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל, וּפָתְחוּ בְּקִלָּלָה (דְּבָרִים כז): ״אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה״ וְגוֹ׳, וְהָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ עוֹנִין אָמֵן. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים, פָּתְחוּ בִּבְרָכוֹת: ״בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה״. כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל פָּתְחוּ בְּקִלָּלוֹת (שָׁם): ״אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יָקִים״ וְגוֹ׳. אָרוּר בְּכָלָל אָרוּר בְּפָרָט, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת, אַרְבַּע עַל אַרְבַּע – הֲרֵי שְׁמוֹנָה עַל שְׁמוֹנָה, הֲרֵי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה, וְשֶׁלֹּשׁ כְּרֵתוֹת עִם כָּל אַחַת וְאַחַת – הֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה כְּרֵתוֹת. וְכֵן בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹצִיא שֶׁל הַר גְּרִיזִים וְשֶׁל הַר עֵיבָל, וּמֵבִיא שֶׁל אֹהֶל מוֹעֵד, וְאֵין לְךָ כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלָיו בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה כְּרֵתוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ אָמַר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵין לְךָ כָּל דָּבָר וְדָבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלָיו חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כְּרֵתוֹת, כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי: אִם לְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ, שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין כָּל דָּבָר וְדָבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלָיו שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה כְּרֵתוֹת. וְיֵשׁ עִם כָּל אַחַת וְאַחַת מֵהֶן – שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פָּרָק תְּשִׁיעִי

א. נִמְצָא בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, הָיוּ עוֹרְפִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כא): ״כִּי יִמָּצֵא חָלָל״ וְגוֹ׳, לְרַבּוֹת עֵבֶר הַיַּרְדֵּן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכָלָן אִם הָיָה חָלָל – הָיוּ עוֹרְפִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִי אַתָּה מוֹדֶה, שֶׁאִם הָיָה חָנוּק וּמֻטָּל בָּאַשְׁפָּה, שֶׁאֵין עוֹרְפִין, לְכָךְ נֶאֱמַר חָלָל, אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר נוֹפֵל? אֶלָּא שֶׁאֲפִילּוּ הָרוּג וְתָלוּי בָּאִילָן – לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, שֶׁאֲפִילּוּ נִמְצָא בַּעֲלִיל – לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, שֶׁמִּצְוָה לַעֲסֹק בְּמִדְיָדָה.

ב. כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ? שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹצְאִין וְנוֹטְלִין סִימָנִים, וְחוֹפְרִין וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וּמְצַיְּנִין אֶת מְקוֹמוֹ, עַד שֶׁיָּבוֹאוּ לְבֵית דִּין שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית וּמוֹדְדִין.

ג. נִמְצָא סָמוּךְ לַסָּפָר, בְּעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, אוֹ בְּעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין – מוֹדְדִין לְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין. אִם הָיָה עִיר עוֹבְדֵי כוֹכָבִים בֵּינְתַיִם, אוֹ סְמוּכָה לִירוּשָׁלַיִם – לֹא הָיוּ מוֹדְדִין אֶלָּא מַנִּיחָה אוֹתָהּ וּמוֹדְדִין לָהּ חוּצָה.

ד. מְקוֹם גִּתָּהּ וּתְפִיסָתָהּ – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה, כַּמָּה הִיא תְּפִיסָתָהּ? אַרְבָּעִים. רַבִּי אוֹמֵר: חֲמִשִּׁים אַמָּה.

ה. הַזְּקֵנִים אוֹמְרִים (דְּבָרִים כא): ״יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ״. כֹּהֲנִים אוֹמְרִים (שָׁם): ״כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָה ה׳״ וְגוֹ׳. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת (שָׁם): ״וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם״. שִׁלְשָׁה דְּבָרִים – מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (בְּמִדְבַּר יג): ״בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ״ – אָמַר יְהוֹשֻׁעַ. כָּלֵב אָמַר (שָׁם): ״עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אוֹתָהּ״. מְרַגְּלִים אָמְרוּ (שָׁם): ״אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ״; שְׁלוּשָׁה דְּבָרִים זֶה בְּצַד זֶה – מִי שֶׁאָמַר זֶה, לֹא אָמַר זֶה. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית לח): ״וַתֹּאמֶר הַכֵּר נָא לְמִי הַחוֹתֶמֶת״ וְגוֹ׳ – אָמְרָה תָּמָר. (שָׁם): ״צָדְקָה מִמֶּנִּי״ – אָמַר יְהוּדָה. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת (שָׁם): ״וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ״ – שְׁלוּשָׁה דְּבָרִים זֶה בְּצַד זֶה, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה, וּמִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל א ד): ״אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה״ – אָמְרוּ כְּשֵׁרִין שֶׁבָּהֶן. רְשָׁעִים שֶׁבָּהֶן אָמְרוּ (שָׁם): ״אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים״ וְגוֹ׳. לִישָׁנָא אַחֲרָת, עֶשֶׂר מַכּוֹת הָיוּ לוֹ, וְשָׁלְמוּ עֶשֶׂר מַכּוֹתָיו בְּמִצְרַיִם -גִּבּוֹרִים שֶׁבָּהֶן אָמְרוּ. (שָׁם): ״הִתְחַזְּקוּ וִהְיוּ לַאֲנָשִׁים״ – פְּלִשְׁתִּים, שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים זֶה בְּצַד זֶה. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ה): ״בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה״ וְגוֹ׳ – אָמְרָה אִמּוֹ שֶׁל סִיסְרָא. וּמִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. (שָׁם) חֲכָמוֹת – שָׁרוֹתֶיהָ אָמְרוּ. הֲלֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל כֵּן יֹאבְדוּ כָּל אוֹיְבֵךְ ה׳ – אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ; שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים זֶה בְּצַד זֶה, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (יִרְמְיָהוּ כו): ״מִיכָה הַמּוֹרַשְׁתִּי הָיָה נָבִיא בִּימֵי חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה״, וּמַה הָיָה מִתְנַבֵּא? (שָׁם): ״וַיֹּאמֶר אֶל כָּל עַם יְהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה׳ צְבָאוֹת צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ וִירוּשָׁלַיִם עִיִּים תִּהְיֶה, וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת יַעַר״. ״הֶהֱמֵת הֱמִיתוּהוּ״ – חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה. ״הֲלֹא יָרֵא אֶת ה׳ וַיְחַל אֶת פְּנֵי ה׳ וַיִּנָּחֶם ה׳ עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים רָעָה גְּדוֹלָה עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ״ – אוֹמְרִים כְּשֵׁרִים שֶׁבָּהֶם. רְשָׁעִים שֶׁבָּהֶן אָמְרוּ (שָׁם): ״וְגַם אִישׁ הָיָה מִתְנַבֵּא בְּשֵׁם ה׳ אוּרִיָּה בֶּן שְׁמַעְיָהוּ מִקִּרְיַת הַיְעָרִים וַיִּתְנַבֵּא עַל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְעַל הָעִיר הַזֹּאת כְּכָל דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ וְגוֹ׳, וַיִּשְׁמַע אוּרִיָּהוּ וַיִּירָא וַיִּבְרַח וַיָּבֹא מִצְרָיִם וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים אֲנָשִׁים מִצְרַיִם וְגוֹ׳, וַיְבִיאוּהוּ אֶל הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וַיַּכֵּהוּ בַּחֶרֶב״ וְגוֹ׳. אָמְרוּ כְּשֵׁם שֶׁאוּרִיָּהוּ נִתְנַבֵּא וְנֶהֱרַג – כָּךְ יִרְמְיָהוּ חַיָּב לֵהָרֵג, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״אַךְ יַד אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן הָיְתָה אֶת יִרְמְיָהוּ לְבִלְתִּי תֵּת אוֹתוֹ בְּיַד הָעָם לַהֲמִיתוֹ״, כָּל פָּרָשָׁה זוֹ עִרְובֵי דְּבָרִים, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (נַחוּם א): ״מַשָּׂא נִינְוֵה סֵפֶר חֲזוֹן נַחוּם הָאֶלְקֹשִׁי אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם ה׳ נוֹקֵם וְגוֹ׳, ה׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדַל כֹּחַ וְגוֹ׳ נוֹעֵר בַּיָּם וְגוֹ׳, כָּל פָּרָשָׁה זוֹ עִרְובֵי דְּבָרִים, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (תְּהִלִּים נח): ״לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם הַאֻמְנָם אֵלֶם צֶדֶק וְגוֹ׳, אַף בְּלֵב עוֹלוֹת וְגוֹ׳, זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם״ וְגוֹ׳; כָּל הַפָּרָשָׁה זוֹ עִרְובֵי דְּבָרִים, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (שִׁיר הַשִּׁירִים ח): ״תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ״; אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (שָׁם): ״שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ״ וְגוֹ׳. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (שָׁם): ״כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה״ – אָמְרוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה׳.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק עֶשִׂירִי

א. בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיקִים בָּאִין לָעוֹלָם – טוֹבָה בָּאָה לָעוֹלָם וּפַרְעָנִיּוֹת מִסְתַּלְּקוֹת מִן הָעוֹלָם. וּכְשֶׁנִּפְטָרִים מִן הָעוֹלָם – פַּרְעָנִיּוֹת בָּאָה לָעוֹלָם וְטוֹבָה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם. בִּזְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּאִין לָעוֹלָם – פַּרְעָנִיּוֹת בָּאָה לָעוֹלָם וְטוֹבָה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּסְתַּלְּקִין מִן הָעוֹלָם – טוֹבָה בָּאָה לָעוֹלָם וּפַרְעָנִיּוֹת מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם. וּמִנַּיִן שֶׁכְּשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּאִין לָעוֹלָם טוֹבָה בָּאָה לָעוֹלָם וּפַרְעָנִיּוֹת מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ה): ״וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂינוּ״ וְגוֹ׳. וּמִנַּיִן וּכְשֶׁנִּפְטָרִין מִן הָעוֹלָם פַּרְעָנִיּוֹת בָּאָה לָעוֹלָם וְטוֹבָה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם? שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ נז): ״הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב״. וְאוֹמֵר (שָׁם): ״יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל״ וְגוֹ׳. הוֹלֵךְ שָׁלוֹם אֶל הַקֶּבֶר. וְאוֹמֵר (שָׁם): ״וְאַתֶּם קִרְבוּ הֵנָּה בְּנֵי עוֹנֵנָה זֶרַע מְנָאֵף״ וְגוֹ׳. וּמִנַּיִן כְּשֶׁהָרְשָׁעִים בָּאִין לָעוֹלָם? פַּרְעָנִיּוֹת בָּאָה לָעוֹלָם וְטוֹבָה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם? שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא): ״בְּבֹא רָשָׁע בָּא גַּם בּוּז״ וְגוֹ׳. וּמִנַּיִן שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּלְּקִין מִן הָעוֹלָם טוֹבָה בָּאָה לָעוֹלָם וּפַרְעָנִיּוֹת מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם? שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה״. וְאוֹמֵר (דְּבָרִים יג): ״לְמַעַן יָשׁוּב ה׳ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ״ וְגוֹ׳ כָּל זְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם – חֲרוֹן אַף לָעוֹלָם, אָבְדוּ מִן הָעוֹלָם – נִסְתַּלֵּק חֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם. וְלֹא שֶׁהַצַּדִּיקִים תּוֹלִין לָעוֹלָם בְּחַיֵּיהֶן בִּלְבַד, אֶלָּא אַף אַחֲרֵי מִיתָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ז): ״וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמֵי הַמַּבּוּל״ וְגוֹ׳. וּמַה טִּיבָן שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַלָּלוּ? אֵלּוּ שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוֹ שֶׁל מְתוּשֶׁלַח הַצַּדִּיק שֶׁעִכְּבוּ אֶת הַפְּרָעָנִיּוּת מִלָּבֹא לָעוֹלָם, לְכָךְ נֶאֱמַר: ״וַיְהִי לִשְׁבְעַת הַיָּמִים״. דָּבָר אַחֵר: מַה טִּיבָן שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַלָּלוּ? מְלַמֵּד שֶׁנִּתַּן לָהֶם הַמָּקוֹם שִׁבְעַת יָמִים לְאַחַר גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ, לְכָךְ נֶאֱמַר: ״וַיְהִי לִשְׁבְעַת הַיָּמִים״. דָּבָר אַחֵר, ״וַיְהִי לִשְׁבְעַת הַיָּמִים״, מַה טִּיבָן שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַלָּלוּ? מְלַמֵּד שֶׁשִּׁינָּה לָהֶם הַמָּקוֹם סִדּוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהָיְתָה חַמָּה יוֹצֵאת בַּמַּעֲרָב וְשׁוֹקַעַת בַּמִּזְרָח, לְכָךְ נֶאֱמַר: ״וַיְהִי לִשְׁבְעַת הַיָּמִים״. דָּבָר אַחֵר, מַה טִּיבָן שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַלָּלוּ? מְלַמֵּד שֶׁנִּתַּן לָהֶם הַמָּקוֹם שִׁבְעַת יָמִים מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, וְיָשְׁבוּ וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ. וְהֵרָאָם מֵעֵין הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל כָּךְ לָמָּה? כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ וְיֵדְעוּ מַה אָבְדוּ.

ב. כָּל זְמַן שֶׁהָיָה אַבְרָהָם קַיָּם - הָיָה שֹׂבַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כד): ״וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל״, מִשֶּׁמֵּת אַבְרָהָם (שָׁם): ״וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ״. בָּא יִצְחָק - הָיָה שֹׂבַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו): ״וַיִּזְרַע יִצְחָק״ וְגוֹ׳. כָּל זְמַן שֶׁאַבְרָהָם הָיָה קַיָּם - הָיָה הַבְּאֵרוֹת נוֹבְעוֹת מַיִם, מִשֶּׁמֵּת אַבְרָהָם מַה הוּא אוֹמֵר? (שָׁם): ״וְכָל הַבְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ״ וְגוֹ׳. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְאֵין נוֹבְעוֹת מַיִם אֵינָם אֶלָּא תַּקָּלָה לָנוּ מִפְּנֵי הַגִּיסוֹת, עָמְדוּ וְסָתְמוּ, בָּא יִצְחָק, הָיוּ הַבְּאֵרוֹת נוֹבְעוֹת מַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרוֹת הַמַּיִם וְגוֹ׳ וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי״ וְגוֹ׳.

ג. כָּל זְמַן שֶׁהָיָה יִצְחָק קַיָּם - הָיְתָה בְּרָכָה לְזֶרַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו): ״וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא״ וְגוֹ׳, עַד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב לַאֲרַם נַהֲרַיִם לֹא נִתְבָּרֵךְ בֵּיתוֹ שֶׁל לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ל): ״כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ ה׳ אוֹתְךָ לְרַגְלָי״. וְאוֹמֵר (שָׁם): ״נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי ה׳ בִּגְלָלֶךָ״. עַד שֶׁלֹּא יָרַד יוֹסֵף לְמִצְרַיִם - לֹא נִתְבָּרֵךְ בֵּיתוֹ שֶׁל פּוֹטִיפַר, מִשֶּׁיָּרַד, מַהוּ אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית לט): ״וַיְבָרֶךְ ה׳ אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף״, עַד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב

הַשָּׁלֵם

לְמִצְרַיִם הָיָה רָעָב, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מה): ״כִּי זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳, מִשֶּׁיָּרַד מַהוּ אוֹמֵר? (בְּרֵאשִׁית מו): ״הֵא לָכֶם זֶרַע וּזְרָעֻתָם אֶת הָאֲדָמָה״. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: כֵּיוָן שֶׁמֵּת יַעֲקֹב אָבִינוּ, חָזַר הָרָעָב לְיוֹשְׁנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית נ): ״וְעַתָּה אַל תִּירְאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם״ וְגוֹ׳, נֶאֱמַר כָּאן כִּלְכּוּל, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כִּלְכּוּל, מַה כִּלְכּוּל הָאָמוּר לְהַלָּן - רָעָב, אַף כִּלְכּוּל הָאָמוּר כָּאן - רָעָב, כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יוֹסֵף וְשִׁבְטוֹ קַיָּמִים - הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְנַהֲגִים בִּגְדֻלָּה וְכָבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א): ״וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ״ וְגוֹ׳, מִשֶּׁמֵּת, מַהוּ אוֹמֵר? ״וַיָּמָת יוֹסֵף וְגוֹ׳, וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ וְגוֹ׳, הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ״ וְגוֹ׳.

מַסֶּכֶת סוֹטָה פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

א. כָּל זְמַן שֶׁהָיְתָה מִרְיָם קַיֶּמֶת - הָיְתָה בְּאֵר מְסַפֶּקֶת אֶת יִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁמֵּתָה מִרְיָם מַה אוֹמֵר? (בְּמִדְבַּר כ): ״וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם״ וְגוֹ׳, וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה - שֶׁנִּסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר. כָּל זְמַן שֶׁהָיָה אַהֲרֹן קַיָּם עָמוּד עָנָן מְנַהֵיג אֶת יִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁמֵּת אַהֲרֹן מַהוּ אוֹמֵר (בְּמִדְבַּר כא): ״וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב״ וְגוֹ׳, נַעֲשׂוּ יָדַיִם לְאוֹתוֹ רָשָׁע וּבָא וְנִלְחַם אֶת יִשְׂרָאֵל, אָמַר: אַיֵּה הָלַךְ הַתַּיָּר שֶׁלָּהֶם הַמַּכְבִּישׁ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ.

ב. כָּל זְמַן שֶׁהָיָה מֹשֶׁה קַיָּם - הָיָה מָן יוֹרֵד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁמֵּת מֹשֶׁה מַהוּ אוֹמֵר? (יְהוֹשֻׁעַ ה): ״וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת״, וְלֹא שֶׁהַמָּן הָיָה תּוֹלֶה לָהֶם בְּחַיָּיו אֶלָּא אַף בְּמִיתָתוֹ, שֶׁמִּן הַמָּן שֶׁלָּקְטוּ בְּיוֹם שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, אָכְלוּ הַיְמֵנוּ מִשְׁבָּעָה בַּאֲדָר וְעַד שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן שִׁלְשִׁים וְתִשְׁעָה יָמִים עַד שֶׁהִקְרִיבוּ אֶת הָעֹמֶר בַּגִּלְגָּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טז): ״וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד בּוֹאָם אֶל אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת״, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר ״עַד בּוֹאָם״, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״עַד בּוֹאָם אֶל קְצֵה אֶרֶץ כְּנַעַן״, אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁמִּן הַמָּן שֶׁלָּקְטוּ בְּיוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ מֹשֶׁה אָכְלוּ הַיְמֵנוּ, מִשִּׁבְעָה בַּאֲדָר וְעַד שִׁשָּׁה עָשָׂר

תּוֹסֶפְתָּא

בְּנֵיסָן שִׁלְשִׁים וְתִשְׁעָה יוֹם עַד שֶׁהִקְרִיבוּ עֹמֶר בַּגִּלְגָּל, לֹא פְּסַק הַמָּן, וְלֹא רָצוּ לֶאֱכֹל מִתְּבוּאַת אֶרֶץ כְּנַעַן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לְעַבְדּוֹ: מְזֹג לִי בְּחַמִּין, אָמַר לוֹ: אֵין כָּאן חַמִּין. אָמַר לוֹ: אִם לָאו, מְזֹג לִי בְּצוֹנֵן, לְהוֹדִיעֲךָ כַּמָּה הָיָה יָפֶה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאִלּוּ יָרַד מָן לְיִשְׂרָאֵל לֹא אָכְלוּ מִתְּבוּאַת אֶרֶץ כְּנַעַן. שָׁנָה שֶׁיָּצְאוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּאִיָּר יָרַד מָן לְיִשְׂרָאֵל, וּבְשִׁבְעָה בַּאֲדָר פָּסַק מִלְּיָרֵד. אוֹתוֹ הַיּוֹם מֵת מֹשֶׁה, וּבְשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן כְּלָה מַה שֶּׁבִּיָּדָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאַת אֶרֶץ כְּנַעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא". דָּבָר אַחֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? (שם): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה". וַהֲלֹא חֲסֵרִין שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֶלָּא שֶׁאָכְלוּ עוּגוֹת מַצּוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ בְּיָדָן מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיָה יָפוֹת לָהֶם כְּמָן.

ג. וּמִנַּיִן שֶׁבְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר נוֹלַד מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לא): "וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם", שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר "הַיּוֹם", וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַיּוֹם'? מְלַמֵּד שֶׁהַיּוֹם מָלְאוּ שְׁנוֹתָיו. דָּבָר אַחֵר, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "הַיּוֹם"? מְלַמֵּד שֶׁהֵן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה מְכֻוָּנוֹת מִיּוֹם לְיוֹם. דָּבָר אַחֵר, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'הַיּוֹם', מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים שְׁנוֹתָן שֶׁל צַדִּיקִים בְּרָצוֹן וּבְשִׂמְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): "אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא", וּמִנַּיִן שֶׁבְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה? שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לד): "וַיִּבְכּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם" וְגוֹ'. (יְהוֹשֻׁעַ א): "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וְגוֹ' וַעֲתָּה קוּם עֲבוֹר וְגוֹ' וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת שׁוֹטְרֵי הָעָם לֵאמֹר עִבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְגוֹ', וְאוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ד): "וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן" וְגוֹ', צֵא מִמְּנוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה לְמַפְרֵעַ, וְאַתָּה מוֹצֵא שֶׁבִּשְׁבְעָה בַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה.

ד. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם נִתְמַנּוּ לָהֶן שִׁלְשָׁה פַּרְנָסִים טוֹבִים, אֵלּוּ הֵן: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם, בִּזְכוּתָן נִתְּנוּ לָהֶם שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת - בְּאֵר וְעַמּוּד עָנָן וּמָן. בְּאֵר - בִּזְכוּת מִרְיָם. עַמּוּד עָנָן - בִּזְכוּת אַהֲרֹן. מָן - בִּזְכוּת מֹשֶׁה. מֵתָה מִרְיָם - בָּטְלָה הַבְּאֵר, וְחָזְרָה בִּזְכוּת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. מֵת אַהֲרֹן - בָּטֵל עַמּוּד הֶעָנָן, וְחָזְרוּ שְׁנֵיהֶם בִּזְכוּת מֹשֶׁה. מֵת מֹשֶׁה - בָּטְלוּ שְׁלָשְׁתָּן וְלֹא חָזְרוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה יא): "וַאֲכַחִיד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרוֹעִים בְּיֶרַח אֶחָד" וְגוֹ', וְהַצָּרָעָה לֹא עָבְרָה אֶת הַיַּרְדֵּן, אֶלָּא עָמְדָה עַל שִׂפַת הַיַּרְדֵּן וְזָרְקָה בָּהֶן מָרָה.

ה. כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ יְהוֹשֻׁעַ וְהַזְּקֵנִים קַיָּמִים לֹא עָמַד שִׁיקֻּרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הִזִּיקוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ב): "וַיַּעַבְדוּ הָעָם אֶת ה' כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכֹל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הֶאֱרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ", מִשֶּׁמֵּת יְהוֹשֻׁעַ וְהַזְּקֵנִים, מַהוּ אוֹמֵר? (שׁוֹפְטִים ג): "וַיַּעַבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם שְׁמוֹנֶה שָׁנִים"; לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רִשְׁעָתַיִם? ד שֶׁעָשָׂה שְׁתֵּי רִשְׁעוּת, אַחַת שֶׁנִּשְׁתַּעְבֵּד בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וְאַחַת שֶׁעָבַר עַל הַשְּׁבוּעָה.

ו. כָּל זְמַן שֶׁהָיָה שְׁמוּאֵל קָטֹן - הָיוּ פְּלִשְׁתִּים נוֹפְלִים בְּיַד יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א ז): "וַתְּהִי יַד ה' בַּפְּלִשְׁתִּים כָּל יְמֵי שְׁמוּאֵל", מִשֶּׁמֵּת שְׁמוּאֵל, מַהוּ אוֹמֵר? (שְׁמוֹת כה): "וַיָּמָת שְׁמוּאֵל וַיֵּאָסְפוּ וַיִּקָּבְצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל", כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וּשְׁמוּאֵל מֵת" וְגוֹ', וּכְתִיב: "וַיָּמָת שְׁמוּאֵל" וְגוֹ', אֶלָּא שְׁמוּאֵל, מֵת - זוֹ מִיתָה וַדַּאי. וַיָּמָת שְׁמוּאֵל - לְעִנְיָנוֹ שֶׁל שָׁאוּל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שם): "וַיֹּאמֶר לָהּ מַה תָּאֳרוֹ וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עוֹלֶה", שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁלֹּא מֵת שְׁמוּאֵל, אֶלָּא מֵת הוּא, וְאוֹמֵר (שְׁמוֹת כח): "וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרוּהוּ בָּרָמָה בְּעִירוֹ"; וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁהָרָמָה עִירוֹ? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁסָּפְדוּהוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּדֶרֶךְ שֶׁסָּפְדוּהוּ בָּרָמָה.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ז. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר? (שְׁמוּאֵל-א י, ב): ״בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי וְגוֹ׳ בְּצֶלְצַח״, הֵיכָא מְצִינוּ שֶׁנִּקְבְּרָה רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִין בְּצֶלְצַח? וַהֲלֹא לֹא נִקְבְּרָה אֶלָּא בְּבֵית לֶחֶם חֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לה): ״וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת״, וְאֵין אֶפְרָת אֶלָּא חֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ה): ״וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה צָעִיר לִהְיוֹת בְּאַלְפֵי יְהוּדָה״, אֶלָּא אָמַר לוֹ, עַכְשָׁו שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר עִמְּךָ הִנָּם עַל קְבָרוֹת רָחֵל אַתָּה הוֹלֵךְ, וְהֵן בָּאִין, וּמוֹצֵא אַתָּה אוֹתָן בִּגְבוּל בִּנְיָמִן בְּצֶלְצַח. כֵּיוֹצֵא בְּדָבָר אַתָּה אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל א כב): ״וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בְּגִבְעָה תַּחַת הָאֶשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ״, אִם בַּגִּבְעָה אֵין בָּרָמָה, וְאִם בָּרָמָה אֵין בַּגִּבְעָה, אֶלָּא מִי מַעֲמִיד רַגְלֵי שֶׁל שָׁאוּל בַּגִּבְעָה? בֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמְתִי. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (תְּהִלִּים קכב): ״עוֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָיִם״, אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן? אֶלָּא מִי מַעֲמִיד רַגְלֵינוּ בַּמִּלְחָמָה? בָּתֵּי דִינִין שֶׁל דָּוִד שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (זְכַרְיָה יד): ״יְסוֹב כָּל הָאָרֶץ כָּעֲרָבָה מִגֶּבַע לְרִמּוֹן נֶגֶב יְרוּשָׁלָיִם״; וַהֲלֹא נֶגֶב יְרוּשָׁלַיִם מִישׁוֹר הָיָה, וְגֶבַע וְרִמּוֹן מָקוֹם טְרָשִׁין וְקַפְקָסִין? אֶלָּא מַה גֶּבַע וְרִמּוֹן עֲתִידוֹת לִהְיוֹת מִישׁוֹר נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם, כָּךְ כָּל אֲרָצוֹת עֲתִידוֹת לִהְיוֹת מִישׁוֹר נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם.

ח. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל-ב כא): ״וְאֶת חֲמֵשֶׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל וְגוֹ׳ הַמְּחֹלָתִי״, הֵיכָן מְצִינוּ שֶׁנָּתְנָה מִיכַל לְעַדְרִיאֵל הַמְּחֹלָתִי? וַהֲלֹא לֹא נָתְנָה אֶלָּא לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ אֲשֶׁר מִגַּלִּים? שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א כה): ״וְשָׁאוּל נָתַן אֶת מִיכַל בַּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ״, אֶלָּא מַקִּישׁ נְשׂוֹאֵי מִיכַל לְנְשׂוֹאֵי מֵרַב, מַה נְּשׂוֹאֵי מֵרַב בַּעֲבֵרָה – אַף נְשׂוֹאֵי מִיכַל לְפַלְטִי בֶּן לַיִשׁ בַּעֲבֵרָה הָיָה.

ט. שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי יוֹסֵי: הָאֵיךְ נָשָׂא דָּוִד אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. אָמַר לָהֶן: לְאַחַר מִיתַת מֵרַב נְשָׂאָהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר:

הַשָּׁלֵם

שֶׁלֹּא הָיוּ קְדוּשִׁיו קְדוּשִׁין גְּמוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל ב ג): ״וְתָנָה אֶת אִשְׁתִּי לִי״ וְגוֹ׳. כְּשֵׁם שֶׁלֹּא הָיוּ קְדוּשָׁיו קְדוּשִׁין גְּמוּרִים, כָּךְ לֹא הָיוּ נְשׂוֹאָיו נְשׂוּאִין גְּמוּרִים. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שְׁמוּאֵל ב כא) ״וְאֶת חֲמֵשֶׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל וְגוֹ׳ הַמְּחֹלָתִי״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל ב ו): ״וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ וָלָד עַד יוֹם מוֹתָהּ״, כֵּיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַלָּלוּ? אֱמוֹר מֵעַתָּה, בָּנִים שֶׁל מֵרַב הָיוּ, יְלָדָהּ מֵרַב וְגִדְּלָה מִיכַל אוֹתָן, וְנִקְרָא עַל שְׁמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (רוּת ד): ״וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם לֵאמֹר יוּלַד בֵּן לְנָעֳמִי״, וְאוֹמֵר (בְּמִדְבַּר ג): ״וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה״ וְגוֹ׳.

ישעיהו פרק מט

א שִׁמְעוּ אִיִּים אֵלַי וְהַקְשִׁיבוּ לְאֻמִּים מֵרָחוֹק
יְהוָה מִבֶּטֶן קְרָאָנִי מִמְּעֵי אִמִּי הִזְכִּיר
שְׁמִי: **ב** וַיָּשֶׂם פִּי כְּחֶרֶב חַדָּה בְּצֵל יָדוֹ הֶחְבִּיאָנִי
וַיְשִׂימֵנִי לְחֵץ בָּרוּר בְּאַשְׁפָּתוֹ הִסְתִּירָנִי: **ג** וַיֹּאמֶר
לִי עַבְדִּי־אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּךָ אֶתְפָּאָר: **ד** וַאֲנִי
אָמַרְתִּי לָרִיק יָגַעְתִּי לְתֹהוּ וְהֶבֶל כֹּחִי כִלֵּיתִי אָכֵן
מִשְׁפָּטִי אֶת־יְהוָה וּפְעֻלָּתִי אֶת־אֱלֹהָי:
{ס} **ה** וְעַתָּה | אָמַר יְהוָה יֹוצְרִי מִבֶּטֶן לְעֶבֶד לֹו
לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלָיו וְיִשְׂרָאֵל לֹא לֹו יֵאָסֵף וְאֶכָּבֵד
בְּעֵינֵי יְהוָה וֵאלֹהַי הָיָה עֻזִּי: **ו** וַיֹּאמֶר נָקֵל
מֵהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד לְהָקִים אֶת־שִׁבְטֵי יַעֲקֹב
ונצירי וּנְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב וּנְתַתִּיךָ לְאֹור גֹּויִם
לִהְיוֹת יְשׁוּעָתִי עַד־קְצֵה הָאָרֶץ: {ס} **ז** כֹּה אָמַר־
יְהוָה גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁוֹ לִבְזֹה־נֶפֶשׁ לִמְתָעֵב גֹּוי
לְעֶבֶד מֹשְׁלִים מְלָכִים יִרְאוּ וָקָמוּ שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲוּוּ
לְמַעַן יְהוָה אֲשֶׁר נֶאֱמָן קְדֹושׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ:
{ס} **ח** כֹּה | אָמַר יְהוָה בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיֹום
יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ וְאֶצָּרְךָ וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְהָקִים
אֶרֶץ לְהַנְחִיל נְחָלוֹת שֹׁמֵמוֹת: **ט** לֵאמֹר לָאֲסוּרִים
צֵאוּ לָאֲשֶׁר בַּחֹשֶׁךְ הִגָּלוּ עַל־דְּרָכִים יִרְעוּ וּבְכָל־
שְׁפָיִים מַרְעִיתָם: **י** לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־
יַכֵּם שָׁרָב וְשֶׁמֶשׁ כִּי־מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְעַל־מַבּוּעֵי
מַיִם יְנַהֲלֵם: **יא** וְשַׂמְתִּי כָל־הָרַי לַדֶּרֶךְ וּמְסִלֹּתַי
יְרֻמּוּן: **יב** הִנֵּה־אֵלֶּה מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וְהִנֵּה־אֵלֶּה
מִצָּפוֹן וּמִיָּם וְאֵלֶּה מֵאֶרֶץ סִינִים: **יג** רָנְנוּ שָׁמַיִם
וְגִילִי אֶרֶץ יפצחו וּפִצְחוּ הָרִים רִנָּה כִּי־נִחַם יְהוָה
עַמֹּו וַעֲנִיָּיו יְרַחֵם: {ס} **יד** וַתֹּאמֶר צִיֹּון עֲזָבַנִי יְהוָה
וַאדֹנָי שְׁכֵחָנִי: **טו** הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ מֵרַחֵם
בֶּן־בִּטְנָהּ גַּם־אֵלֶּה תִּשְׁכַּחְנָה וְאָנֹכִי לֹא
אֶשְׁכָּחֵךְ: **טז** הֵן עַל־כַּפַּיִם חַקֹּתִיךְ חֹומֹתַיִךְ נֶגְדִּי
תָּמִיד: **יז** מִהֲרוּ בָנָיִךְ מְהָרְסַיִךְ וּמַחֲרִיבַיִךְ מִמֵּךְ
יֵצֵאוּ: **יח** שְׂאִי־סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ
בָּאוּ־לָךְ חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי כֻלָּם כֶּעָדִי תִלְבָּשִׁי
וּתְקַשְּׁרִים כַּכַּלָּה: **יט** כִּי חָרְבֹתַיִךְ וְשִׁמְמֹתַיִךְ
וְאֶרֶץ הַרְסֻתֵךְ כִּי עַתָּה תֵּצְרִי מִיֹּושֵׁב וְרָחֲקוּ
מְבַלְּעָיִךְ: **כ** עֹוד יֹאמְרוּ בְאָזְנַיִךְ בְּנֵי שִׁכְּלֻיִךְ צַר־
לִי הַמָּקֹום גְּשָׁה־לִּי וְאֶשְׁבָּה: **כא** וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ
מִי יָלַד־לִי אֶת־אֵלֶּה וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה גָּלָה |
וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה
אַיּפֹה הֵם: {פ}
כב כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֶשָּׂא אֶל־גֹּויִם יָדִי
וְאֶל־עַמִּים אָרִים נִסִּי וְהֵבִיאוּ בָנַיִךְ בְּחֹצֶן וּבְנֹתַיִךְ
עַל־כָּתֵף תִּנָּשֶׂאנָה: **כג** וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנַיִךְ
וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתַיִךְ אַפַּיִם אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַעֲפַר רַגְלַיִךְ יְלַחֵכוּ וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־
יֵבֹשׁוּ קֹוָיו: {ס} **כד** הֲיֻקַּח מִגִּבֹּור מַלְקֹוחַ וְאִם־
שְׁבִי צַדִּיק יִמָּלֵט: {ס} **כה** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה
גַּם־שְׁבִי גִבֹּור יֻקָּח וּמַלְקֹוחַ עָרִיץ יִמָּלֵט וְאֶת־
יְרִיבֵךְ אָנֹכִי אָרִיב וְאֶת־בָּנַיִךְ אָנֹכִי
אוֹשִׁיעַ: **כו** וְהַאֲכַלְתִּי אֶת־מוֹנַיִךְ אֶת־בְּשָׂרָם
וְכֶעָסִיס דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וְיֵדְעוּ כָל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה
מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב: {ס}

ישעיהו פרק נ

א כֹּה | אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם
אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ אֹו מִי מִנּוֹשַׁי אֲשֶׁר־מָכַרְתִּי
אֶתְכֶם לֹו הֵן בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם
שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם: **ב** מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי

וְאֵין עוֹנֶה הַקְצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוֹת וְאִם־אֵין־בִּי כֹּחַ לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר תִּבְאַשׁ דְּגָתָם מֵאֵין מַיִם וְתָמֹת בַּצָּמָא: **ג** אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם: {פ}

ד אֲדֹנָי יְהוִה נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת לָעוּת אֶת־יָעֵף דָּבָר יָעִיר | בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר יָעִיר לִי אׇזֶן לִשְׁמַע כַּלִּמּוּדִים: **ה** אֲדֹנָי יְהוִה פָּתַח־לִי אׇזֶן וְאָנֹכִי לֹא מָרִיתִי אָחוֹר לֹא נָסוֹגְתִּי: **ו** גְּוִי נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחָיַי לְמׇרְטִים פָּנַי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכְּלִמּוֹת וָרֹק: **ז** וַאדֹנָי יְהוִה יַעְזָר־לִי עַל־כֵּן לֹא נִכְלָמְתִּי עַל־כֵּן שַׂמְתִּי פָנַי כַּחַלָּמִישׁ וָאֵדַע כִּי־לֹא אֵבוֹשׁ: **ח** קָרוֹב מַצְדִּיקִי מִי־יָרִיב אִתִּי נַעַמְדָה יָּחַד מִי־בַעַל מִשְׁפָּטִי יִגַּשׁ אֵלָי: **ט** הֵן אֲדֹנָי יְהוִה יַעְזָר־לִי מִי־הוּא יַרְשִׁיעֵנִי הֵן כֻּלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלּוּ עָשׁ יְאׇכְלֵם: {ס} **י** מִי בָכֶם יְרֵא יְהוָה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר | הָלַךְ חֲשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ יִבְטַח בְּשֵׁם יְהוָה וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו: {ס} **יא** הֵן כֻּלְּכֶם קֹדְחֵי אֵשׁ מְאַזְּרֵי זִיקוֹת לְכוּ | בְּאוּר אֶשְׁכֶם וּבְזִיקוֹת בָּעַרְתֶּם מִיָּדִי הָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְמַעֲצֵבָה תִּשְׁכָּבוּן: {ס}

ישעיהו פרק נא

א שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהוָה הַבִּיטוּ אֶל־צוּר חֻצַבְתֶּם וְאֶל־מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם: **ב** הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוֹלְלְכֶם כִּי־אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ: **ג** כִּי־נִחַם יְהוָה צִיּוֹן נִחַם כָּל־חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ כְּגַן־יְהוָה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה:

{ס} **ד** הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וּלְאוּמִּי אֵלַי הַאֲזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵּצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אַרְגִּיעַ: **ה** קָרוֹב צִדְקִי יָצָא יְשׁוּעִי וּזְרֹעַי עַמִּים יִשְׁפֹּטוּ אֵלַי אִיִּים יְקַוּוּ וְאֶל־זְרֹעִי יְיַחֵלוּן: **ו** שְׂאוּ לַשָּׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהַבֵּיטוּ אֶל־הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי־שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה וְיֹשְׁבֶיהָ כְּמוֹ־כֵן יְמוּתֻון וִישׁוּעָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא תֵחָת: {פ}

ז שִׁמְעוּ אֵלַי יֹדְעֵי צֶדֶק עַם תּוֹרָתִי בִלְבָּם אַל־תִּירְאוּ חֶרְפַּת אֱנוֹשׁ וּמִגִּדֻּפָתָם אַל־תֵּחָתּוּ: **ח** כִּי כַבֶּגֶד יֹאכְלֵם עָשׁ וְכַצֶּמֶר יֹאכְלֵם סָס וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וִישׁוּעָתִי לְדֹר דּוֹרִים: {ס} **ט** עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי־עֹז זְרוֹעַ יְהוָה עוּרִי כִּימֵי קֶדֶם דֹּרוֹת עוֹלָמִים הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחֲצֶבֶת רַהַב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין: **י** הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחֲרֶבֶת יָם מֵי תְּהוֹם רַבָּה הַשָּׂמָה מַעֲמַקֵּי־יָם דֶּרֶךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִים: **יא** וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּן נָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה: {ס} **יב** אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם מִי־אַתְּ וַתִּירְאִי מֵאֱנוֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן: **יג** וַתִּשְׁכַּח יְהוָה עֹשֶׂךָ נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ וַתְּפַחֵד תָּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמֹּצִיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיֵּה חֲמַת הַמֹּצִיק: **יד** מְהֵר צֹעֶה לְהִפָּתֵחַ וְלֹא־יָמוּת לַשַּׁחַת וְלֹא יֶחְסַר לַחְמוֹ: **טו** וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹגַע הַיָּם וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: **טז** וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי־אָתָּה: {ס} **יז** הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קֻבַּעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שָׁתִית

מָצְאִית: **יח** אֵין־מְנַהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יָלָדָה וְאֵין מַחֲזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדֵּלָה: **יט** שְׁתַּיִם הֵנָּה קָרְאָתַיִךְ מֵי יָנוּד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרָעָב וְהַחֶרֶב מִי אֲנַחֲמֵךְ: **כ** בָּנַיִךְ עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתוֹא מִכְמֶר הַמְלֵאִים חֲמַת־יְהוָה גַּעֲרַת אֱלֹהָיִךְ: **כא** לָכֵן שִׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֻרַת וְלֹא מָיִן: {פ}

כב כֹּה־אָמַר אֲדֹנַיִךְ יְהוָה וֵאלֹהַיִךְ יָרִיב עַמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדֵךְ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־קֻבַּעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־תוֹסִיפִי לִשְׁתּוֹתָהּ עוֹד: **כג** וְשַׂמְתִּיהָ בְּיַד־מוֹגַיִךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשֵׁךְ שְׁחִי וְנַעְבֹרָה וַתָּשִׂימִי כָאָרֶץ גֵּוֵךְ וְכַחוּץ לַעֹבְרִים: {פ}

ישעיהו פרק נב

א עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן לִבְשִׁי | בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֹא־בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא: **ב** הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם התפתחו הִתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ שְׁבִיָּה בַּת־צִיּוֹן: {ס} **ג** כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ: {ס} **ד** כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִצְרַיִם יָרַד־עַמִּי בָרִאשֹׁנָה לָגוּר שָׁם וְאַשּׁוּר בְּאֶפֶס עָשָׁקוֹ: **ה** וְעַתָּה מַה־לִּי־פֹה נְאֻם־יְהוָה כִּי־לֻקַּח עַמִּי חִנָּם מֹשְׁלָו יְהֵילִלוּ נְאֻם־יְהוָה וְתָמִיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי מְנֹאָץ: **ו** לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר הִנֵּנִי: {ס} **ז** מַה־נָּאוּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ: **ח** קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָה צִיּוֹן: **ט** פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלִַם כִּי־נִחַם יְהוָה עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלִָם: **י** חָשַׂף יְהוָה אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָּל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: {ס} **יא** סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ מִתּוֹכָהּ הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה: **יב** כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי־הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמְאַסִּפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: {ס} **יג** הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד: **יד** כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן־מִשְׁחַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם: **טו** כֵּן יַזֶּה גּוֹיִם רַבִּים עָלָיו יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר לֹא־סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ הִתְבּוֹנָנוּ: {ס}

ישעיהו פרק נג

א מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה עַל־מִי נִגְלָתָה: **ב** וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו וְכַשֹּׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ צִיָּה לֹא־תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר וְנִרְאֵהוּ וְלֹא־מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ: **ג** נִבְזֶה וַחֲדַל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבוֹת וִידוּעַ חֹלִי וּכְמַסְתֵּר פָּנִים מִמֶּנּוּ נִבְזֶה וְלֹא חֲשַׁבְנֵהוּ: **ד** אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאֹבֵינוּ סְבָלָם וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנֻהוּ נָגוּעַ מֻכֵּה אֱלֹהִים וּמְעֻנֶּה: **ה** וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ מוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא־לָנוּ: **ו** כֻּלָּנוּ כַּצֹּאן תָּעִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָנִינוּ וַיהוָה הִפְגִּיעַ בּוֹ אֵת עֲוֹן כֻּלָּנוּ: **ז** נִגַּשׂ וְהוּא נַעֲנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו: **ח** מֵעֹצֶר וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־דּוֹרוֹ מִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֶגַע לָמוֹ: **ט** וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר בְּמֹתָיו עַל לֹא־חָמָס עָשָׂה וְלֹא מִרְמָה בְּפִיו: **י** וַיהוָה חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם־תָּשִׂים אָשָׁם

נַפְשׁוֹ יִרְאֶה יֶזַרע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ יְהוָה בְּיָדוֹ
יִצְלָח: **יא** מֵעֲמַל נַפְשׁוֹ יִרְאֶה יִשְׂבָּע בְּדַעְתּוֹ
יַצְדִּיק צַדִּיק עַבְדִּי לָרַבִּים וַעֲוֹנֹתָם הוּא
יִסְבֹּל: **יב** לָכֵן אַחֲלֵק־לוֹ בָרַבִּים וְאֶת־עֲצוּמִים
יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת־
פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא־רַבִּים נָשָׂא וְלַפֹּשְׁעִים
יַפְגִּיעַ: {פ}

ישעיהו פרק נד

א רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא־חָלָה
כִּי־רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר
יְהוָה: **ב** הַרְחִיבִי | מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת
מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ יַטּוּ אַל־תַּחְשֹׂכִי הַאֲרִיכִי מֵיתָרַיִךְ
וִיתֵדֹתַיִךְ חַזֵּקִי: **ג** כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ
גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ: **ד** אַל־תִּירְאִי
כִּי־לֹא תֵבוֹשִׁי וְאַל־תִּכָּלְמִי כִּי לֹא תַחְפִּירִי כִּי
בֹשֶׁת עֲלוּמַיִךְ תִּשְׁכָּחִי וְחֶרְפַּת אַלְמְנוּתַיִךְ לֹא
תִזְכְּרִי־עוֹד: **ה** כִּי בְעֹלַיִךְ עֹשַׂיִךְ יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁמוֹ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ
יִקָּרֵא: **ו** כִּי־כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וַעֲצוּבַת רוּחַ קְרָאָךְ
יְהוָה וְאֵשֶׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר
אֱלֹהָיִךְ: **ז** בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים
אֲקַבְּצֵךְ: **ח** בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רֶגַע מִמֵּךְ
וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ יְהוָה:
{ס} **ט** כִּי־מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר
מֵי־נֹחַ עוֹד עַל־הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ
וּמִגְעָר־בָּךְ: **י** כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת
תְּמוּטֶינָה וְחַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא־יָמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי
לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְהוָה: {ס} **יא** עֲנִיָּה
סֹעֲרָה לֹא נֻחָמָה הִנֵּה אָנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אַבְנַיִךְ
וְיִסַּדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים: **יב** וְשַׂמְתִּי כַדְכֹד שִׁמְשֹׁתַיִךְ
וּשְׁעָרַיִךְ לְאַבְנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלֵךְ לְאַבְנֵי־
חֵפֶץ: **יג** וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם
בָּנָיִךְ: **יד** בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי רַחֲקִי מֵעֹשֶׁק כִּי־לֹא
תִירָאִי וּמִמְּחִתָּה כִּי לֹא־תִקְרַב אֵלָיִךְ: **טו** הֵן גּוֹר
יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי־גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ
יִפּוֹל: **טז** הן הִנֵּה אָנֹכִי בָּרָאתִי חָרָשׁ נֹפֵחַ בְּאֵשׁ
פֶּחָם וּמוֹצִיא כְלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאָנֹכִי בָּרָאתִי
מַשְׁחִית לְחַבֵּל: **יז** כָּל־כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח
וְכָל־לָשׁוֹן תָּקוּם־אִתָּךְ לַמִּשְׁפָּט תַּרְשִׁיעִי זֹאת
נַחֲלַת עַבְדֵי יְהוָה וְצִדְקָתָם מֵאִתִּי נְאֻם־יְהוָה: {ס}

ישעיהו פרק נה

א הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם וַאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף לְכוּ
שִׁבְרוּ וֶאֱכֹלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר
יַיִן וְחָלָב: **ב** לָמָּה תִשְׁקְלוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם
וִיגִיעֲכֶם בְּלוֹא לְשָׂבְעָה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ אֵלַי וְאִכְלוּ־
טוֹב וְתִתְעַנַּג בַּדֶּשֶׁן נַפְשְׁכֶם: **ג** הַטּוּ אָזְנְכֶם וּלְכוּ
אֵלַי שִׁמְעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם וְאֶכְרְתָה לָכֶם בְּרִית
עוֹלָם חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים: **ד** הֵן עֵד לְאוּמִּים
נְתַתִּיו נָגִיד וּמְצַוֵּה לְאֻמִּים: **ה** הֵן גּוֹי לֹא־תֵדַע
תִּקְרָא וְגוֹי לֹא־יְדָעוּךָ אֵלֶיךָ יָרֻוצוּ לְמַעַן יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרֶךָ: {ס} **ו** דִּרְשׁוּ
יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בְּהְיוֹתוֹ קָרוֹב: **ז** יַעֲזֹב
רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבֹתָיו וְיָשָׁב אֶל־יְהוָה
וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ: **ח** כִּי לֹא
מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי נְאֻם
יְהוָה: **ט** כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי
מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם: **י** כִּי כַּאֲשֶׁר
יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי

אִם־הִרְוָה אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן
זֶרַע לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לָאֹכֵל: **יא** כֵּן יִהְיֶה דְּבָרִי אֲשֶׁר
יֵצֵא מִפִּי לֹא־יָשׁוּב אֵלַי רֵיקָם כִּי אִם־עָשָׂה אֶת־
אֲשֶׁר חָפַצְתִּי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו: **יב** כִּי־
בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת
יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ־
כָף: **יג** תַּחַת הַנַּעֲצוּץ יַעֲלֶה בְרוֹשׁ
תחת וְתַחַת הַסִּרְפַּד יַעֲלֶה הֲדַס וְהָיָה לַיהוָה
לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בהר בחקתי

יום **ראשון**	**18** כ	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ז **ירושלמי:** יבמות מ"ו **תוספתא:** סוטה ה **נ"ך:** ישעיהו מט **משניות:** בכורות ד **זהר:** חלק ב עמ' רמז-רמח	**ל"ה לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:14 | **סו"ז תפילה** ..... 10:16 **נץ החמה** ..... 5:37 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:13 | **שקיעה** ..... 7:31 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:44
יום **שני**	**19** כא	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ח **ירושלמי:** יבמות מ"ז **תוספתא:** סוטה ו **נ"ך:** ישעיהו נ **משניות:** בכורות ה **זהר:** חלק ב עמ' רמט-רנ	**ל"ו לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:13 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:37 | **חצות היום** ..... 12:34 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:12 | **שקיעה** ..... 7:32 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:45
יום **שלישי**	**20** כב	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות י"ט **ירושלמי:** יבמות מ"ח **תוספתא:** סוטה ז **נ"ך:** ישעיהו נא **משניות:** בכורות ו **זהר:** חלק ב עמ' רנא-רנב	**ל"ז לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:12 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:36 | **חצות היום** ..... 12:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:12 | **שקיעה** ..... 7:32 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:45
יום **רביעי**	**21** כג	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות כ' **ירושלמי:** יבמות מ"ט **תוספתא:** סוטה ח **נ"ך:** ישעיהו נב **משניות:** בכורות ז **זהר:** חלק ב עמ' רנג-רנד	**ל"ח לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:11 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:36 | **חצות היום** ..... 12:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 | **שקיעה** ..... 7:33 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:46
יום **חמישי**	**22** כד	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות כ"א **ירושלמי:** יבמות נ' **תוספתא:** סוטה ט **נ"ך:** ישעיהו נג **משניות:** בכורות ח **זהר:** חלק ב עמ' רנה-רנו	**ל"ט לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:10 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:35 | **חצות היום** ..... 12:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 | **שקיעה** ..... 7:34 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:47
יום **שישי**	**23** כה	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות כ"ב **ירושלמי:** יבמות נ"א **תוספתא:** סוטה י **נ"ך:** ישעיהו נד **משניות:** בכורות ט **זהר:** חלק ב עמ' רנז-רנח	**מ' לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:10 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:34 | **חצות היום** ..... 12:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:11 | **שקיעה** ..... 7:34 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:47 **הדלקת נרות** (40 דק'): 6:54 (20 דק'): 6:14
שב"ק	**24** כו	**לימוד יומי:** **בבלי:** שבועות כ"ג **ירושלמי:** יבמות נ"ב **תוספתא:** סוטה יא **נ"ך:** ישעיהו נה **משניות:** ערכין א **זהר:** חלק ב עמ' רנט-רס	**שבת קודש פרשת בהר בחקתי, מברכין חודש סיון, מ"א לעומר** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:09 | **סו"ז תפילה** ..... 10:15 **נץ החמה** ..... 5:34 | **חצות היום** ..... 12:35 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:10 | **שקיעה** ..... 7:35 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 8:48 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:48**

מולד חודש סיון יהיה ביום שלישי בשעה 9, 14 דקות ו 3 חלקים

עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - יְכוֹלִים הַכֹּל,
בְּלִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - לֹא יְכוֹלִים כְּלוּם !
(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)